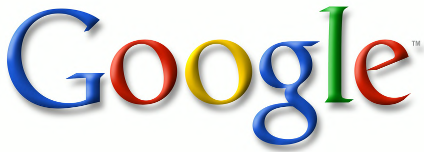
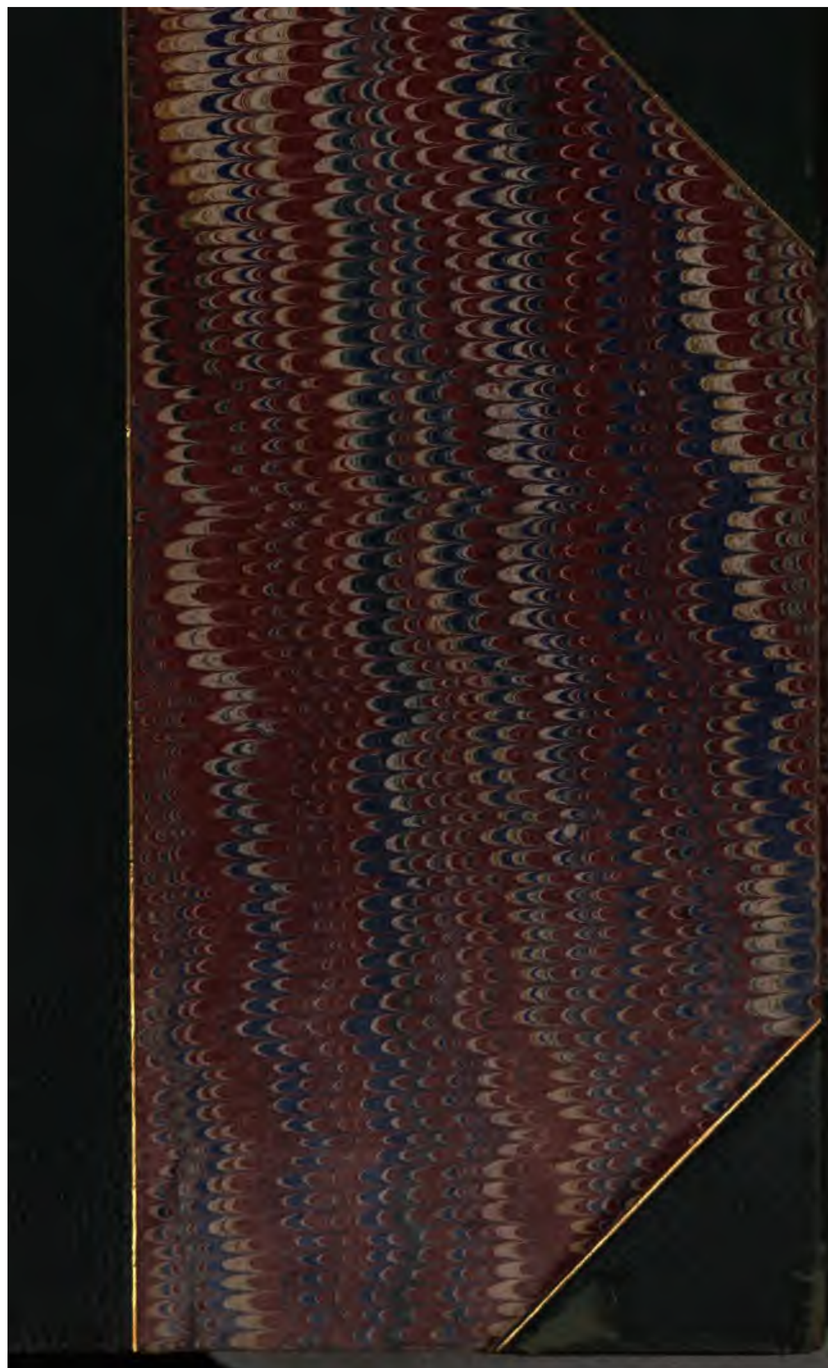
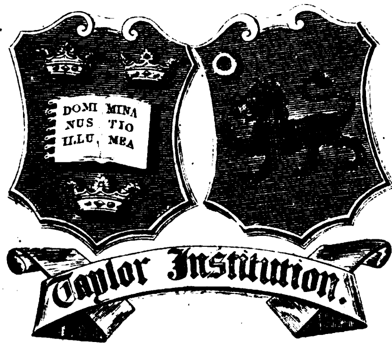

DOMI NUS ILLU MINA TIO MEA
Taylor Institution.

Billeder

fra

Vestkysten af Norge.

Af

Magdalene Thoresen.

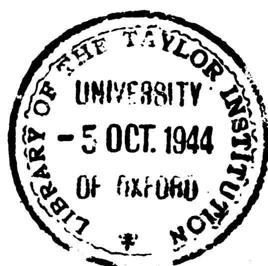

Kjøbenhavn.

Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

G. S. Wibes Bogtrykkeri.

1872.

Indhold.

Side

Til Søndmør.

Jeg sender Dig en Hilsen fra mit Hjerte,
Du stormomsuste, fjerne Klippekyst!
Du, som mig gav, hvad naadig Gud beskjerte:
Et Landego midt i min Skjebnedyst.

Du gav mig Landeværn, det blev mit eget,
Det Hjem, jeg søgte i en fremmed Havn.
Du gav det strengt, men Du har aldrig sveget
Det Hold, Du bød mig i Din haarde Favn.

Det var en Aften sent, ved Høstens Tide,
Jeg sad imellem Andre i en Baad;
Rundtom gik Sjøen høj, Skumtopper hvide
Mit Øje dugged med sin salte Graad.

Og under dette Spil af Kræfter vilde,
Stordybet ruged som en aaben Grav, —
Guds Lys var slukt i denne Aften silde,
Kun Mørkets Magter skjøtted Jord og Hav.

Hvermand var taus, den Første med den Sidste,
Kun Øjet lynede paa Farens Vagt.
Og Stavnen sank og steg som om den vidste,
At Bølgen kløves bedst i jevnlig Takt.

Da svandt det sidste, fjerne Blink af Havet,
Og alle Grænser trængte mere nær. —
Jeg følte mig, som blev mit Haab begravet —
Det Haab, der rødmer i sit Ungdomsskjær.

Jeg vilde spørge, vilde ængstlig vide:
Om det var Nattens Skygger, eller hvad?
Det Tunge, Sorte hist ved Vandets Side,
Der stod som Kirker stillet op paa Rad.

Men Ordet døde i en hurtig Gysning,
Jeg fatted nok, at det var Fjeld ved Fjeld, —
Da idetsamme brød en enkelt Lysning,
Som Stjerneblink igjennem Mørkets Væld.

„Der har vi Maalet, vort, der ser vi Hjemmet!"
Det som et Hurra ved min Side lød. —
Da sank jeg hen i Graad, — jeg var en Fremmed,
Som søgte sig en Gjerning — og et Brød.

Og hjertebankende min Smerte fødte
En Angst, der spurgte i min Sjæl fra Gud:
Om jeg var stærk og fast til det, som mødte? —
Jeg kunde ikke svare paa hans Bud.

Saa sad jeg huldet om af stille Hænder,
Fredlyst af Godhed — baaret op af Tro; —
Men Savnet er en Ild, som altid brænder,
Og Længslens vilde Fugl ta'r aldrig Ro!

Jeg søgte om mig: var der ingen Veje
Til Flugt fra denne Ørken — intet Spor?
Jo, hvisked Havet, kast Dit Livsenseje
Dybt i min Favn — jeg stænger evigt for!

Men Hjertet sukked': nej, jeg vil ej Døden!
Jeg vil et Liv i Kamp og Kjærlighed,
Et Liv, som flammer op med Morgenrøden,
Et Gjenføds-Liv, som glemmer Tabets Med. —

Jeg stred i Dage, stred i lange Nætter,
Min Ungdom døde i den dybe Skræk,
Og Barnetankens lyse Blomstersletter
Gled som en Dag i Skumringsstunden væk. —

Kan Øjet glemme hine Taarestrømme,
Grædt i Forladthed og i ensom Gru?
Kan Sjælen glemme hine vaagne Drømme,
Der løste Sindet fra sin Barndoms Hu? —

Men jeg forstod ej ret min egen Smerte:
Det var Naturens Podning i min Aand,
Det var den dybe Ridsning i mit Hjerte,
Som voxte til om Tankens friske Vaand.

O Lysning over Fjeldet — Dagen ny!
Livshaabets friske Brydning gjennem Sorgen.
Du ved det nok, Du stærke „Glan i Sky“!
Du fik mit Hjertes brændende Godmorgen! —

Hin friske Vaand skjød til en Stamme op,
Rodfæsted dybt, hvor ingen Storm den rygged'.
Og der skjød Kvist fra Gren, og Blad fra Knop —
Ved Foden liden Erle flittig bygged.

Nu saa jeg Fjeldet i den unge Dag,
Det sank i Maalet under Livsens Evne,
Og jeg forstod, at Aandens Vingeslag
Var højt opover til et større Stevne.

Jeg lyttede til Stormens vilde Sang,
Naturens dybe Støn mit Hjerte rørte, —
Da klang det i min Sjæl for første Gang,
Som om min egen Buggesang jeg hørte.

Og Havet brød sig paa den nøgne Strand,
Stormjaget, lig en Skok af vilde Aander,
Fløj Imbre-Skaren skrigende mod Land,
Som naar en Sjæl i Nattens Skræk sig vaander!

Og Skyen lukkede sig tung og mørk,
Og Baaden slyngedes af Bølgedraget
Udover Havets endeløse Ørk,
Hvor blege Syner rejste sig paa Braget. —

Men i den vilde, farefulde Dyst,
Min Sjæl blev fro, min Aand blev stærk og stille;
Der steg en anden Tone fra mit Bryst,
Højlydt op over Sorgens Klynk, det lille!

Og Vaar og Sommer brat i Følge kom,
Og der kom Fuglesang i Birkelunde;
Ud over Hougene skjød Blad og Blom,
Og Elven talte fra de tause Grunde.

Da trængte Alnaturens Mildhed ind,
Og varmede min alvorstunge Tanke, —
En liden Engblom spired i mit Sind,
Og af min Livsbrist skjød en Efeuranke.

Vær hilset da, Du fjerne Klippekyst,
Du vilde Hav med Dine stærke Strømme!
Tak for den korte Hvile ved Dit Bryst,
Der fik mit Hjerte sine bedste Drømme.

Modtag min Gave, skjænk den Livsensfrist.
Jeg grunded over den saa dybt og længe, —
Maa Viljen dække over Evnens Brist,
Og Hjertet høres fra de svage Strænge!

Tak og Velsignelse af ganske Sjæl!
Det Mod, Du gav, mig følger end i Striden.
Jeg sender Dig et varmt — et langt Farvel,
Mit andet Hjem! — Mit sidste her i Tiden.

Magdalene Thoresen.

Stat.

Naar man fra Bergen styrer Nordefter til Søndmørs og Nordmørs farefulde Kyster, er der intet Navn, der saaledes sætter Fantasien i Bevægelse som Stat. „Forbi Stat" hedder det med en Forskjellighed i Betoningen, som Hver lægger ind efter sin Erfaring, eller i Forhold til den Beretning han har modtaget. Forbi Stat! Javist maa Dommen falde forskjellig; thi Naturens Tilstande ere her saa fuldbaarne, dens Stemninger saa udelte, at det Nærværende griber Beskueren som noget, ialevighed Bestaaende, og han, som nævner Stat med Begejstringens Udraab, siger lige godt en Sandhed, som han, der skjødesløst henkaster Ordet, eller og udtaler det med hint Eftertryk, hvorved man altid betegner en overstanden Fare.

Stat eller Statlandet er egenlig en Halvø, der paa det smaleste Sted kun er en halv Mil over, men siden breder sig i nordvestlig Retning ud imod det aabne Hav, hvor den ender i en Fieldpynt, som kaldes Norderhug eller Staalet. Den Del af Havet, som omskyller dette Land, kaldes Stathavet, og de to store Bugter det danner kaldes Ulvsvaagen og Vandelvsgabet. — Saaledes strækker da dette smale Land

sig ud i Sluget af mægtige og farefulde Vande; lykkeligvis for den Rejsende gives der ikke mindre end tre farbare Veje over Stat, og man kan da forlade Dampskibet, fare tvers over Halvøen, og støde til det igjen, naar det indenskærs gaar videre mod Syd eller Nord. Den mest fremkommelige af disse Veje og maaske den ældste er Dragsejdet, den anden, som kaldes Mandsejdet, er stejl og tildels farlig; men da det er den korteste, bruges den fortrinsvis af Bønderne, der nødig vælge at fare en Mil, naar de med Livsvove kunne række det Samme paa en halv. Den tredje er fuld af Myr og bruges sjelden. Men uagtet Trygheden ved en Landefart, og til Trods for Havets vilkaarlige og lunefulde Spil med Livet, vælger dog den Rejsende som oftest Sjøvejen.

Statlandet er i og for sig af ringe Betydning. Det er et Fjeldland med smaa Højder, og selv det Rejseliv, som bevæger sig der, livner ikke Synet, men bidrager snarere til at det Hele synker over i en jevn Farveløshed. Imidlertid har dog Sagaen fæstet et af sine store Billeder paa denne Ørkengrund, og det har Farve nok til at staa der endnu, om vi blot have Syn til at se det.

Det var nemlig ved Dragsejdet, saa berettes der, at Hellig Olaf paa et af sine Omvendelsestog, hvor han saa at sige kristnede for Fode, lod de nærmeste Almuer stevne til Thinge og tvang dem til i Stunden at antage Kristendommen. — Hellig Olaf var Handlingens Mand, han overtalte ikke, han overbeviste, og

Bevisførelsen var kort som Tiden til at vælge i: enten en død Mand eller en Kristen! — Dette var da at tage med Vold i Alkjærlighedens Navn. Men Kristne-Kongen vidste hvad han gjorde! Han vidste, at den Mand, som her bøjede nødtvungen sit Knæ for Kirken, skulde lidt efter lidt frivillig bøje Hjertet for Gud; thi Alt her paa Jorden har jo sin Begyndelse i det Udvortes.

Her løfter sig da et Billede farvet med Ild og Blod. — Den mægtige Kongeskikkelse i sin røde Kjortel, paa en højlagt Sten, med de knurrende Almuer omkring sig, stærke haardføre Mænd med vejrbidte Ansigter. — De trænge sig mellem hinanden, tættere og tættere slutter Kredsen, Nogle truende, Andre skræmte, Alle stirrende op til Kongens vredtflammende Blik. — Hvad var det han sagde? ... En Gud for de Mange? ... En Mildhedens Gud, hvis første Budskab truede med Ild og Sværd? — Men Himlen selv hænger over dem som en Trusel! Tunge Uvejersskyer jage sammen, og Havet gaar sin Bærsærkergang omkring den nøgne Kyst. Da bryder Solen pludselig igjennem Skylagene, en blændende Lysstile stryger hen over Helgenkongen i det Øjeblik han svinger sit „luende Sværd" over det opskræmte Folk, — og Sejren for Gud er vunden! — Kan man fastholde dette Billede, da forsvinder Ørkenens Jevnhed, og man ser, at det er ikke Stedet, som har stiftet Farve, det er Tiden.

Mandsejdet har imidlertid ogsaa sin Kongesaga

at fremvise; men den forholder sig til hin som Skyggeridset til Billedet med Livets Farver. — Det var nemlig da Kong Christian den 6te foretog sin bekjendte Søndmørsrejse, og istedenfor at lægge Vejen „forbi Stat" tog den nærmeste over Landtungen. — Hvorfor nu ikke Dragsejdet vàr bleven valgt men Mandsejdet med sin, for et sligt Kongefølge, uudholdelige Besvær, kom naturligvis af det Farefulde ved en Landen med Baad paa Ejdets søndre Side.

Saa skrider da Følget fremad med pinagtig Langsomhed; Nogle i Bærestole, Andre tilhest, atter Andre paa To eller Fire, eftersom Terrainet fordrer og Kræfterne slaa til; men Alle med den afmægtige Vredes og Fortvivlelsens Præg i de højfornemme Miner; — opad stejle Højder, ned over bratte Fald, ingen Ende paa Besværlighederne, tvertimod en evindelig Fornyelse af dem. Og hertil kommer en Samstemning mellem Himmel og Hav, som ikke bryder Tilstanden hverken med Frygt eller Haab, thi den mænger Havskodden og de blygraa, æsende Bølger, de tunge, lavthængende Regnskyer og den farveløse Fieldørk tilligemed det højbaarne Følge sammen i et Røre, og det Hele giver et Billede af Livets sletteste Humør.

Mandsejdet er kun en halv Mil over; men det er desuagtet rimeligt, at hin højsalige Konge aldrig i sit Liv har gjort en saa lang Rejse, som denne Landefart over Stat. — Den greb ogsaa Samtiden, som noget Stort og Slaaende; thi der udkom ikke

blot rystende Skildringer af den i Trykken, men den forherligedes ved mangfoldige Afbildninger. — Saaledes maler hver Tid med sin Farve og sin Pensel!

Det er da, som man vil forstaa, Havet alene, der giver Statlandet sin Karakter. — Dets yderste Punkt, Staalet, er det egentlige Forbjerg, og synes ved sit Navn at tyde hen paa en brat Styrtning, hvori Halvøen skulde ende, som naar en Fjeldkjede pludselig brydes; men det er ikke saa. Naar man har omsejlet Fjeldene sydfor, og navnlig Hornelen med sine fremludende, kløftede Tinder, ligger Statlandet i bølgende Linjer, med smaa afrundede Højder, og glider hen i den blødeste Fremtoning af en Fjeldnatur. Men det er sandt, saadan viser det sig kun paa en Godvejrsdag, naar Himmel, Hav og Jord smelte sammen som i et Kjærlighedens Favntag. — Da ligger det mægtige Hav der, uden en Krusning paa sin blanke Flade, og hvor det i Synskredsen gaar sammen med Skyhvælvet, flyde begge over i et blødt, farveløst Møde, som udsletter Grænserne; medens paa den anden Side Statlandet ligger ligesom hyllet ind i blaanende Slør, der kun dunkler til en svag Afskygning, hvor den ene Fjeldhøjde runder sig lidt oven over den anden.

Dette er da en af Naturens bløde Stemninger, en af de ubrydelige, som sige: Fred i Himlen og Fred paa Jorden, og for Menneskene en Velbehagelighed! — Da glider Skibet frem, jevnt og stille, og Sporet af Skruen ligger efter som en lang Ploug-

fure, mens Solen blinker i Skumsprøjtet som over nyfalden Sne. Da er Skibets Dæk en velordnet Salon, hvor Samtalen gaar let, og hvor Alle er enige i, at Stathavet dog igrunden er et særdeles medgjørligt Stykke Vand! Selv naar den sydlige Grændse er omsejlet, og Staalet træder frem i faste Omrids, ligger det dog paa en slig Dag, med sine to Affatser, — det Øverste og Højeste, Norderhug, det Nederste og mest Fremspringende, Staalet, — saa blødt, man kunde fristes til at sige, mageligt, lænet til de bagerste Fjelde, som en Kæmpe, der soler sit brede Bryst, og som for Hvilens Skyld har sat sig i Hug med Knæet rejst foran sig.

Da er det let nok at tale om den næste Rejse „forbi Stat“, — men Stemningen skifter! Den Fred, som Intet kunde bryde, er forvandlet til en Strid, som aldrig vil ende.

Da er Solslætten kløvet, Grændsen mellem Himmel og Hav er affat, og de stormdrevne Bølger med høje Skumtoppe rejse sig i Jaget ind mod Kysten og styrte sig over den med hin æsende Lyd, der høres som tusinde Løvestrubers hæse Rallen. Og se da Norderhug med Staalet, Kæmpen med det bøjede Knæ! Se hvor han kaster Mageligheden fra sig! Thi vel sidder han endnu, og altid, i Hug, men det er som den, der i en Fare rolig tager Sigte og maaler Afstande; og naar da Solen af og til kaster stjaalne Blink ud igjennem de flyvende Skyer, giver det hin Blanding af Lys og Skygge, hvori Modet nok tør

maale Syn med Faren og kan mindes den med Begejstring.

Men saalænge det Menneskelige beholder sin Ret overfor Naturkampen, „staar det ikke paa" som Bonden siger. Det er da endnu en Livskamp; først naar Faren er af den Natur, at hele Modstanden er en Dødskamp, føler Mennesket, at i det uhyre Spil af Kræfter, som Elementerne rejse omkring ham, gaar han under til Trods for sin hele menneskelige Værdighed.

Det Uvejr, som skaber slige Tilstande, kommer ofte for her og er en af de Storme, der efter Søndmøringens Udtryk: staar lige op fra det dybeste Hav. Alt har da Nattens Farvetone selv ved Middagstide. — Skyerne hænge i tykke sorte Lag og vælte sig frem, som Røgen fra et Dampskib, bestandig lavere og lavere. Bølgestrøgene rulle frem som Bjerge, — tunge og blygraa se de ud, som om de bar hele Havdybets Mudder op med paa sine knuddrede Rygge, og hvergang et nyt Strøg med „Rierne" begynder, huler Havet sig til en Afgrund i det mægtige Dragsug, der følger efter dem.

Da først faar Stat det Storheds- og Rædselspræg, som gjør, at man nævner det med Skræk, og da først ser man Kampen som Forposten mod Vest, mørk og dødstruende, ludende sig frem til ensom Kamp med det mægtige Hav, og spændende Knæet til Ridning for hver eneste en af de uhyre Bølger, der vælte sig ind over det.

Men Skibet, som tumles omkring i denne Ørk, hvor Elementernes Rasen synes at ville mænge Alting sammen i et nyt Kaos? — Det kæmper ogsaa, skjønt Havet paa ingen Maade kæmper med; det kaster det blot fra Bølge til Bølge, som Noget, der ligger iveien, Noget, som maa komme væk, tilside, eller under i den evige Stilhed. — I en saadan Stund knytter Erindringen sig med Forfærdelse, og den rejser sig aldrig uden med Skræk.

Men se! der højner sig Noget, et Landkjende midt i Bølgedraget! skjønt endnu skumme de hen over det og synes at ville sluge det i hvert Kast, — det er Landego, — det gode Land! — Naar i Tiderne fik denne Ø midt i Havet sit Navn? Det ved Ingen, men Alle ved, at den fik det i Farens Stund, da Frelsen kom, og da den skrækslagne Sjæl atter fik Løsning og Liv i Tak til Gud.

Landego alene vilde dog ikke gjøre Stort til Frelsen, thi det er kun en liden Ø, udyrket og ubeboet, og dukker op af Havet, som et Skjær, hvorpaa der, efter Synsmaalet at dømme, knap vilde være Frelse for et forkomment Menneskeliv; men den er desuagtet det første Punkt af hint Landeværn, som gjør, at Farten herfra gaar indenskjærs, derfor er Havets udelte Vælde brudt ved Landego; og hvilken Stemningen eller Tilstanden end har været hos det mægtige Element, Kampen er bestaaet, man aander op — man er „forbi Stat".

Herø.

Naar Statlandet er omsejlet og Florøen passeret, der med sine lavt udglidende Bredder, med sine venlige Bygninger og det lysmalede Fyrtaarn ligesom byder „Velkommen til!“ efter den barske Sjøtur, er det første Landgangssted for Rejsende Herø. — Denne Ø, hvorpaa Sognets Hovedkirke er beliggende, og hvorefter begge har sit Navn, er ikke meget høj eller stejl og maaler knap 1/8 Mil i Omkreds. — Hvorfor nu den er bleven saa bekjendt fremfor de andre Øer og Holme, der ligge op til den, og som baade ere større og rigere udstyret med Jordlag, kommer naturligvis af, at den ligger lige ved Havets Alfarvej, saa at alle Skibe, som indenskjærs gaa fra og til Stat, stryge tæt forbi den. Desuden, naar en liden Klippeø i dette mægtige Arkipel bærer en Kirke, drager den uvilkaarlig Syn og Tanke til sig fremfor noget Andet; thi efter en Sjøfart, hvor Landego giver Livshaabet, kommer Herø Kirke siden til og giver den fulde Fortrøstning.

Fra denne Beliggenhed skriver sig da ikke blot dens nuværende Forrang, men ogsaa dens store Betydning i Sagahistorien. Selv dens Navn er udlagt

som: Herresæde, fordi den i de fremfarne Tider, da hele Søndmør var et eneste stort Vikingerede, gav Bosted til mægtige Hærmænd. Og selv da Norge var delt mellem Smaakongerne, og Søndmør følgelig havde sin Hersker for sig, er det rimeligt, at Herø ogsaa har været et Kongesæde.

Herø selv har næsten ingen Plantevækst og kun et ringe Jordlag. Naar man derimod forlader Havets slagne Vej og tilbaads begiver sig dybere ind imellem de saakaldte Sør-Øer, faar man snart Syn for, at i henrundne Tider har her været en stærk og fyldig Vegetation; men og tillige den sørgelige Vished, at Alt er forstyrret ved ublu Hænder. — Bonden beretter rigtignok godtroende: at det er Tydskerne, som af Nidsyge over Landets Rigdomme, har herjet og fornemlig nedbrændt de store Furuskove, som fandtes her; men uagtet det kan være naturligt nok, at den Nordiske Tradition jevnfører Skam og Skade med Navnet „Tydsker", er det dog utvivlsomt Landet selv som har fostret Vandalerne til dette Hærværk imod Naturen.

Folkeberetningen om disse Skove er imidlertid ikke en saadan, som saa ofte taager hen i Sagnets ubestemte Træk. Overalt ser man Sporene af rodhuggede og nedbrændte Træer, og som Kirkegaarde med forvittrede Gravmærker, omskyllede og giennemfurede af Bølgerne, ligge Øerne med sine sorte, afsvedne Stubber, hvis Omfang tyde hen paa den rigeste Vækst.

Her har da været et godt Tilhold for Hærmændene, — thi der er ingen anden tænkelig Grund for Nedbrændingen af slige storvoksne Skove, end den, at hine Herrer have svedet hinanden ud af Reden og saaledes fordrevet hinanden fra Ø til Ø. Selv de rodhuggede Stammer vidne for dem; thi Vikingerne byggede jo selv sine Skibe. — Der fortælles rigtignok om Skibsværfter, som skal have eksisteret inde i Fjordene fra en langt sildigere Tid, og man finder endnu hos en og anden Bonde et ældgammelt Bord, hvis Plade er skaaret ud af en eneste Furustamme; men Alt tilsammen viser jo blot den Sandhed: at Alle har skovet, og Ingen har plantet.

Efter Kristendommens Indførelse har Folkets Historie endnu en Gang malet et Tidsbillede paa denne Fjeldø. Her skal efter Krønikens Beretning have staaet et Kloster paa den vestre Side af Øen og foruden det et Konventhus, eller saakaldet: Gildestue, hvor Egnens Gejstlighed havde sine Møder for i Fællesskab at drøfte deres og Menighedens Krav, og disse Møder skulle ikke altid være gaaet af i lovlig Orden.

Fra en endnu senere Tid skriver sig den gamle Stenkirke, som nylig har maattet vige Pladsen for en ny og mere stemmende med Nutidens Fordring. — Om hin gamle Kirke fortælles der, at en skibbruden Kvinde lod den opføre som et Takoffer for sin utrolige Frelse, idet hun af en Bølge skal være kastet op paa det mest ufremkommelige Sted paa Øen, hvor

Kirken ogsaa virkelig stod. At et Sagn havde stillet den der er forstaaeligt; den bar sig selv op som et Sagn midt i Havet, omgiven af den nøgne Fjeldørk, og den stod med sine graa vejrslagne Mure, som Fjeld mod Fjeld. Men hvis Sagnet har sin Rigtighed, hvis en Skibbruden virkelig er slængt op med Liv og hele Lemmer paa denne Højde af et Bølgekast, da er det sket ved et af hine Naturens Vidundere, som jo bestandig viser sig uden at efterlade det mindste Tegn, hvorved man skal kunne udforske Grunden. Sagnet lader sig imidlertid ikke helt fornægte; Naturen har sine Stemninger, hvori den paa en Maade handler genialt. Den henkaster Begivenheder i Øst og Vest, uberegnelige, uforstaaelige, og trækker sig da igjen tilbage i sin Hverdagsorden, overladende til hvem som vil at optegne dens Festsaga og kalde den et Mirakkel.

Til Herø gamle Kirke knytter sig desuden mærkelige Begivenheder fra den nyere Tid; en af dem, som er paa Vej til at udslettes af Folkemunde, skal her opfriskes, som man fornyer hine gamle Billeder, hvor Lap ved Lap maa støtte Levningen af det Oprindelige, for at Verden endnu kan beholde det som en Helhed.

Før man lander ved Herø og lige ved Indsejlingen til Sør-Øerne ligger stik mod Havet en overordenlig stejl og gjennemfuret Klippe, som kaldes Skorpøen. Her strandede for mange Aar siden et Hollandsk Admiralskib og sønderslöges, saa det splittede Vrag drev iland paa de omkringliggende Øer,

Størstedelen dog paa Hidsegslandet og Gurskøen, hvor ogsaa Beretningen om det har holdt sig bedst. Den fremkommer alligevel i hin ejendommelige Form, hvorved det Sagte forraader det Skjulte. — Det er klart, at en hel Del Mennesker ere drevne iland med Vragstumperne, levende og døde, mellem hinanden; men om det Gjæstevenskab, der blev ydet ved denne Lejlighed, taler Historien forblommet. Det er formodentlig den Samme, som findes fra en ældre Tid paa alle hine Kyster, hvor man „levede kristeligt og ernærede sig af Vrag!“

Om hint Admiralskib ved man da at berette Følgende: Det laa fuldt sejlfærdigt paa den hollandske Rhed, og skal have været bestemt til at overføre store Pengesummer til en anden Verdensdel. Aftenen før den til Afrejsen bestemte Morgen blev af Admiralen givet et Bal for Byens Storfolk ombord paa Skibet; men under Fæstens Jubel var det lidt efter lidt blæst op til en Storm, og før Nogen gav Agt paa Faren, drev allerede Skibet for sine Ankere, og gik tilhavs, og hele den prægtige, larmende Fæst sluttede i en Dødningdands mellem de vilde Klippeskjær paa Søndmørs Kyster.

Paa den østre Side af Herø gamle Kirke var der en lav Tilbygning fra en senere Tid, dette var et Gravkapel. Her fandtes nogle Rækker forældede Ligkister, to og to ovenpaa hinanden, rigelig udstyrede med Mæssingbeslag og store bredhod'ede Søm. Iblandt disse fandtes enkelte, som tydelig viste sig

at være Skibskister, saaledes som de i ældre Tider vare udstyrede for Officererne, og heri skal nogle af de fornemme Skibbrudne være nedlagte. En af disse Kister, en blaamalet med mange Snirkler og Forsiringer, indesluttede Liget af en kvindelig Skikkelse, — for 30 Aar siden levede endnu Flere, som havde set det. Det var iført en Dragt af kostbart Stof, ikke just af saadant man vælger til Ligklædning, og det bar paa Hovedet et Sæt af fremmed Skikkelse besat med Guld.

Mærkeligst var den Maade, hvorpaa de fremmede Guldpenge, som skrev sig fra hint Skibbrud, omtaltes af Folket; Alle vidste, at der fandtes saadanne, Flere havde set dem, men Ingen kunde sige, hvor de vare blevne af. Kun en Beretning stod klar. For omtrent 50 Aar siden vare to Mænd en Morgen roede ud fra Gurskøen for at drage op det Garn, som Dagen forud var kastet. Det tyktes dem usædvanlig tungt at løfte, tungere end rimeligt var, selv om det bugnede af levende Fisk, og de drog da den Slutning, at det maatte være en stor Sten, som havde viklet sig ind i Garnet. Men efterhaanden, som det kom nærmere op imod Vandskjellet, viste det sig tydelig at være et jernbeslaaet Skrin med store Hanker; og i en af disse var det Garnet havde hængt sig fast.

Mændene saa Skrinet paa en og samme Tid, men de taug i den største Spænding og holdt Aandedraget tilbage, medens de varsomt drog Garnet ind

over Baadkanten: — En Tanke havde slaaet dem Begge: dette maatte være en af hine Pengekister, som Sagnet berettede om, og de vidste, at naar Dødens Skat bliver taget til Eje af de Levende, maa det gaa for sig i Taushed. — Men i samme Øjeblik, som Skrinet var over Havfladen, greb den Ene af dem med al sin Styrke fat i Hanken, og udbrød: „Nu har vi Dig!" Dog, Ordet var ikke før udtalt, før Hanken brast tilligemed hele Endestykket, Beslaget løsnede, og Manden stod med den forrustede Jernhanke i Haanden, medens alle de skinnende Mynter væltede ud og sank med Resterne af Skrinet tilbage i Havdybet, hvor det gjennem utalte Aarrækker havde staaet, lukket under Seglet af den Regjering, hvis Kjendemærke blandt de bjergede Ting aldrig er bleven paaagtet, fordi Kjøb og Salg er gaaet af i al Stilhed, og Resten udslettet i Smeltediglen.

Men denne Beretning tilligemed saamange andre, der svæve over Øen som Osians blege Skyer over Lochlins Høje, dø langsomt hen, fordi den Unge for det Første ikke længer sidder stille og lytter til den Gamles Fortælling: og dernæst: han tror ikke paa dem. — Der er kun en Historie, han giver Agt paa og lytter til, det er den, han selv hver Dag er med at skrive, og som aldrig vil ende, saalænge Havet tumler sig omkring disse Øer og er den farefulde Vej til Kamp og Sejer, eller med andre Ord: til det daglige Brød.

Alligevel vil dog Sagn og Sandhed altid mø-

des, selv naar Hverdagshistorien berettes; thi vel ligge disse Øgrupper og skjerme for hinanden mod Vesterhavets Indbrud, — men Uhyret, som løfter dets brede Bryst, sætter ogsaa dets Arme i Bevægelse! Naar Nordveststormen gaar sin Bærsærkergang omkring Stat, drives Havbygen ind mellem Øerne, og den Baad, som herved kommer ud for en Strømning fra Bredsund eller Vandelvsgabet, vil ikke have Meget at sætte imod. — Da kommer ofte et Slumpetræf, en ringe Omstændighed til, og giver den uventede Redning, og da tager Bonden det helst som noget Overnaturligt; thi han kan nok forstaa, at Skjebnens Hjul standser, naar et Fjeldstykke lægger sig ivejen for det, men han kan ikke se, at Halmstraaet virker det Samme.

Det er nu ofte nok gjentaget, at Bonden er indesluttet og faamælt, samt at han nødig meddeler sig til Fremmede. Dette er dog ikke saameget Tilfældet med Kystfolket som med Indlandsfolket; Havets Bedrift aabner og udvider Sindet, hvormegen Frygt og Fare der end følger med. — Idethele vil Folket gjerne fortælle, hvis der blot er Nogen, som gjerne vil høre: thi det beretter jo paa denne Maade sin egen Historie, og et Menneske, som fortæller simpelt ud af sit Liv og af sin Tro, maler bedst sin Tid. — Men det er sandt, de komme ikke selv og byde sig til, varsomt maa den Fremmede lede dem ind paa Sporet, prøvende og næsten lyttende efter Gjenklan-

gen, ligesom den, der stemmer en gammel Harpe efter Tonen i sin egen Sjæl.

Landfast med Herø ligger en anden Ø, som kaldes Røtøen; det vil sige: Havet har hulet sig ind imellem dem og skilt dem saaledes, at man maa sætte over i Baad. — Denne Ø er meget frugtbarere end Herø, skjønt den i og for sig er fattig nok, og som Jordbrug gir ringe Løn for Arbejdet. Her levede en ældgammel Kone, hvis eneste Livsgjerning var at vogte paa et toaars gammelt Barn, medens de unge Forældre stelte med Jordarbejdet, og dette Hverv udførte hun med Alderdommens Skræk for alle Muligheder, tillige med dens dumpe Hengivelse i Guds Styrelse. — Var det viltre Barn trillet ud for en af Hougene, og kommet til dødelig Skade, vilde hun have foldet Hænderne i Jesu Navn og sagt: det var saa laget; men hun vilde desuagtet til sin sidste Stund have angret paa, at hun havde tabt Barnet af Syne, og derved givet Aarsag til Døden.

Dette gamle Menneske var en af de Skikkelser, hvoraf endnu nogle Faa sidder igjen i hvert Præstegjeld, og som bærer den gamle Tids Overtro og Fordomme op imod den nye Tids Fornuftlære, med en ejendommelig passiv Stædighed. De kunne ikke se nogen Ting i dens enkle Forhold; ved Siden af den naturlige Orden gaar for dem en overnaturlig Uorden, og hvis de kastede dette Omsvøb af, vilde

deres Sjæl miste sin Klædning og fryse tildøde i Virkelighedens kolde Luftdrag.

Det er da højst mærkeligt at se de Unge sidde og høre efter, paa en Maade lidt uvillige, medens en slig Skikkelse løfter den svundne Tids Indhold op i Dagen, ligesom en Oldemor, der drager frem sine Stadsedragter og udfolder dem for Barnet, der faar Nysen af det ærværdige Støv, som det er den Gamles Ære at have samlet paa. — Hun ser ikke blidt til det!

Den hernævnte gamle Kone havde alle Begivenheder i Minde, baade fra sin egen og fra Andres Levetid, vist to Aarhundreder tilbage. — Hun havde levet sin Livshistorie sammen med den gamle Kirke, og da den blev nedreven, — ligesom et andet Hus! var det forekommet hende, at alle de Gudsord, som vare udtalte derinde, samt alle de Sorgens og Glædens Mærkedage den gjemte paa, de laa hen i Brokker og Stumper tilligemed den. — Siden, da den nye Kirke stod færdig „baade lys og fin“, var det alligevel for hende, som den ikke ret „kjendtes ved en slig gammel Stakker, som hun!“

Seks Præster, fortalte hun, havde skiftet i Herø Sognekald siden hun var bleven Voksen, og hun vidste baade Lidet og Stort, som vedrørte dem. Den Fjerde tilbage i Rækken havde efter hendes Skjøn været den Mærkeligste. Han var første Gang kommen til Herø for at holde Bryllup med den gamle Præstens vakkre Datter. De Unge havde været trolovede lige fra Barnealderen til nu, da de skulde bli' Mand og Hu-

stru, — men det blev en kort Glæde! Om Morgenen paa Bryllupsdagen blæste det op, og Sjødrevet stod højt over Landet, — det varslede Ondt! Men baade Ungepræsten og Gamlepræsten var vel kjendte med Sjøen, og tog sig ikke nær af det, skjønt det Vejstykke, som var mellem Præstegaarden og Herø, nok kunde baade true og tvinge en Mand, selv om Baadstellet var godt og Skydsen fuldtallig.

Mo'ren til Bruden var lidt rar af sig, — hun var baade at- og fremsynt, og dertil var hun sengeliggende den meste Tid. Da nu Datteren kom hen foran Sengen hendes og vækkede hende til Morgendrikken, for Gamlefruen op i en gruelig Skræmsel og spurgte, hvad det var hun stod der med i Haanden? — „Det er da Kaffen Din, Mor," svarte Bruden, og hun undrede sig lidt. — „Ak!" sukkede Mo'ren. „Det blir saavist et sørgeligt Bryllup det, Barnet mit, for jeg har set Dig i denne Nat komme hid til Sengen min, og staa slig, som nu; men det var ikke Kaffen, Du bød mig, det var hele Dit store, vakkre Haar, Du rækkede hen til mig, og saa var Du saa bleg, saa bleg!" — „Det betyder bare, at jeg om en Stund skal komme hid igjen og vise Dig hvor vakkert Haaret mit ser ud med Myrtekrandsen og de hvide Smaablomster," svarte Bruden, nok saa glad, Stakker!

Saa blev nu Kirkebaaden lagt ud, og de, som skulde være med, kom sig ned i den; men det blæste fælt, og regne gjorde det indimellem. Da sa'e Unge-

2*

præsten: „Dette betyder, at det regner Guld i Brudens Fang." — „Der siges ogsaa, at det regner Taarer," sa'e Gamlepræsten. Men han var ikke nogen gladsint Mand. — Naa, der hændte jo heller ikke noget Ondt dengang; det var bare det, at Baaden blev nødt til at lande ved Nøtøen, og at Brudgommen maatte vade over til Herø med Bruden i Armene, og det gjorde han saa let som en bærer et Spædbarn. — Men siden kom det! Aaret var ikke omme, før han bar hende paa samme Maade til Ligsengen. Hun døde i Barnsnød. Otte Døgn rundt stred hun for Livet, og næsten ligesaalænge føg Storm og Uvejr om Stranden, saa der var ikke Hjælp at faa. Landevejen førte bare til Fjelds, og Sjøen stod i et Raak baade Nat og Dag. — Hun fik dø! „som Liljerne paa Marken, der blomstre idag og imorgen kastes i Ovnen". — Men først sled hun i Vildelse hele det store Haaret af sig, — og det blev det Eneste Mo'ren fik se igjen af den vakkre Datter. —

I Begyndelsen, da hun nu tog rigtig fat og gav Omridsene til dette Billede, var det som om de Unge havde hørt dette saa tit, at de vidste hvert Ord, der skulde komme; men efterhaanden, som hun fik mere Godhed for hvad hun selv sagde, vandt hun ogsaa deres Opmærksomhed. De talte ikke længer højt til hinanden, de hviskede et Par Ord, — og saa hørte de efter tilslut.

„Var det ikke saa, at Gamlefruen ogsaa havde

talt med Huldren?" spurgte Manden efter en Stunds Taushed, hvori han satte Liaaen fra sig for at tage en Skraa, og se sig omkring, udover Hougene.

„Aa, talede med'en, det ved jeg nu ikke;" svarte den Gamle, „men set hende, det havde hun. Hun havde staaet oppe i Sovekammerset mange Gange og set Huldren drive Buskaben sin ud over Hougene! Og en Gang da Budejen kom ind i Fjøset for at malke Kjøerne, saa hun et ungt vakkert Kvindfolk, som sad i en Baas og linede et Spædbarn. Da nu Kvindfolket blev var Gjenten, for hun ræd op, og skyndte sig ud af Fjøset, det forteste hun kunde; men Budeien saa nok, at hun lod Noget bli' efter sig, og da hun gik nærmere til, var det Barnelinen, som hun havde tabt i Hastværket. — Nu vidste Gjenten, at Ingen maa tage med bar Haand i det, som hører de Underjordiske til, og derfor tog hun en Høgreb, som hun stak ind under Linen, og lettede den op ifra Gulvet, og hængte den over en Spiger. — Siden, ud paa Kvelden, da Budejen kom igjen til Kjøerne, var Linen taget; men istedet hang en vakker Sølv-kjæde, og da hun tog den i Haanden for at betragte den, hørte hun at der blev sagt de Ord: „Den skal Du ha' fordi Du var snild og tog op Linen min, men Du tør ikke sige det til Nogen; siger Du det til et eneste Menneske, skal Du bli' helseløs saalænge Du lever." — Det troede nn Gjenten ikke ret paa, for hun talte om det; men helseløst Menneske blev hun ogsaa hele sit Liv."

„Det er vel, at Sligt ikke kommer for i vor Tid," sagde Manden, idet han lo hen til Medarbejderen, som lo tilbage og svarte med et langt „Ja."

„Aa, der hænder Mangt endnu, men Ingen tror det," sagde den Gamle, og sukkede vemodigt. „Over i Røren blev et af Kre'turene syg, og vilde hverken tage Vaadt eller Tørt til sig. — Det er dvergslagen, sa'e jeg. Nej, det var der da Ingen, som vilde gi'e Medhold. — Skyd med løst Krudt indover det, saa skal det nok gi' sig, sa'e jeg. Nej. — Saa lad Gjenten binde et Klæde vel om Ho'det sit, og om Munden, og lad hende gaa afsted til nærmeste Nabo. Naar hun da kommer ind, saa ta'r hun tre Ting, som er spisendes: lidt Fladbrød, lidt Smør og lidt Ost, og dermed gaar hun tilbage og gi'r Koen det at æde. — Finder hun ikke Noget, der hun kommer ind, saa banker hun tre Gange i Bordet, for da ved Folket, hvad hun vil, og saa tier de stil og gi'r hende det. — Nej. Der var ikke Tro paa hvad jeg sa'."

„Aanej, det var vel saa," sagde Barnets Moder og lo højt. „Jeg havde nok heller ikke gaaet afsted, jeg."

„Nej, Du havde ikke det. Men Du hørte dog efter, da Kjerringen ifra Leganger fortalte, at hun havde gi't den syge Hesten fintskaaret Ormekjød, fordi det var Avind den led af. Folk undte hende ikke at ha'e den. Men saa var kanske Ormen ikke fanget i Marts Maaned, siden det ikke hjalp."

„Ja rart var det," sagde den Unge, efter at hun havde tænkt lidt over det.

„Rart?" gjentog den Gamle, oplivet af den Smule Medhold hun fik. „Ja kanske maatte ikke Gjenten der, hos'en Ole Vegsund, lægge Forklædet sit indenfor Fjøsdøren, saa Kre'turet kunde gaa hen over det, da det skulde føres til Nabogaarden og byttes væk for et Andet, — det havde ellers længtet sig syg. — Jeg ved saameget Sligt, som er hendet, det Meste har jeg fra Oldemo'ren min, og hun var et Menneske, som stod til Troende!"

„Ja, jeg min's Du har sagt," føjede den Unge til, „at da Mælken Jeres engang var ble't slig, at den satte hverken Fløde eller Smør, da tog hun og gik lang Vej for at hente Sjøvand til at skylle Kopper og Bøtter i, og der turde jo ikke spildes en Draabe, for da var der ingen Hjælp i det."

„Nej det er vistnok; men det var derfor, at det skulde bæres lige tilbage til samme Sted igjen og hældes i Sjøen, og der maatte siges: „Tak for Laanet!" — Men da kom ogsaa baade Smørret og Fløden igjen, det var saa grejt. — Mangen Gang har hun sagt mig, hvordan hun havde reddet Livet mit. Det var da jeg var Spædbarn, og Forældrene mine havde ført mig til Kirke i Senhøstens Tid; jeg blev da syg efter, og de tænkte jeg maatte dø. Saa hugsede min Mor paa, at hun havde siddet med mig paa en Gravhoug, og da var det Oldemo'ren sendte afsted en fremmed Gjente — for fremmed skulde hun være —

hen til Kirkegaarden, og lod hende tage en Haandfuld Muld af Gravhougen og lægge to Kobberskillinger og en Lok af Haaret mit paa Graven til Vederlag. — Saa blev nu Mulden, med lidet Gran Mel og lidt Svovl, lagt ned i Vuggen til mig, og der blev sat Ild paa det, for jeg skulde jo røges med det. Men frisk blev jeg som en Fisk. — Oldemo'ren har fortalt mig det mange Gange, og hvad hun sa' var sandt, som sagt for Gud."

Hermed taug den Gamle, og da der ingen Bemærkninger fulgte af de Nærværende, gled der et mildt Skjær over hendes Træk; man saa, at hun følte sig lettet ved saaledes paa en Maade at have klaret for sig. Men samtidig vistes det og, at hun endnu sad inde med en Mængde af slige Kjendsgjerninger!

Senere blev der fortalt en Tildragelse, som Flere gav sit Ord til, og som derved udstykkedes i en Række Kjendsgjerninger af en lidt anden Art end ovennævnte; men uagtet den i sin Helhed traadte frem som et Billede af det virkelige Liv, saaledes som det for en 30 Aar siden udformede sig, havde den dog hist og her sit Farvestrøg af samme ejendommelige Fantasi som Sagnet.

Det var en første Pintsedag, da Gudstjeneste skulde afholdes i Herø Sognekirke. Fæsten indtraf de sidste Dage i Maj, der efter en mærkelig sommerblid Begyndelse var gaaet over til en kold, regnfuld Tid med faa Dages Opholdsvejr ind imellem. Da

nu Pintsemorgen var kommen, og da Alle, som paa nogen Maade kunde række frem i egen Baad, eller faa sig overladt en Plads i en Andens, plejede at møde til Kirkestevnet, fordi Højtiden først egenlig derved var sat, havde Vinden pludselig drejet sig og stod med skarpe Ilinger ind fra Bredsundet. — Mange Baade havde alligevel vovet sig ud; thi Folket vidste, at Præsten vilde komme til Kirken, saavist som en Baad med otte Mand i Skyds kunde stride sig frem; men desuagtet vendte de Fleste om igjen paa Halvvejen, og kun to Baade holdt ud til det Sidste, skiønt af de forskjelligste Grunde.

Den ene af dem var temmelig stor, det var en saakaldet Seksring, en Baad med 8 Aarer, som hørte til paa Rundø, en af de store Sør-Øer, der ligge nærmest ud i Havet. — Paa denne høje, fra Havsiden utilgængelige Klippeø har de dristige Lodser deres Rede, og her er tillige et Fyr, som sender sit Varsko ud i de taagede og stormfulde Høstnætter. Rundø-Folket er derfor det djerveste og mest uforfærdede af hele Ølagets Befolkning, og sætter en Ære i at stride sig frem, hvor Andre vige tilbage. Det er Havets Sønner! Stormens Hvin, og Bølgeslagets Døn mod Fjeldet har tonet ind i deres Barnesange, og de mange Brist og dybe Hulveje, som Havet har brudt sig i Klippeøen, hvor Skarer af vilde Søfugle holde til og flakse omkring som Stormens usvigelige Varsler, har givet Barnelegen sit

forvovne Mærke — men tillige den Trods, som en tidlig udviklet Kraftprøve avler.

I Baaden var foruden seks Unge endnu to ældre Mænd, hvoraf den Ældste var lidt vanfør og sad i Bagskutten, den Anden styrede. Det var med Tjenere og Alt to Familjer, der havde sluttet sig sammen til et Baadlag, og de havde været enige om at stride sig frem til Kirken, selv om det skulde gi'e dem en saakaldt „Storvadsk". Men der, hvor Bredsundet aabnede sit æsende Slug lige mod dem, var det alligèvel sikkert nok, at de havde vendt om igjen, og sparet baade Helligdags-Stakken samt Liv og Lemmer, hvis ikke en Trætte var opstaaet mellem de to yngste Sønner af hver Familje, hvorved et Pund Tobak kom til at veje op imod otte Mands Livsemne.

Det kom sig nu saaledes: Den ene af disse Familjer var meget velstaaende, medens den anden havde tabt ved mange Uheld, og uagtet Sønnerne var kjække Folk, og Faderen en „havendes Mand" som det hed, kjendte de sig dog ydmyget af Forholdene, hvilket gjorde den Gamle spag og de Unge hovmodige. Saa havde nu den mest Velstaaende kjøbt sin Tobak i Aalesund og den anden sin hos en Landhandler paa en af Øerne. — Hin havde den Visshed for at hans var den bedste, at han havde betalt den dyrere; og denne trodsede paa, at Landhandlerens var fuldkommen saa god. Derfra kom det til, at de fintede hinanden; og endelig gik det hidsige Ord videre, tog andre Ting med sig, og

bredte sig ud over deres hele Livsvirke, hvor det rippede op, ligesom et ondt Udslæt, der heler til paa et Sted, mens det bryder ud paa et andet.

Det blev da heller ikke ved de Unge alene, hvert Medlem i Familjen tog Noget til sig, og saa sad de omsider der i Baaden med de rygende Strømbaarer omkring sig, og den kogende Vrede i sig. Alle saa nok, at Havstrømmen tog til i Styrke, og hver gjorde sin Pligt med Kraft og Aarvaagenhed; men Ingen vilde være den Første til at give tabt. — Over Kvalsvigen og hen mellem Øerne var det gaaet taaleligt; men ret for Bredsundet, hvor det saakaldte Nørrevaul løber ind, rejste Bølgerne sig imod dem med saadan Kraft, at Sjøen drev skummende ind over Baaden.

Der havde, som sagt, Ingen endnu givet Tegn til Uro, uagtet Sejlet stod til skarp Sejllads, hvilket med dette Vejr overalt var voveligt, og her livsfarligt. Dog, hvem skulde sætte paa det? — Da sprang en af de stridige Gaster op og stillede sig i Forstavnen; han var, ialfald hvad det Legemlige angik, den Andens Overmand, og her stod han nu med Forskjødet, ferdig til at sætte og løfte Sejlet eftersom Vindstrøgene bar paa.

Dette var der naturligvis Ingen, som knyede til; thi de kjendte Faren af en slig Sejllads Allesammen, og da en god Stund var hengaaet med Taushed, blev de igrunden, hver for sig, skamfulde over, at Hidsigheden havde løbet saa let af med dem.

Nu var der dog ingen Grund til at vende om igjen, det Stykke, som var tilbage, syntes ikke farligere end det, de allerede havde overstaaet; Vinden var jo desuden god, og det vilde gaa snart, enten det saa bar over eller under!

Men Spændingen voxste, som Vreden tog af, og som Synet klarnedes for deres urimelige Vovestykke; og uagtet de Alle vidste, at den Unggut, som nu stod med Draget i Haanden, — hvilket saa noget nær blev det Samme som otte Menneskeliv — igrunden var en Krangler, der altid førte Ufred med sig, hvor han kom, saa havde han dog i denne Stund Alles Øjne med stor Fortrøstning rettet paa sig, som den der baade havde Styrke og Skjøn til at klare Sagen med.

Det gik voldsomt, men det gik uden Skade, indtil omsider Baaden naaede ud for Herø, og Landingen var nær; da kom det Slug, som Paalandsvinden i en Storm jager ind mellem Øerne fra Stathavet, og som mangengang mødes med et lignende Strøg fra Bredsund, og det løftede med et Kast Roret af Baaden, drev den ind mod Øens vestre Side, saa den stødte paa Fjeldet med slig Styrke, at Alt, baade Mennesker og Redskaber ramlede sammen i en eneste vild Forvirring, hvoraf Ingen endnu havde klaret sig, før Dragsuget paany rev Baaden med sig ud i de skummende Bølger, — og saaledes slængtes den endnu tre Gange frem og tilbage, i det gruelige Slumpetræf mellem Liv og Død.

De to Gamle var allerede ved første Stød tumlet ud af Baaden, den Ene, med de vanføre Lemmer, var straks bleven slugt af Havet, medens den Anden ved et mærkeligt Træf var bleven kastet op paa Land og havde knuget sig fast i en Fjeldrevne, hvor han da laa hen med forslaaede Lemmer og blodigt Ansigt. De Unge havde hurtig kunnet berge sig ved at forlade Baaden, men da de stred mere for den end for sig selv, kom de først efter en fast overmenneskelig Anstrængelse iland med Liv og Lemmer, skjønt dygtig medtagne og forslaaede.

Saa stod de nu paa Kirkeøen, som de havde villet. — De saa sig nedslaaet omkring efter deres Gamle, og da den Ene fandtes, i sin forkomne og blodige Tilstand, medens det snart stod fast, at den Anden var bleven i Havet, ledte de Hin med sig bortover Øen til Landhandlerens Hus for at skaffe ham lidt Tilsyn og for at friske sig selv; thi Kirkegang var der naturligvis ikke mere Tanke om. — Imidlertid var dog Præstebaaden landet samtidig med dem, og kun med Vanens Magt i Forening med den fordoblede Haandkraft, lykkedes det Skydsen at lande uden Skade.

Disse to Baade var imidlertid ikke de værst farne paa denne Dag, der var en Tredje, som havde trodset Hav og Storm for at naa frem til Kirken, og den var ikke blot mindre, men den var tillige skrøbelig og kun styret af to Mand. Et Kvindfolk sad nedpakket i Bagskutten med en stor Bylt paa

Fanget af Puder og Tørklæder, og inde i denne e sovende Barn, som knap var maanedsgammelt. — He var imidlertid ingen ophidsende Stemning, som jo paa, her var kun hin urokkelige Fortrøstning til: a som Gud havde laget det, saa vilde det ske; og me denne Skjebnens Domfældelse over sig, skjød den lill Baad, krængende og hovedkuls som et Zigzag gjennem Bølgerne. — Folket hørte hjemme paa Gursk øen, samme Ø, hvor Præstegaarden ligger, og følgelig havde den ikke de farefulde Strøg at passere, son Baaden fra Rundø, men Fare var der dog alligevel; thi hvor Stathavet sætter ind mellem Flaavær og Hidsegslandet, krummer det ikke blot sine Arme til Voldstag men sandelig ogsaa sine Fingre!

Det var imidlertid bestemt af Forældrene, at Barnet skulde døbes denne Dag, og saa fik det ske. Det var nemlig gammel Skik, at Moder og Barn blev betragtet som Hedninger (Heja), saalænge til Hin havde gjort sin Kirkegang og var bleven indlæst i Menigheden paany af Præsten, og Barnet havde modtaget den hellige Daab. Indtil da maatte der brænde Lys ved Barnet baade Nat og Dag, saa de onde Magter ikke skulde tage sig Ret over det. Slig gammel Skik fortaber sig vel efterhaanden; men Saameget bliver dog endnu tilbage, at der jages stærkt paa med Daabshandlingen, og at mangfoldige Spædbørn omkomme paa denne Maade. Foruden Sligt har Moderens Syner og Drømme stor Indvirkning. Den her nævnte Kone, som i det stormende Vejr sad

trøstig med Barnet midt i Sjødrevet, havde nemlig havt mærkelige Drømme; tre Nætter i Rad havde hun set et hvidklædt Barn staa ved Buggen, og to Gange i Rad var der faldet et Naalys*) ned fra Taget, og dette varslede Skade. Da havde hun samraadet sig med et Par Kjendinger, og Udfaldet var blevet: at Barnet skulde opkaldes efter Frelserens Moder, fordi der ogsaa havde brændt Lys ved hans Barneleje, og selvfølgelig skulde det døbes paa en højhellig Dag. — Nu laae Højtiden nær, og uagtet det, som sagt, var et uroligt og faretruende Vejr, blev dog første Pintsedag bestemt til Daaben — „om Gud saa vilde?" Men der blev alligevel handlet saa: at enten han nu vilde eller ej, saa skulde det ske!

Nu bar det da afsted til Kirken, og, som før bemærket, ikke paa nogen letvint Maade. Baaden var som en Kasteball for de rullende Bølger; Moderen sad dødbleg og ubevægelig med Barnet ind til sig, og der var ikke et Kny at høre, som gav Vidne for Haab eller Skræk. Altsammen var henvist til Vorherre, Skrækken med, Skrækken for hvad han vilde bestemme! — Det syntes ogsaa at skulle gaa godt, og Baaden nærmede sig i strygende Fart til Landgangen; dog her, ligesom med Rundø-Folket, kom det mere an paa et lykkeligt Træf end paa Haandkraft og Vilje; men Lykketræffet kom ikke! —

*) en blaahvid Lysning, som af et Kornmod. Ordet er af gammel norsk Oprindelse og betyder ligefrem „Liglys".

En Braadsjø kastede Baaden op paa Nøtøens søndre Side, — endnu en til, og en tredje, rev den med sig ud, og hev den ind igjen, og da Forvirringen og Suset havde standset lidt, var begge Mændene frelste, og Konen laa besvimet nede mellem Tofterne, hvor hun holdt sig krampagtig fast med de dødblaa Fingre, saa det blev umuligt at løsne dem fra, før Livet atter vendte tilbage i hende, — og Barnet var borte! — Med Puder og Alt var det rullet afsted i Bølgesuset, og Ingen saa et Glimt af Vejledning for det spejdende Blik, Ingenting var at gjøre! „Vorherre har nu laget det slig," sukkede Mændene, og saa gik de med Hænderne i Lommerne op paa Øen for at komme over til Herøen fra den anden Side, medens Moderen trak sig dødbleg og forkommen bag efter dem.

Et Kvarterstid senere stod da en liden Klynge af drivvaade Mennesker paa Kirkevejen, med Præsten imellem sig, og det saa ud ret som Uvejret havde blæst dem sammen omkring ham. — De Trøstens Ord han havde at sige blev for dem til hvad de allerede selv havde sagt: „Hertil skal Du komme og ikke videre". Ja, ja! derfor lode de og staa til; thi Grændsen var jo sat. — Moderen derimod stod som En, der ikke ret kunde bøje sig ind under Ufrivilligheders kolde Lov. Hun havde draget sig et Stykke bort fra Mændene, og holdende Hænderne under det vaade Forklæde, stirrede hun omkring sig med graadfuldt Syn. — En Stund bad hun Gud tilgive, at hun havde taget ud med Barnet i et sligt Vejr, en

anden Stund spejdede hun endnu efter det: hiſtude i Sjødrevet — henne bag Nøstet — oppe i Skyen, overalt!

Der var nu hengaaet en Stund med dette; da vendte Præsten sig til dem og spurgte: om de agtede at følge ham op i Kirken, og give Gud Æren og Takken for deres Frelse? — Det var en egen streng Maade, hvorpaa han gav dem dette Spørgsmaal: De fik Valget, men de fik tillige Ansvaret. Der var dog ikke En af dem, som ikke fulgte ham, og Stunden efter skred den lille Klynge, taus og sluttet, frem over Midtgangen i den gamle Kirke.

Præsten havde stillet sig op ved Alteret, og hans lille Menighed samlede sig der omkring ham. Der var en lyttende Stilhed over dem, — det var Indvielsens tyste Gjerning! Thi hver Enkelt følte sig som en Indstevnet for Dommen, og hvert Ord, Præsten udtalte, gjenlød i deres Hjerter. — Det hele Skalkeskjul sank fra dem i denne korte Stund, og de stod i ensomt Møde med Gud for Sjælens Øje.

Saamange, mange Kirkegangsdage havde gjennem Tiderne fyldt denne lille Kirke! — Skik og Vane, udvortes Syndebyrde og indvortes Trang, — ørkesløse Sind og fulde Hjerter havde samlet sig her til det Fællesmøde, hvorved Højtiden bliver sat; thi det er jo egenlig Mængden, som giver den Slags Gudstjeneste sit Præg. Præsten i det højrøde og hvide Fæstskrud, Messen, Responsorierne og hele

øvrige formelle Tilstelning vilde kun give et
lede af Tomhed uden den. Dog var der ingen-
de en fæstligere Kirkegangsdag end denne, og det
igtet her kun stod en liden Klynge af Mennesker
iidt i Koret, tæt sammentrængte, drivende af Væde,
og lig Fredløse jagne herind for at tage Hvilens
korte Frist, medens Stormen rev og ruskede i de
gamle Ruder, hylede og drev Skyerne i vildeste
Flugt. — Og det var hellerikke store Ord, som bleve
talte. Hele den rethoriske Taleform var udeladt, her
trængtes ingen Djævel for at vise det Onde, ingen
Fristelse for at vælge det Gode, her var et simpelt
Ordlag; thi Hjertets Tanke løber ikke vild i Kløgtens
Rige! Her blev spurgt i Grunden: „Herre, Gud
er Du med mig?“ Og der svaredes fra samme
Sted: „Ja“.

Som nu Præsten endte sin Takkebøn med a
lyse Velsignelsen over den lille Forsamling, hændt
Noget, der kom naturlig, men som dog i denn
Stund blev betragtet som et Tegn fra Himlen. —
Det er sagt, at Uvejret jog frem med Ilinger, Slig
er ofte som et Spil af Naturens onde Lune, derfo
kan det og paa en Gang klare op, naturligvis tykn
til igjen; men et Blink fra Skyerne — Bonden kalde
det her: et Glan — kan pludselig skinne ud ligeso
et Fremsyn af en anden solblank Verden, hvorunde
denne sortner som et Gravdyb — og det var et sligt
Glan i Skyen, der kastede sit blændende, hvidagtige
Skin hen over Korets søndre Væg, hvor der hang

et stort Billede, malet paa Træ, som fremstillede en gammeldags Præstefamilje. Mand og Hustru, fem levende Børn og to Døde var opstillet i tre velordnede Etager, de døde Børn indtullede som Mumier og henlagte paa Fanget af de levende. — Nu traf det saa, at Solstraalen, der udgik fra det trange Skybrud, samlede sig som i et Brændpunkt paa et af disse døde Børn, og da den ulykkelige Moder, som havde siddet paa Alterfoden, netop rejste sig op for at modtage Velsignelsen, løftede hun de tunge Øjenlaage og hendes Syn faldt lige paa Billedet. Men idetsamme udstødte hun et Skrig, sank ned ved Alterfoden igjen og faldt i voldsom Krampegraad. Mændene stod raadløse omkring hende, og Præstens Tiltale rørte hende ikke. Af og til udraabte hun: at Gud kjendte ikke hendes Barn; thi det var hverken kommet til Daab eller til Kirke.

Under dette var der traadt en Skikkelse til, som ikke før var set; det var Landhandlerens Kone der paa Øen. Hun var traadt ind i Kirken efter de Andre, men var bleven siddende nede i en af Stolene, og nu, da den fortvivlede Moder ikke lod sig tale tilrette af Nogen, kom hun langsomt, næsten listende op i Koret og bøjede sig over hende, og det var som hendes stille Sindighed alene tystnede paa den ustyrlige Smerte.

Denne Kvinde var og en højst mærkelig Skikkelse; af hendes Art fandtes dengang Adskillige, nu kun Faa. Hun var af dem, man kunde fristes til at

kalde: Indpodede, dem, som fra andre Egne, m
anden Skik og andet Væsen, hensættes i en Natu
omgivelse, hvor de saa at sige Fod for Fod m
tilkæmpe sig Livet paany. — De ere ikke fremvokse
jevnsides med Tingene i et troende Forhold, d
Mindste med det Største er blevet prøvet og vej
før det er blevet antaget; men derfor har de ogs
mer end nogen Anden dette nøjeseende Kjendsk
til alle Livets Rørelser, som afsætter det Pra
der gjennem forskjellige Uensartetheder altid behold
Middelbarhedens Særkjende.

Men foruden dette havde hun tillige et særege
Naturanlæg. Hun var endnu ung, med besten
Træk og meget bleg; hun havde et svært askefar
Haar, som laa i Flætninger rundt om Hovedet,
hendes Øjne vare blege, lyseblaa, med et kol
gjennemtrængende Blik. Hun var lidt skrøbelig
Skikkelse, lidt foroverbøjet, og hun talte sag
næsten sky; men der var en Slags Halvlyd i Ste
men, som alligevel trængte saa mærkelig igjenne
at naar hun yttrede en Mening, kom d
frygtsom og med megen Skyhed foran sig
men den gav sig aldrig! — Det Samme var Ti
fældet med hendes Gang; hun skjød ligesom forsig
hen over en utryg Vej — men hun kom aldr
for sent.

Hun blev da saaledes hos den ulykkelige Mod
medens Mændene langsomt trak sig nedover Mid
gangen igjen og ud af Kirken. Hun havde sat s

ved Siden af hende paa Alterfoden og talte nu til hende med hin gjennemtrængende Halvlyd i Stemmen, som gjorde, at den Anden dæmpede selv Aandedraget for at lytte efter.

„Hør Ane", sagde hun. „Jeg vil sige Dig Noget: der er sket det, som skulde ske. — Igaar, da jeg sad i Dagligstuen og saa ud over Sjøen, blev jeg var et nøgent Barn, der Vest, imellem Skjærene. Jeg tænkte, det var En, som badede sig, for det var saa langt borte, at jeg skjønnede det ikke ret; men saa gik jeg derhen, og da var der Ingen. „Ak!" sukkede Moderen. „Det kan ikke varsle for mit Barn, det. Vi stødte paa søndre Siden."

„Aa, det kan nok varsle for Dit Barn alligevel", sagde Landhandlerens Kone, idet hun tvang sin frygtsomme Mening ind paa den Grædende. „Jeg tænker, vi følges did, Vennen min!" Og dermed reiste hun sig, tog Konen stilfærdig ved Armen og førte hende med sig ud af Kirken og hen over Haugene, indtil de naaede hint Sted paa Øen, hvor Sjøen, under Havbygerne, har hulet sig ind og dannet smaa Aflukker eller Skar i Fjeldrundingen.

„Der var det!" udraabte hun, idet hun sky viste hen mod Vest, hvor en Flok Maager havde samlet sig og var i en uafladelig Bevægelse: Nogle flakkende omkring fra Sten til Sten, Enkelte skydende op i Luften og kredsende over de Andre, men bestandig den Ene forjagende den Anden, — det var Naturens Vikinger! — „Der, der er det!" blev hun ved. „Gaa

did, skynd Dig! — Idag er det ikke mig, som skål se, — det er Dig."

Moderen saa et Øjeblik i den Retning, hvor Landhandlerens Kone havde peget hen. Men i næste Stund, ligesom greben af en pludselig Vished, styrtede hun frem over Hougene og did, hvor Maagerne kredsede, — ledet af den Erfaring, at hvor disse Fugle saaledes flokke sig, er der Noget, et Bytte, enten i Udsigt eller i Behold, — og ganske rigtig! Hendes Barn laa der, kilet ind i en af Kløfterne ved et Bølgekast, og skjønt gjennemvædet, dog lunet om af den tykke Fjerstopning, — og da hun løsnede ved det, sittrede endnu et lidet bævrende Livstræk omkring de blaahvide Læber.

Mændene kom nu langsomt gaaende hen over Hougene, og da de saa hende staa der med Bylten i Armene, raabte de til hende; men hun bare virrede med Hovedet, og efter at have aandet et Par Gange ind i Barnets Mund for at hente det svindende Aandedrag tilbage, ilede hun ustandset afsted, næsten springende over de ujevne Stenlag, indtil hun aandeløs naaede op til Præsten.

Hun stod stille et Par Skridt fra ham, med rystende Lemmer og ikke istand til at sige et Ord. Endnu en Gang aandede hun paa Livsgnisten i det døende Barn og lyttede til dens svage Rørelse. Da tren Præsten til, — „er det forbi?" spurgte han. — „Nej, Præsten maa døbe det?" bad hun og brast paany i den heftige Krampegraad.

„Saa tag Dig sammen og følg mig til Kirken," bød Præsten, idet han skyndte sig foran, og alle de Andre fulgte efter. — Der blev nu hurtig gjort Anstalt til Daaben, og endnu medens han lyste Velsignelsen over den flagrende Livsgnist, sluktes den. — Men Troens hellige Fortrøstning var jo frelst. — Det gamle Sagn om „Udborene" — det er de hvileløse Aander af Børn, som ere døde uden Daab, og som, ifølge Sagnet, holde til mellem de nøgneste Fjelde ud imod Havet, hvor de udstøde sine vilde Veklager i mørke, stormfulde Nætter, — stod endnu bagved den herskende Skik og jog sin uforstaaelige Rædsel i Moderens Sind; men derfor holdt hun ogsaa nu det døde Barn i sine Arme med fuld saamegen Glæde, som det levende, — Det var Altsammen saasom Gud havde bestemt!

Og endnu en Gang brød Sollyset igjennem de drivende Skyer. En bleggul Straale trængte ind af de smaa Ruder, den skjød paaskraas henover Koret, og faldt i sin stærkeste Afglands paa Billedet. Et Øjeblik farvede den med nyt Livsskjær hele denne gamle Familje-Etage, da gled Straalen atter væk, og i sin Flugt skjød den som Viftet af en Maagevinge hen over det døde Barn i Moderens Arme.

Senere da Vejret gav sig lidt, vendte de to Kirkebaade tilbage til Hjembygden. Mand og Hustru med Barneliget, — Rundø-Folket med den lemlæstede Gamle og med Tabet af Hin, hvis Lig endnu ikke var fundet; men begge Parter med den uovervindelige

Lagna mellem sig og Selvbebrejdelsen, mellem de bekymrede Spørgsmaal og Sorgens Udbrud! — Og medens nu disse forklarede sig Sagen paa denne Maade, flættede Landhandlerens stille Hustru og Barnets Moder de mærkelige Omstændigheder sammen til et Sagn, med Varsel og Fingerpeg fra en usynlig Verden, og med en ny Indpodning i Sjælen til Vækst for Troens hellige Palmelunde. — Og Kjendsgjerningen var sat.

Det er ogsaa en Kjendsgjerning, som staar hvor den rejser sig: at naar der i et gammelt Hus med „gastgjevt og havendes Folk" tre Julenætter i Rad ikke sættes Flødegrød og andet Godt hen til Julebukken og Garbonissen, da drage de bort ifra Husene og de dø ud. — Javist dø de ud; men det sker ikke af Mangel paa Grød, det sker af Mangel paa Tro!

En og anden Folketro er imidlertid gaaet over til at blive Folkeskik, og fra at ruge over Livet, som en Trusel, er den bleven medvirkende i det, som en Slags aandelig Tilsigelse. — Naar saaledes en frugtsommelig Kvinde drømmer flere Nætter i Rad om en og samme Person, da bliver Barnet opnævnt efter ham eller hende; og dette sker med Pietetsfølelse, forbi Ingen kan vide, om ikke Barnet derved faar Lykken med sig. — Det er da meget Lidt, der er bleven tilbage af hin stærke Tro, som har affødt Skikken, nemlig: at den Afdøde, som saaledes fremstillede sig for en frugtsommelig Kvinde, var en Gjenganger, der søgte sig en Navne. Heri synes nu at

aabenbare sig Troen paa et Valgslægtskab, der jo i sin Tanke er ligesaa hedensk som kristelig; — men en saadan Udvælgelse ansaas bestandig som en uafviselig Fordring af den Døde, der, som man troede, herved søgte sig en Udsoning i Livet, eller maaske en Fremfaren i det, han ved en brat Død uforvarende var bleven bortreven fra.

I denne Overtro ligger da skjult en Tanke af stor Dybde; thi for Nordens Folk var jo Slægtsbaandet det stærkeste af Alle. Dog det er ikke Nordens Folk alene; det gamle Testamente har slaaende Eksempler nok paa den samme mægtige Naturdrift —kun ikke denne Udvælgelse efter Døden. — Det ser da ud som en Sjælevandringstro, skjønt af en hel anden Mening end Ægypternes; thi heri aabenbarer sig jo, ret beset, en Slags Samfundsaand, der skulde kunne binde Sjæl til Sjæl i evig fortsat Udvikling. Der kunde jo ogsaa i denne Folketro ligge et Spor af den Forestilling om et Menneskelivs Gjentagelse i et nyt Menneskeliv, som der findes Antydning til i Eddasangene om Helgerne og Sigurd.

Men denne Sjælevandringshistorie har i disse Egne ogsaa havt andre Fremtoninger gjennem Tiderne. — Da nemlig saa mange Mennesker omkom ved Havfisket, ude paa de store Dybder, hvor Ligene aldrig mere kom tilsyne, var det en Rædsel for de Efterlevende, og er det den Dag idag, at vide sine Slægtninge liggende der i den store Bølgegrav uden Jordpaakastelse eller Velsignelse, og der var da en

fuldkommen Tro paa, at Sjælene vankede hvileløse omkring, saalænge indtil der var bleven holdt en Slags Ligtale eller Fredlysning over hver især, hvorefter da de Gjenlevende tog sig Ro. — At nu denne Folketro ikke altid har fundet Modstand hos Præsterne kan nok være; Traditionen karakteriserer jo i sine Yderligheder Bønderne som dem, der aldrig vil ud med Skillingen, og Præstesækken som den, der aldrig bli'r fuld; men til mange Misbrug har det utvivlsomt ledet, og det har sikkert lagt sin Dunge ivejen for Kulturen. — Et Billede, som er opbevaret i L. L. Daae's udmærkede Samling af „Norske Bygdesagn" viser dette ejendommelige Forhold, rigtignok i en grel Belysning, men dog med Sandhedens Farver.

Det var, saa beretter Sagnet, et Sted her paa Søndmør, hvor der for et Aarhundrede siden levede en Præst, som nok syntes mere at være kaldet af verdslige Hensyn end af sin Samvittighed. Nu hændte det engang, at flere Mennesker omkom paa Havet ved det store Fiske under Jevndøgnsstormene, og da der hengik en længere Tid, uden at de Efterlevende gav Tegn til at ville drage den sædvanlige Omsorg for Sjælene, og da Præsten samtidig hermed var geraadet i Pengetrang, fandt han paa en List, som vidner lige klart for alle Parters Standpunkt.

Præsten rejste nemlig en Dag ud paa Sjøen og fangede sig en Del store Krabber. Forsynet med dette ejendommelige Materiale til Udførelsen af sin

Plan drog han atter hjem, og da Kvælden kom, tog han Krabberne for sig, bandt fiffig en Lysestump fast ved hver af dem, antændte den, og slap dem saaledes ind paa den nærliggende Kirkegaard, hvor de da i Mørket krøb omkring som smaa vandrende Lys imellem Gravene. — Nu lod han Klokkeren og et Par Menighedsfolk kalde til og viste dem Synet, for at de som Øjenvidner kunde berette Vedkommende, hvorledes de Forulykkedes Sjæle vandrede om og krævede sin Ret af de Gjenlevende.

Det varede da hellerikke længe, før de Druknedes Slægtninge indfandt sig med Bestillinger paa Sjæle-Taler; og da disse Aander meget villig lod sig mane, især efterat Præsten havde holdt sig et godt Maaltid paa Sjøkrabberne, endte det Hele til alle Parters Fornøjelse.

Denne Begivenhed er kun et Hundrede Aar gammel; for et halvt Aarhundrede siden var noget Lignende endnu muligt; i det Nærværende vilde En og Anden af dem, som sidder over med den gamle Tids Begreber, maaske korse sig; men Ungdommen vilde ryste stærkt paa Hovedet og i det Højeste passe det ind mellem det Udslidte og Skramlet, som ikke opbevares uden for at vise hvor unyttigt det er.

Men som særlige Opbevaringssteder for denne Alderdommens Mørkenhed kan vistnok nævnes de gamle Kirker, og derfor maa de falde som Tidens Offre, uagtet vistnok et og andet af disse nedrevne Tidsminder burde have staaet til et Særkjende, men

ikke til Brug. Paa Herø er saaledes den gamle Kirke falden for Tidens Krav, men derved er sket baade Ret og Uret; thi Kravet vil jo ikke saa meget det Gamles Fald, som derimod det Nyes Opkomst. — Herø gamle Stenkirke stod paa den nøgne Fjeldø med Havets stride Veje omkring sig, midt imellem tunge, uklædte Fjeldmasser, og den var som fremskudt af Naturens egen Skabertrang, — den var i det Ydre som i det Indre beslægtet med den og med det Folk, der tumlede sig i farefuld Bedrift omkring den. Den skulde være bleven staaende, den gamle Kirke! Den var et Monument, og da det faldt, mistede Havet en Kjending og Fjeldene en Ætling. Men den nye Kirke staar der imidlertid, og staar der med Rette. Den er lagt paa et mere fremkommeligt Sted. Lys og vakker, høj og rummelig indbyder den trøstefuldt til glade Møder med Gud og hans Ords Forkyndere. — Sangen styres af Skoleholderne, og Bygdens Ungdom synger; der er Takt og Tonefald, som de Ældre af Menigheden følge efter saa godt de kunne, og komme de ikke Alle med, skal det ikke lægges dem til Last; thi deres Ungdomspsalmesang var ledet af en anden Orden. Naar dengang den stakkels Klokker efter Skik og Brug begyndte Sangen, fordi der intet Orgel var, og sang Psalmeverset første Linje alene, da var det intet Under, at han, naar han ikke just var anlagt i Kæmpestil, bar sig som om en Dødstrusel hang over ham i den tunge Luft og i den dybe Stilhed.

der, lig et rugende Uvejr, stod ferdig til at bryde løs, lige saa saare han slap den sidste Lyd af sin langslæbende Tone. Thi om Stormens Brøl med Fossens Dur og alle de vilde Sjøfugles Sange var suset sammen til et Kor, det havde ikke overdøvet den Strøm af Lyd, som da med et Sæt rystede det gamle Kirkehvælv. — Men det var jo dengang det Bedste, — og det Bedste er til enhver Tid godt nok.

Imidlertid skinner det samme Daglys som dengang endnu gjennem Kirkens Ruder; men disse ere nu høje og klare, og derfor er Lysskjæret ogsaa klarere og mere oplivende. Det Vakkre og Velklædte ser bedre ud i det, og derfor giver det en større Øjenslyst; det Stygge og Urene kommer tydeligere frem, og derfor vækker det Ulyst, — det Første giver Ære, det Andet Skam; men Ære og Skam er to Grundbestemmelser i Mennesket, hvorved Naturen vejleder sig selv i alle enkle Forhold.

Før i Tiden var der i dette Præstegjeld ikke megen synlig Skilning mellem Ung og Gammel, med Hensyn til Klædning og Lag; der var idethele ingen rigtig Ungdom, selv over den Unge; nu derimod kan man se friske, vakkre Gjenter komme til Kirke, smyge sig iland bag om Øen paa et og andet bortgjemt Sted, hvor de da i Hast faar Bommen frem med de vakkre Klædningsstykker, der saa let vilde være bleven udskjemt paa Baaden; og nu steller den Ene med den Anden, indtil den kvikke lille Pyntescene er slut. Da klynge de sig lidt efter lidt sammen oppe

ved Kirkemuren, og helst paa et Sted, hvor netop en Flok Ungguter har stillet sig op i Nærheden; — og se, da spiller jo Glæden i de mange Farver! Hjertelaget vokser, og Livet breder sig. — Men foruden dette Frilands-Møde har Ungdommen ogsaa et inde i Kirken; thi Præsten overhører sin unge Menighed ved hver Gudstjeneste. Her foregaar da ogsaa Noget, som driver Bevidstheden fremad, — og det er jo den, som skal bære hele Livets Vækst.

Ejendommeligt nok er det at se den gamle Tid i al sin Bornerthed give Møde her imellem det Nye. Der er nemlig to af Billederne fra den nedrevne Kirke hængt op i denne, af hvilke det ene er hin store Præstefamilje, hvorpaa de før omtalte døde Børn ere malede. Det andet er Fremstillingen af en, som det synes, højbaaren Frue med sine tre Mænd, der alle ere malede i Karakteren af det Forhold, de ved Sukfessionen ere indtraadte i til hende. Den Første er flot Kavaler og rækker hende, med et Pas i anden Position, en Tusindfryd, — den Næste tager Sagen mere alvorligt; han synes at skulle afgive en Prøve paa det modne Valg, thi han lægger den højre Haand værdigt og bekræftende paa et Dødninghoved; — derimod ser den Tredje lidt skjevt til det Hele, thi han har netop faaet saamegen Plads ved en Side, at han kan knibe sig ind for bi Rammen, og viser sig tydeligt som den, der enten er fulgt med paa Kjøbet, eller og for Familjens Skyld. Damen staar under dette henne i Stuen,

ved den anden Sideramme, hvor hun fremviser Selvgodheden i Postyr. — Dette Maleri er nu ikke meget kirkeligt, uagtet Rammen er udsmykket med Billeder af Christi Lidelses Historie; men det fremviser et Tidsforhold, der af de nye Omgivelser er stillet hen i stor Forladthed. — Baade det og Præstefamiljen ere gode Vejmærker for Civilisationen.

Men som Kirkerne skifte Form og Præg efter Tidens Fordring, saaledes gaar det ogsaa med Præstegaardene. Herø Præstegaard, som i gamle Dage var beliggende paa Herø tilligemed Kirken, maatte paa Grund af Naturens Karrighed henlægges til Gurskøen, hvor den endnu er. Fra først af har ogsaa dette Sted været blottet for Træplantning; men efterhaanden har Præsterne søgt at klæde de nøgne Fjeldknuder og at opdyrke den store Myrstrækning, som ligger bagved Udmarken, og nu, den Dag idag, ligger Herø Præstegaard som en blomstrende Have midt i den nøgne, tungsindige Natur. — De mangfoldige Smaahouge, som afgive et bølgende Terrain, bære frodige, rankvoksede Birkelunde, og Hassel og Rogn flætte sig i hinanden og skygge over det dejlige Græs med de mange blomstrende Tuer. Store Træer danne Alleer eller staa langs med Vejene, vel rettere: Vejen, da der egenlig kun er en Vej; men den slynger sig temmelig vidt ud over, og den falder vakkert ind mellem Haveanlægene og de skovdækkede Houge. Og midt op i alt dette ligger en stor hvidmalet Præstegaard,

— der sandelig ikke staar med lukkede Døre over sure Miner, men aabent byder ind og tager mildt imod!

Befinder man sig da her en Midsommersdag med Godvejrets bløde Farvetone omkring sig, og frem for sig Stordybets mørkblaa Slette, der slutter sig som et Spejl ind til den mægtige Fjeldramme og funkler i Solen med sine tusindfoldige Stjerneblink, da synes det nok som om en Velsignelse, en Fredslysning var udtalt over dette Sted for evige Tider. — Dog ingen Fred uden Strid, ingen Hvile uden Kamp! Tilværelsens Magter maa forløse hinanden; thi her i Livet lurer Undergangen ligesaafuldt bagved den evindelige Fred som bagved den uophørlige Strid. — En saadan Stilhedsdag over dette Præstegaardsland, hvor Alt i Naturen ligesom er bleven enig om at holde Fred, fremhæver sig paa Bevidstheden om andre Syner. — Det brede, blaanende Stordyb har isandhed en anden Tale, som klinger mere højrøstet end dette fredelige Smaanyn! — Det høres fast som en Verdens Undergang, naar Nordvest-Stormen af og til farer løs og river de store Træer op med Rode, flaar Jordlagene af de yderste Houge og rusker i den stærke Bjelkebygning, saa Bohavet flytter sig ud fra Væggene. Da er det hændet, at en Storbaad med fuld Besætning har ikke kunnet tage Land ved Præstegaardsbryggen, skjønt den strækker sig langt og sikkert ud mellem Øen og en langsmed løbende Holme. — Da har Mændene maattet springe i Sjøen for at forsøge paa at drage Baaden iland;

men uagtet ti haandfaste Karle har havt den imellem sig, har Stormen revet den ud af Hænderne paa dem og hvælvet den, uden at Nogen af dem har været istand til at frelse sine Sjøklæder og andet Inventarium.

Der rejse sig ogsaa Snestorme her, som stundom fare løs fra forskjellige Kanter og mødes i et Raak, som Bonden kalder Skottungen og Skjelen, og da er der ikke Syn at faa paa nogen Ting, Alt hvirvles rundt i hinanden og danner et Kaos; men just i dette Vejr hænder det, at det pludselig slaar ned med Lyn — blændende og blaaspillende — gjennem det hvide Sneraak, og Tordenen ruller efter, som korte, svære Døn, uden Ekko. — Se, under slige Tilstande hænder det mangengang, at den, som sidder med angstfuld og lyttende Sands, hører det Overnaturlige: han holder ikke det Naturlige ud.

Der er nu foruden disse Tilstande ogsaa en, som ikke just paa denne Maade slaar voldsomt ned imellem Liv og Død, uagtet den i Virkeligheden synes at tære baade paa Levende og Livløst; det er Nordenvinden. — Som et hadefuldt Aandedrag stryger det kolde Pust i uge-, ja maanedsvis henover alt Liv, saa det blegner og bliver sygt. Selv Fjeldene se ud, som de krøb sammen og kom nærmere i den kolde Sno; thi det dunkle Farveskjær, der ofte indhyller og forskjønner dem, er jo et luftigt Lag af fine Taagedunster, som giver dem Fjernheden og de ubestemte Former. — Men Nordenvinden stryger

væk al slig Illusion, og den graa Sten staar af pillet og frysende for Synet.

I disse Naturforhold udvikles nu Øfolket ti sit svære Livsvirke. At sejle er deres Lyst, og de kan nok lægges til: at sejle forvovent. — Der e sagt om dem, at de gjerne ro en halv Mil for a vinde den Fornøjelse at kunne sejle en Fjerding, o det er sandt. — De udsætte sig med stor Skjødes løshed for Faren; thi de lægge sig ofte til at so i Baaden, medens Vind og Vejr tumle med Se og Ror, og ofte vaagne de først op igjen langt u paa Havet. — Det ser ogsaa ud, som Skydse sidder halvtsovende i en Baad, medens den for ful Sejl skjærer pilsnar hen gjennem Bølgerne; m hvad det var for Søvn ser man bedst, naar Kastevind pludselig fra en af Fjeldhøjderne slaar n over Baaden, ligesom en Havimbre kaster sig ov den i Vandskjellet spillende Fisk; thi som et Lyn han ved Handlingen, griber fat i Sejlet eller ordn Ligevægten, og hans underlige, taagede, indadvend Syn funkler da udad med Klarhed og Kraft. — Derfor har ogsaa den Rest af Vikingenaturen, so endnu gaar igjen her paa Søndmør og skyder c af de lange Slægtrækker ligesom Spirer af aartusin gamle Frøkorn, nærmest sin Tilsyneladelse paa dis Sør-Øer, og derfor har ogsaa Døden her si rigeste Høst.

Det dobbelte Virke, paa Land og Sjø, so Søndmøringen er henvist til, og som ikke kan and

end paatrykke ham et Væsensmærke, er naturligvis her tilstede i mest udpræget Form. Han skal tjene tvende Herrer; følgelig gaar det, som altid, at den Ene faar kejtet Haand, thi det vises tydelig paa hele hans Lag, at han giver Jordstellet Pligten og Havet Tilbøjeligheden. Da bliver jo ogsaa Udbyttet derefter. Jordens Dyrkning ligger hen, som den tunge Vej til et stilfærdigt Hverdagsslid, og Havets aabne Baner vinke til den fristende Bedrift: at vove og vinde — Vikingens Livsprincip!

Legangerstranden.

Fra Herø til Leganger er en knap Mil; m
den skiller væsenlig mellem Folk og Natur. L
dobbelte Livsvirke gjør sig vistnok ogsaa gjælde
paa dette Sted, men saa er det Landjorden, som
faar den højre Haand og Sjøen den venstre! D
afsætter straks et andet Livspræg. Munterhed
Lune spire frem af Trygheden, — det tungsind
Lag og det dristige Opsyn er Farens gammelsi
Børn.

Endnu binder Sjøvejen alene mellem disse
Punkter; thi den Landevej, som snart skal give Sa
færselen et større Liv, er kun til i sin Begynde
Dog har en Baadfart her i vakkert Vejr sin Skj
hed, som en Landrejse kun kan overbyde ved at g
Korthed og Fremkommelighed istedet. — Det er sm
at befare dette lysblaa, skinnende Baand, som Ha
slynger ind imellem de utallige Smaaøer og Hol
der imidlertid har sine Beboere, skjønt de som oftest
uden al Plantevækst og kun svøbe sig i den gr
brune Tang, som Havet skyller ind fra sin skj
Planteverden. — Her holde nemlig store Flokke
Sjøfugle til, som saaledes leve sit vilde, ejendommel

Liv. Hvidgraa Maager og spidsvingede Terner kredse om Øen og skyde pilsnart ned over den i Vandskorpen spillende Fisk, hugge sit krumme Næb i Ryggen — og Byttet er gjort! søge sig da et ensomt Sted, hvor de kunne fortære sit Rov, og finde det ikke saa snart, før et Par Andre følge efter for at rane sig en Mundsmag; men Intet i Verden kan i Arrigskab overgaa det Skrig de udstøde, naar de atter maa flygte til et andet Sted, — hvor da en ny Forfølgelse venter dem. Og saaledes flakse de skrigende fra Sten til Sten, skyde op og ned i den pilsnare Flugt, og drage Solblinket efter sine skinnende Vinger, hvor de sejle, kredsende høit oppe i den blaa Luft.

Dette er et Ørkenens Billede; thi overalt, hvor Naturens Love alene herske, der er Ørkenen, om der saa var tusinde Liv! — Men det naturlige Menneske tiltales mægtigt af det, og i Stunden tager det en Byrde fra Brystet; Aandedraget bæres op over Livets Vidder, og Kulturens Argusøjne er blindet.

Thi Himmel, Hav og nøgen Strand
Er som et nyt oprundet Land,
Hvor Fjeldets Masser, Sten i Sten,
Gaar frem, som Jordens nøgne Ben. —
Endnu har Verden Intet givet,
Der er kun Gud — og Skabningslivet.

Dog dette Syn paa Naturen kan ikke vedvare; Menneskeaanden har Længsel, og Længselen har Formaal. — Saa vender Blikket sig fra det Uordnede og Uklædte, og ret foran det staar Kulturens ypperste Kjendemærke, Telegrafstangen! — Telegrafen her?

Midt i Ørkenen banker Verdenslivets stærkeste Pulsslag? Ja, Gud være lovet! Ogsaa her gaar den sit tankesnare Ærinde mellem Menneskene, og de store Skillerum ere afkortede, — dem, hvori Sorgens og Glædens Budskaber før traskede afsted paa saa møjsomme og farefulde Veje, at de vare gamle før de kom frem. — Man kunde fristes til at kalde Telegrafen et Slægtsbaand, saa inderlig binder den Menneskehedens store, adspredte Familje sammen til et nyt Forbund.

Legangerstranden er et af Søndre Søndmørs fagreste Steder. Det ligger ogsaa paa Gurskøen, som ellers har saa mange udsatte Punkter for Havvejret; men dette Bygdelag er ligesom fredet af selve Striden. — Idet man drejer om et Fjeldhjørne, og efter at have passeret de lange Strækninger, hvor kun Sten og Hav — og Hav og Sten møder Synet, breder Vandet sig pludselig, og Stranden buer sig ind under et skovdækket Fjeld, der først synker mildt tilbage og bærer de fagreste Lier, men siden rejser sig som Lænet paa en Stol og afgrænser det dejlige Billede.

Det er idethele Søndmørs ejendommelige Skjønhedspræg, at midt i det Ørkenagtige, hvor Naturens strenge Miner ikke ved en Trækning forraader Smilet, springer pludselig et Billede frem, og det ler over hele Ansigtet. Et saadant leende Aasyn er netop Leganger, — Den brede Landevej, som løber langs med Stranden, og som senere skal forbinde Herø Præstegaard med den nye Annekskirke, som her er under Bygning, viser hen til en glad Samfærsel; —

thi det er jo saa, at hvor Vejene brede sig, der mødes Menneskene i Kulturens store og smaa Krinder!

Ovenfor denne Vej bølger Lien hen i Skraaninger og afrundede Højder, og veldyrkede Agre deler mellem Haver og smaa rankvoksede Birkelunde. Men Billedet faar alligevel sin største Skjønhed ved Sjøens modsatte Indramning. — Staar man i Dybden af Legangerstrandens Bue, da former hin Ramme sig netop til en lignende Halvkreds, og Vandet ligger imellem Begge som en stille slumrende Indsjø. Men denne tilsyneladende Indsjø har sine Tilstrømninger fra de nærliggende Fjorde, og det kan nok give onde Drømme iblandt!

Legangerstranden faar dog ikke sin rette Naturbestemmelse i ondt Vejr; det er først ved Sommersolens Skin over bløde Taagedunster, eller ved Midvinterens stivnede Is- og Sneformer, som staa gløbende i en tidlig Solnedgang, at den faar sagt hele sin Mening.

Intetsteds paa Søndmør danner Fjeldene slige bløde, bølgende Linjer! I tre til fem, ja seks Højder stige de op bagved hinanden; hvor den ene Runding synker, hæver sig den anden, indtil de Bagerste og Højeste række fremover de Andre med sine takkede Tinder og sine blændende hvide Snesksavl. — Men det er just ikke saa som det viser sig, naar Taagerne væve dem sammen med sit luftige Spind. I Virkeligheden ere disse Højder næsten allesammen stilte

og staa fjernt fra hinanden, og heraf fremkommer da netop hint vekslende Spil i Farverne, hvorved en Højde staar svøbt i det lyseste Blaaskjær, medens en Anden ved Siden af bærer sin tunge mørkebrune Taagekappe, der hænger den sid og bølgende ned om Foden, — at En staar solbestraalet, medens en Anden fryser sammen i et graanende, vandtrukket Kuldeskjær — og at naar Solen daler, de Laveste falde hen i blaaforte Skygger medens Sneskavlerne af de Højeste rage opover dem, som udformede i glødende Jern.

Og saa træder Livet til og fortæller Resten. En Baad skyder hen over Vandet, den roes af en eneste Mand; thi det er et Snarærinde fra Folk over paa hin Side. — Omkring en gammel Baad, som er optrukken paa Stranden, lege et Par Smaa-børn, medens en Anden med fint, nymalet Udstyr skyder fra Land, efter at raske Unggutter have stelt Alt istand til en Lystfart. Og under dette gaar Arbejdet raskt og kvikt oppe i Lien, hvor Græsset slaas. En Liaa stryges, et Par Gjenter skrige op og le, saa det gi'r Ekko i Fjeldet. En Gut kommer springende nedover Haugene, og en Hund farer gjø-ende bag efter; saa gjør han et Hop over et lidet Elveløb, Hunden bag efter og napper ham i Benet, da river han Huen af og kaster den efter Hunden; men før han er naaet Stranden, er Hunden der ad en Omvej med Huen i Munden. — Saa høres der pludselig et Sus oppe i Lien, som af et stærkt Vind-kast, det er en samlet Skare af Trost, som slaar ned

fra Fjeldet i et Kirsebærtræ med halvmoden Frugt; men idetsamme aabnes et Vindu i et gammelt Hus og der jages ud efter dem, da sætte de i et Skrig, og hele Skaren stryger, ligesom baaret af et Vingekast, tilbage i Fjeldet igjen. — Det er Livet i de smaa Træk, Livet i Forhold til Naturen; hvor de store Drag komme frem, er det Skjæbnehistorien, og den bærer, her som der, sin Overskrift, ens for Alle: Døden formedelst Synden og Synden formedelst Døden. — Men paa denne Maade kunde det synes, som om der var Fare for Livets Poesi; thi naar Kulturen jevner Alt, hvor er da tilslut den Sten, som krummer Vejen, saa Lys og Skygge brydes? — Dog det har ingen Nød! Hjertet er der altid, og der vil bestandig blive Nogle af Sten, som kunne knuse de Bløde, og atter Andre saa stærke i Kraft og Godhed, at de kunne oprejse de Svage. Dette er da isandhed et poetisk Stof, som vistnok baade kan fortyndes og fordærves af Kulturen, men hvis oprindelige Væsen den dog aldrig kan faa Bugt med.

To unge Ansigter med milde Træk fortalte just her to glade Hjerters lille Historie, skjønt Ordene, som fulgte med, kom snurrig nok frem og forklarede oftest Meningen gjennem en Modsigelse. Dog satte den sig fast i samme Stund som et Billede paa den fagre Baggrund, og da Rammen lukkede sig om det Hele, var den med.

Det var saa, at Gutten skulde arve Gaarden efter Faderen; thi en ældre Søster, som var gift for

flere Aar siden, havde faaet Hælvten af sin Arv udbetalt, Resten skulde staa hen i Gaarden til Faderens Død, og da svares som en aarlig Afgift. Han var saaledes en velstaaende ung Mand. — Gjenten derimod var en Husmandsdatter og den ældste af fem Børn, som Moderen for længe siden var død fra, og som Faderen ernærede ved sit Arbejde. Hun havde følgelig ikke andet end sit vakkre Ansigt og et kvikt, uforfærdet Sind at sætte op imod; Noget hun selv tykkes var lidet og usselt, men som Gutten tog for saa stort et Mon, at han sletikke ønskede sig mer, især da han selv havde Alt, hvad der forresten behøvedes.

Saa gik han da endelig en Dag frem for Faderen med det Ønske at tage Gjenten til Hustru, og var ikke saa forknyt endda; thi hun var vel likt af alle Mennesker, og mangt et godt Ord var faldet om hende i Gamlingens Nærhed. — Men det tog en anden Vending; han kunde ligesaa gjerne have stukket en Brand til Faderens Næse som vist ham Udsigten til dette Slægtskab med en Husmand, — der ovenikjøbet havde sin egen Mening, naar det hændte, at han en Gang imellem var paa Dagsarbejde hos ham. — Der hjalp hverken sure eller søde Miner, hverken gode eller onde Ord, saalænge han ejede Gaarden, skulde ikke Husmandsgjenten spidse Munden efter det Fad. Og derved blev det. Gamlingen truede ihærdig tilbage hvert Ord af Sønnen, ja lige indtil Minerne, saa der var ikke andet for at gjøre end tie og vente.

Imidlertid havde Faderen det ikke godt. Hans
ustru var død for flere Aar siden, og fra den Tid
wde en gammel Enke, der var i Slægt med den
fdøde, stelt for ham; men hun var sær af Alder=
m, og han var vanskelig af Sygdom, og det bar
ke godt ihop. — Huset stod rigtignok og saa ud
m det plejede, dog ved nærmere Tilsyn viste Af=
ldigheden sig alligevel; thi Vanskjøtsel hober jo op,
et den bryder ned.

At nu Sønnen havde et skarpt Øje for dette,
r ingen Under, han vidste hvor det Bedre kunde
mme fra, men selv Faderen var led og kjed af det
r længe siden; dog tale om det, nej! — da satte
utten allerede Minerne til, og Samlingen vidste
a vel, hvad der vilde komme. — Nej! da før
ages med Støv og Affald, til han selv laa hen
m et Affald, og de bar ham fra Gaarde!

„Saa gaar han her og ta'r sig onde Dage, bare
a Trods" sagde Gutten, naar han om Kvelden
ødtes med Gjenten et eller andet Sted, hvor Sam=
ngen ikke saa dem. „Grætten er han og værre bli'r
t for hver Dag, som gaar. Jeg skjønner ikke hvor
tte skal ende? Fillet og usfel er han i Klæ'r; thi
drig flier hun om ham, og ynke sig gjør han hver
ang, han lægger sig, saa jeg er sikker paa, hun ikke
rrer ham saameget, at hun grejer Sengen hans."
g dermed fortrak Guttens Ansigt sig, saa hver liv=
ld Mine gled over i harmfulde Vrængninger, og
n saa ti Aar ældre ud end før.

Da fik Gjenten en Tanke, som hun vel ikke vidste hvor bar hen, men som desuagtet blev til det Fingernap i Sagen, hvorved hun hurtig drog den over til sig i aaben Favn. — Hun skjønnede nemlig, at dette Forhold efterhaanden havde taget Noget af Guttens glade Sind og gode Hjertelag fra ham, og som en Rædsel slog den Tanke hende for første Gang: det kunde komme dertil, at Sønnen ønskede Livet af sin egen Fa'r! — Men der var Gudskelov et rigtig varmt Livsmod i hende, og det føder jo Haab! — Hun gav Gutten et glad Affkedsnik, den Kveld ligesom de andre, men gjemte sine Tanker. Da næste Dag kom, smøg hun ved Middagstide om bag Vaaningshuset, hvor Gamlingen havde sit Soverum, og hvor et Fag Vinduer vendte ud imod to store Kirsebærtræer. Det ene Vindu stod aabent, og i Karmen laa en lang Kjæp, som han brugte til at jage Trost'n bort af Træerne med. — Hun betænkte sig et Øjeblik og saa sig omkring, thi uagtet det var lige i Spisetiden, var hun dog ræd for et Øjenvidne; men hun kjendte sig hurtig tryg, — det var jo en god Gjerning, som skulde øves, skjønt det maatte ske i Smug. — Saa satte hun raskt Foden paa Graastensmuren og med et Sving var hun inde gjennem Vinduet, som hun trak til efter sig, og nu gik det hurtigt med Foretagendet. Sengen blev redt, Straa og Rusk samlet op af Gulvet og kastet ud, og Stunden efter hoppede Gjenten, saa let som en Skjære, ud af Vinduet igjen med en liden Bylt under Armen. — Nu

bar det rafft affted hjemover til Fa'r og Sødskende, og hun stelte for dem med godt Mod og glad Ansigt. Men Ingen fik Besked om hvor hun havde været, eller hvad hun havde gjort, uagtet Hver kom med sit Spørgsmaal.

Saa gik nu Sommertiden hen. Gamlingen fik Hygge af Livet, og Orden og Renlighed var omkring ham, at sige i hans eget Rum, men det var ogsaa her han mest krævede det. — Det tyktes ham nok en og anden Gang lidt rart, at Kjerringen nu lige med Et havde faaet det over sig at stelle saa godt for ham, især da hun forresten gik og drog sig, tvær og tung, omkring imellem dem, som hun plejede; men saa blev der ikke talt Noget om det; han tog det, som godt var, og lod det Andet staa hen.

Endelig kom Høsten. Kirsebærrene vare spiste for længe siden, og der trængtes ikke længer et Vindu paa Klem efter de rovgridske Fugle. Saa blev det lukket, thi Vinden drev koldt imod, og Træerne viftede og slog ud med Grenene, som om de vilde mane hvert levende Liv til at opgive al denne Eftersnak om Sommeren: det var forbi, forbi, forbi!

Dette blev en liden Hage ved Sagen, og Gjenten maatte betro sig til Gutten. Men han fik det let indenfra stelt saa, at hun kunde fortsætte sin Gjerning, hvad Vejr det end var. — Da hændte det, at Kjerringen blev liggende syg et Par Dage, og at just samtidig med dette Gutten var paa en liden Rejse til Aalesund, hvor Faderen altid plejede at

gjøre sine Høstindkjøb. Da blev Gamlingen plud selig opmærksom! — Kjerringen havde ikke rørt si ud af Sengen i to Dage, og desuagtet var der hygg og stelt om ham! Ja lige til det, at en gammel Ves som han gjerne bar om Vinteren, var hængt op pa en af Sengestokkene, renvadsket og med nye Knappe — det var en Snurrighed! — „Hvem af Gjentern er det, som steller til inde hos mig?“ spurgte ha Kjerringen. — „Ja, hun vidste ikke om nogen Ti stellen, hun! Der var dem, som sa', at hin Gjen gik her om Dagen og smøg indom, — gik hun ik Dørvejen, saa fandt hun sig frem paa anden Vej, - det skilte ikke hende. Var det ikke vel nok, som hu havde gjort det, saa var det bra om Andre gjor det bedre.“

Gamlingen svarte hende ikke et Ord, men ha smagte paa det. — „Ja saa, det var gaaet til pa den Maaden! Naa.“ — Da nu Middagstiden kom lod han Tjenerne gaa tilbords alene og gav si Noget at stelle med paa et Sted, hvorfra han nø kunde se Alt uden selv at sees. — Ganske rigtig Da en Stund var gaaet, kom Gjenten smygende o Hjørnet, keg til Siderne, trak Vinduet op, og v med et Spring oppe paa Graastenen og inde ov Karmen, hvor hun trak Vinduet til efter sig. - Den Gamle nikkede med en snu Mine til dette listede hen foran Vinduet, hvor han gav sig Nog at pusle med inde mellem Træerne, brækkede en t Gren af paa et Sted, pillede lidt i Barken paa

andet, — hostede saa en Gang imellem og holdt det gaaende saaledes, medens Gjenten allerede for længe siden var færdig med sit Stel og stod som paa Naale inde bag Ruden for at finde et Øjebliks Frist til at smutte væk igjen.

Men det kom ikke. — Uagtet Gamlingen paa denne Tid var vant til at hvile i sin Seng og i mer end sin halve Levetid ikke havde undladt at følge denne Vane, vedblev han dog idag at holde sig oppe. — Saa gik det endelig mod Daghældingen og endnu stod Gjenten angst og grædende indenfor, medens den Gamle ihærdig og smaanynnende holdt sig udenfor. — Da skjød en Baad med tre Mand hen over Vandet og landede ret nedefor Gaarden, og en Stund efter kom Sønnen ilende raskt opover Vejen til Faderen.

„Gaar Du her paa denne Tiden?" spurgte Gutten.

„Aaja", svarede Gamlingen, „jeg er ude at fange Traft."

„Det var rart; hvordan bær Du Dig ad med at fange dem?"

„Aa, det er ikke saa rart endda", sagde han, „jeg sætter op Vindøjet der, og naar da En smætter ind, slaar jeg det til igjen."

„Har Du fanget Mange paa den Maaden?" spurgte Sønnen leende.

„Ja, jeg har En, men den er ogsaa rar", sagde Fa'ren med et listigt Øjenblink. — Sønnen

studsede lidt og saa bort til Vinduet. — „Ja, D kan jo gaa did' og se efter."

Gutten gik lidt tung derhen; thi der anede han Noget, men da han blev var Gjenten, som sto grædende bagved Ruden og var saa bleg som et Lin klæde, vidste han ikke, hvad han skulde gjøre, o han blev staaende og saa forskrækket paa hende.

„Naa", knurrede Faderen bagved, „kanske ikke Buret bra nok?"

Gutten vendte sig og saa ham ind i Ansigte Da med Et skjønnede han Meningen. — „Jo, G velsigne Dig, Fa'r", udbrød han, „det er saa br som Nogen kan ønske sig!" og saa lo han me Graaden i Halsen, rev Vinduet op og satte i Hop ind over Karmen til Gjenten. „Jamæn fange jeg to med en Gang", sagde Gamlingen og keg in til dem. —

Saa endte dette til Alles Glæde, og der gik ikke mer end den knappeste Tid, som trængtes til at ordne sig i, før Gjenten drog ind som Ungkone paa Gaarden, og da stod der aabne Døre og bød velkommen til!

„Slig ender det ikke altid med den, som stjæler sig ind i anden Mands Hus!" sagde Gamlingen.

„Meningen var god", svarede hun.

„Ja, det er bra nok, det", sagde han og saa polisk ud, „men Du vilde saa magtstjæle mig ligevel, — for nu er det nok bedst jeg blir Kaarmand med en Gang; jeg duger saa ikke til Andet."

„Du duger saalænge Du lever til at raa' for Dit", brød Sønnen af. „Jeg liker ikke det, at en Fa'r gaar og sniger sig til den Brødbid, han skal ha', efterat han har gi't fra sig Alt."

„Du er en bra Søn", sagde den Gamle. „Ja, ja, saa vil jeg raa' for Mit, jeg vil ikke friste Dig, — Ingen ved, hvor langt han rækker, før Kisten er maalt. — Men raa' med skal Du."

„Det vil jeg, Fa'r, og saa skal Du min's, at Du er gammel, og jeg er ung."

„Vel, vel!" sagde Faderen og nikkede til; men der sad en liden Spøgfugl i ham, og derfor vendte han sig til Svigerdatteren med sit listige Øjenblink. — „Tænker nok, Du skaffer mig lidet Gran at stelle med, naar Vorherre vil?"

Men hun vendte sig fra ham og svarede ikke. — Sønnen lo og nikkede til Gamlingen, og denne listede sig op til Bordenden for at tage sig en Hvile i Højsædet. — Der skinnede Solen vakkert ind over hans graa Haar, mens Sønnen arbejdede ude paa Ageren, og Ungekonen stelte med Kjøkkenet og nynnede til sin Gjerning.

Saa kommer efter en saadan lang og smilende Sommerdag omsider Natten, den korte, gjennemsigtige Sommernat! — Det Ene slipper Forholdet til det Andet og synker hen i en vis graalig Jævnhed; men desuagtet drømmer endnu et svagt Skjær af Solnedgangen over Vandene, og det er neppe forsvundet, før Dagens Stjerne paa ny skinner op

over de østlige Højder. — Og saa er Morgenen de igjen! Livet er nyt, Beslutningen fødes, og Gjer ningen tager fat. — Da skyder et lidet sort Uhyr røgspyende og stønnende, hen over det stille Vand — det er et Dampskib. Her mellem alle dis Smaaøer, ind i Havets mange Krogveje løber altsa dette Kulturens andet Ilbud! — Ja, da er d isandhed ingen Under, at Garbonissen og Hougbukke flygte væk, de, som kun like sig med det Indestæng og Stillestaaende, de, som sky alle brede og frem kommelige Veje og helst holde til der, hvor det enk Spor er traadt af en ukjendt Vejfarende. — Me da er det heller ingen Under, at Jordstellet er sa vel besørget, og at saamange Ansigter fortælle e glad Historie, siden Dampkraften udfører i Mi nutter det ellers timelange Roarbejde paa e aaben Baad, hvor alle Havvejrets lunefulde Bryd ninger herske, og giver hundrede Mands Kra istedenfor ti!

Saa modtager da Skibet sine Passagerer, o det er ikke blot Saadanne, som er ude til Lyst, me det er tillige dem, der paa denne Maade føre dere Varer til Kjøberne, hvor de nu findes. — Og naa da Postvæsken er langet ombord, gaar Farten lø paany, medens den fagre Strand glider tilbage fo Synet, og de nøgne Smaaholme stikke op ove Vandfladen som Kæmpe-Kobber, der sole sig Havskjellet.

Snart trænge Fjeldmasserne paa igjen, og Natur

vildheden tager sit Herredømme tilbage. Kun et eneste Punkt af Kulturlivet er endnu længe synligt, det er en smuk rød- og hvidblommet Ko, som staar oppe paa en af Legangerfjeldenes højeste Toppe. Punktet er meget lidet, og set fra Sjøen løber Fjeldet stejlt op, — der synes just at være saamegen Plads, som der behøves til dens fire korte Ben; men hvorledes den er kommen didop, ved nok Fjeldets anden Side bedre at forklare end denne; herfra set maa det erklæres for et Mirakel. — Den staar imidlertid fast — og som et Monument for Slægten: saa højt steg den! — Men Naturaanderne kunne tilføje: saa højt op rækker det spirende Græs og de fine Fjeldblomster.

Volden.

Med Legangerstranden glider saa at sige hele de
Samling af Øer, som danner Sør-Øerne, tilbage fr
Synet, og Fjordlivet lukker op for sine mange Til
gange; — det er næsten som naar man i et Billed
galleri træder ind i en anden Skole! Thi vel dann
Leganger en mærkelig Overgang fra Ølivet til Fjord
livet, men skifter dog ikke derfor Karakter; det giv
Lysfiden, ikke Modsætningen. — Inde i Fjorder
derimod afsætter Livet et bestemtere Præg. Vistn
fortsætter det dobbelte Virke paa Land og Vand si
ogsaa her, og vistnok er Fjordene dybe, stormfulde o
mangengang livsfarlige at beseile; men den stærk
Afgrænsning holder dog Havets voldsomme og plud
selige Tilstande ude, og Faren kan baade forudse
og maales. Fjordlivet kan da beherskes ved Kultur
men Havet? — Se Øboen, som holder til meller
Klipperne derude! Hans Blik, hans Lag og hel
hans Væren fortæller vistnok om, at han har aflure
Havet dets Stemninger, forudset dets Brydninge
og kæmpet med dem; men aldrig om den Ro o
Sikkerhed, som kommer af at kunne overføre de
vundne Sejr paa den næste Kamp, for derved efter

haanden at lægge Naturen i Lænker, — og dette er Fjordfolkets Præg.

Dog ikke blot set fra Sjølivet træder Særkjendet frem; Landvirket, som jo her drives under Tilsynet af en voksende Kultur, skiller meget mere, og har naturligvis gjort det fra de fjerneste Tider. — Da for et Aarhundrede siden Øfolket vedblev at begrave sine Døde paa Herø, og selv maatte hidbringe al den Jord og de Græstørv, som skulde til for dermed at dække Kisten paa de næsten nøgne Fjeldknuder, da brugtes det samtidig inde i Fjordene at dække over Gravene med Ligstene, hvorpaa Navne og Aarstal vare udhuggede af Bønderne selv, — og dette var en betegnende Forskjel.

Hvor nu Voldsfjorden tager sin Begyndelse, munde fire store Fjordløb ud imod hinanden, og de vilde brede sig til et Hav paa dette Sted, hvis ikke nogle Smaaøer stak sit Landemærke op og delte imellem dem. Men det er alligevel et stort Syn at se disse brede Fjordaabninger flyde over i hinanden, ligesom det er fristende til et nærmere Skue at se dem afgrænsede, hver følgende sit Løb ind mellem de mørke Fjeldrammer.

Voldsfjorden slynger sig bred, og ligesom en magelig banet Vej, mellem de stundom skovdækkede, stundom brat nedgaaende Fjeldmasser ind til Hovedbygden Volden og løber da videre sydøstlig til Kielfjordens Munding. — Dette er et af Søndre Søndmørs rigeste og største Bygdelag. Allerede Navnet

„Volden" betegner et frugtbart Sted, og man møder her for første Gang Noget af det Svulmende, som tyder paa Velstand i Naturen. Intet af hint Lavtvoksende, som kryber frem over en fortørket Lergrund, Intet af hint Knudrede, som viser, at det er standset i Vækften, Alt er naaet til sit naturlige Maal. — Volden er efterhaanden bleven et Hovedsæde for de saakaldte Konditionerede her i Egnen, hvorved flere smukke Bygninger ere opførte og Haver anlagte; men derved har ogsaa Stedet faaet et Støvdrag af Bylivet i sit Kulturforhold. Her er noget Hidført, som driver det Naturlige ud af sin rette Gænge, og her synes at kunne blive Sæde for den Slags Bondeudvikling, der optræder med Meninger uden Evne til Dom. Dette er naturligvis ogsaa en af Kulturens Frugter, men er dog af dem, der rødme før de modnes, og indebærer altid en Svækkelse for Organismen; men da indtræder heldigvis det Fænomen i Kulturen, at naar den, ligesom Dampskibene stundom, i Farten skyder forbi det faste Vejmaal, bagger den, og kommer saaledes lidt senere frem.

For Synet danner Volden imidlertid et af Civilisationens Lyspunkter i disse Egne, og skulde hændelsesvis Kulturen herfra tage et for raskt Tilløb, og derved blive nødt til at gjøre om igjen, da er her god Forstærkning at hente til en ny Prøve; thi der er en kraftig Bygd, og Fjorden løber bred, som en mægtig Livsaare, ind til den.

Et mærkeligt Skue danner Voldshammeren, der

rejser sig, hvor Voldsfjorden bunder, lig et mægtigt Fæstningsværk og truende byder sit runde Brystværn frem mod Indsejlingen. Denne uhyre Fjeldkolos, der runder sig fra Grunden jevnt opad til den øverste Top i Bikubeform og er helt overgroet med Mos og Lyng, har tiltrods for sin Størrelse Noget af Græsvoldens jevne Karakter. Men det er dog blot for Hverdagsſynet, det, der i Naturen alene ser Producenten; thi møder man denne Kolos tillige med Kunstnerens eller Tænkerens Blik, da giver den rigtignok et andet Udbytte.

Der er noget ejendommelig Truende ved dette afrundede Fjeld, Noget, som ser mere vildt ud end det mest udbrustne og kløftede Fjeldkaos, og det ligner Noget ude i Verdenslivet, hvad Navn det end bær, Noget af det, som viser al Samfundsrørelse fra sig med Bornerthedens tunge Hvilen i sig selv.

Der gives Mennesker, som sidde overmættede af Selvgodhed og jordisk Velvære; for dem kan „Pladskregnen strømme og Vindene støde an", de sidde fast i sine Huse, ikke fordi de ere byggede paa en Klippe, nej, — fordi de ere gravede ned i Jorden! — Dette Fjeld vækker og befæster Tanken paa en saadan Skikkelse.

Men Voldshammeren kan nok fremvise mere end et Fysionomi! Naar der ude paa Fjorden trækker et Uvejr op, som kommer fra Havkanten, og som vælter tunge Skyer ind over Vangen, staar i et Aandedrag Fjeldet mørkt og truende; Tungheden er

pludselig forsvunden, og den fede Selvtillid er forvandlet til Urokkelighedens sejge Modstandskraft, — og da kan under dette fremgaa et af de store Syner i Naturen, hvor Lysets og Mørkets Dæmoner ligesom fare løs paa hinanden, og hvor et Menneskeliv synes at forsvinde som et Atom i Kampens Brydning. — Men Kampen er da ligesaa kort, som den er voldsom. —

Under et saadant Uvejr hændte det, at Voldshammeren stod en fuld halv Time saa kulsort mod Skyerne, som kun et Fjeld kan være, naar Nattens Skygger ruge over det, og et stille Fjorddyb fortner ved dets Fod. — Det var slig, at et Menneske uvilkaarlig bævede ved at se paa det. — Tordenen rullede ligesom rundtom Toppen, og den hørtes, som korte, tunge Stød, der ingen Gjenlyd vakte, medens de gule og blaahvide Lyn krydsede hinanden og jog som Ildslanger ned ad dens tykke udsvulnede Sider.

Da blev det et skjønt og mærkeligt Syn at se den tunge Kolos, og den gav uvilkaarlig et Billede af Kraftens Ro midt i Ophidselsens ustyrlige Jag.

Nu kom endelig Øjeblikket, hvor Kampen sagtnede. — Ude ved Indsejlingen brød Sollyset pludselig gjennem en smal Revne i Skyerne, der rækkede hele Fjordløbet tvers over. I en kort Stund saa det ud, som de lodret faldende Straaler dannede et glimrende guldfrynset Gardin, der sænkede sig fra Skyerne lige ned i Vandet, og som om et Himlens Tabernakel laa bag ved og gav sit blændende Gjenskin. De

deltes Billedet i To. Uforandret og uberørt af Forgrundens Pragt holdt Voldshammeren sig i Baggrunden, omsluttet af det synkende Uvejr. Det var som om hele Kampen havde gjaldt at faa det rokket, og derfor klamrede Skyggerne sig endnu omkring det. De Skystrækninger, der dannede Sidestykkerne, tegnede sig med Graat i Graat og førte ikke en eneste Afskygning over fra det ene af disse store Billeder til det andet. Hvert stod for sig, som Indgangen til tvende Riger. — Men den korte Stund løb ud, Fænomenet havde levet sit Liv! De graa Sidestykker klemtes tættere og tættere sammen, og omsider løste Alting sig op i en øsende Regn. Da stod Voldshammeren som de andre Fjelde, tung og vandtrukken, med sit Dække af kraftig spirende Fjeldurter. — Det hørte atter Hverdagslivet til.

Som ovenfor bemærket synes her Noget i Kulturforholdet at kunne forhaste sig og løbe visse Udviklingstrin forbi; men det har maaske sin Grund i, at der paa flere Steder her i Fjorden har været en levende Handelsforbindelse med Udlandet i Slutningen af det 16de og langt ind i det 17de Aarhundrede, hvorved Folket jo erhvervede sig et dygtigt Kulturopsving efter hine Tiders Synsmaal. — Her var nemlig flere Saugbrug og en betydelig Udskibning af Trælast til Holland og Skotland; thi uagtet de store Oplags- og Udskibningssteder egenlig var inde mellem Nordøerne, har der dog ogsaa været Tilførsel fra de største Fjorde, hvor Skovhugsten paa flere Steder

drevés til det Yderste, og gjorde, at hint Opsving
Kulturen varede kort og efterlod sig en Stilstar
som først i senere Tider er skiftet om med nye Liv
rørelser. — Men et Kulturstadium tabes aldrig
af en Tilværelse. „Hvor Noget har været, komm
Noget igjen“, siger et gammelt Ord.

I hine Tider var da disse Egne opfyldte
fremmede Sjøfolk og Handelsmænd, og den livli
Omsætning bragte Folk i rask Berørelse med hi
anden. Derved opstod ikke blot Glædesforhold, m
ogsaa Konflikter af mindre god Art; thi Ungguti
fra de forskjellige Bygdelag forlod deres Hjem
deres Hjemlandsvirke for at drage paa Eventyr m
de fremmede Folk, og Kvinder giftede eller forlove
sig med dem, ja selv uden saa gode Grunde forl
de Slægt og Venner for den Fremmedes Sky
medens Andre fra hine Lande kom og bosatte sig h
Sligt maatte nødvendigvis afsætte et nyt Præg
Folkekarakteren; men hvorvidt det blander sin Fa
med det Nuværende er ikke godt at sige. — (
Historie, som synes betegnende for hint Stadiu
da Handelsemnet udviklede sig saa stærkt, at de and
Livsemner enten laa brak eller og fulgte Nature
Løb alene, skal her berettes, uagtet den tør il
pukke paa sin stedlige Ret mer end Fuglen, d
bygger i Træets Grene. — Men: hvor Fugl
faar Vinger og Sangens Røst, der er jo de
Hjem paa Jorden!

Det var under den danske Regjering og sa

langt tilbage, at Saugene endnu vare i fuld Gang her paa Søndmør, og Udskibningen gik for sig til næsten alle Aarets Tider ved skotske og hollandske Fartøjer. — Da hændte det, at Ægteskab blev indgaaet mellem en Embedsmands Datter inde fra en af Fjordene og en hollandsk Skibskapitain. Hun drog med sin Mand til Holland, hvor hun levede temmelig misfornøjet i sine Omgivelser, omtrent en halv Snees Aar, indtil Manden kom bort paa Sjøen under en af sine Vinterture, og hun vendte tilbage til Fødeegnen igjen med sit eneste Barn, en Pige paa otte Aar.

Enken havde en liden Formue, som hun satte i et Jordbrug, der ikke gav noget synderligt Udbytte, om end det gav mer end Tilstrækkeligt efter hendes Behov, og da Ejendommen laa affides i en ubefaret Egn, fristede Gjæstfriheden ikke til et større Forbrug. — Hun var i det fremmede Land bleven vant til Affondrethed; hun havde baaret sit Livsforhold med dyb Misnøje og sad endnu fast i denne ligesom i en Sump, hvor hun rokkede og flyttede sig, men kom aldrig videre. Dertil var hun af en alvorlig Karakter, streng og retsindig til en vis Yderlighed, og forstod ikke ret at sætte sig i et Mildhedsforhold til Noget, — Pligt og Ret skulde afgjøre. — I denne Aand opvoksede og udvikledes nu det ensomme Barn. Moderen selv levede som Bønderne i alle Maader, følgelig modtog Barnet ingen anden Skole=

kundskab end den, der gaves paa Stedet: hun lærte at læse i Bog og blev da omsider konfirmeret paa det.

Men Barnet var fuld af Iver og Evne, og havde ikke Moderen afstængt for hende, saa hun var naaet til hel Udfoldelse mod Verden, da havde hun med Tiden kunnet give en stor Indsats i Livet; som det nu var, beholdt hun det voksende Livsemne for sig selv, og det samlede sig i hendes Væsen til enkelte store Drag eller Naturbestemmelser, hvori hun stod fast.

Ordet gik om Moderen, at mens hun bar sit Foster, havde hun ordnet Alt som til Fødselen af en Gut og havde forud talt, som om hun havde afluret Naturen dens Hemmelighed; men uagtet hun blev skuffet i denne sin Forvisning, berørte hun det dog ikke med et Ord; Guttehuen blev sat paa Pigebarnet, og istedenfor en Andreas holdt man en Andrea over Daaben. Men skjult gav det alligevel hendes Misnøje Vækst, og hun fik intet Hjerteforhold til Barnet. Hun fødte det, klædte det og lod det saa forresten skjøtte sig selv.

Men Naturen gav Skjøtsel! — Andrea gik alene omkring og saa paa Alt, og hun tog det Livløse ind til sig med en Inderlighed, som om hendes første Tragten her i Verden var at vinde sig en Ejendomsret til Jorden. — Saa herskede Moderen paa sin Gaard, og Andrea paa et eller andet Sted inde mellem Fjeldene; og her sad hun ofte i hele Timer paa en fremspringende Knaus, ganske stille

fordybet i den Tilfredshed, at være eneraadende over alt det hun saa. Paa denne Maade voksede hun da frem og levede sig ind i Ungdomslivet! — Hun var stærk og haardfør som en Mand, og hun var tillige skjøn af Aasyn og Vækst; men hun var saa kold og frastødende, at Ingen følte sig vel i hendes Nærhed. Men det rørte ikke hende; hun havde intet Forhold til Nogen, kun naar Moderen krævede Lydighed, gav hun den; forresten levede hun for sig selv.

Da fik Moderen en Dag et uventet Besøg af Lensmanden, som boede nogle Mil derfra, hvor han ejede en stor Gaard med betydelige Skovstrækninger. Han havde staaet i et nært Handelsforhold til hendes afdøde Mand, ved hvem han havde udskibet flere Ladninger Trælast i dennes sidste Leveaar. — Lensmanden var en Slags Storkarl der i Egnen og bar et opblæst, myndigt Præg; men ved dette Møde traf han dog sin Overmand i Kvindeskikkelse. Enken havde nemlig god Vished for, at Lensmanden i hint Forhold til hendes afdøde Mand havde skummet Fløden af Fadet; og da hun jo nu havde boet her allerede i en Aarrække, saa havde der endelig været god Anledning for ham til som Kjending at mælde sig før. — Han blev da modtaget som den, der aldrig var tænkt paa, og da Andrea traadte ind til Mødet, hilste hun koldt og stolt, som paa en Bejfarende.

Imidlertid blev der fremsat Mad og Drikke i rigeligt Mon, og baade Sølvkrus og Støb blinkede over en snehvid Dug. Da kom der mere Liv i Lens=

manden, og noget af den tabte Myndighed pustet op igjen. Men uagtet han nøjeseende valgte sig u den smageligste Bid, som fandtes i de fremsatte Ret ter, slap han dog ikke Gjenten af Syne, ja det ble næsten som en Trolddom for ham, at hendes fagı Skikkelse var der i Stuen.

Enken lagde vel Mærke til dette, og der gik ı hurtigt Fremtidssyn op for hende. Hun var en koll selvgod Natur, der aldrig havde kjendt Kvindehjertet milde Rørelser, derfor var det ikke Vanghed for Dat teren, som gjorde hendes Blik saa skarpt, idet hun be tragtede dette Syn, det var kun et Prøvestue, hvor hu havde sin egen Fordring til Dommer.

Da fløj en hurtig Lysning over hendes kolt Træk, et Udtryk stod fast ligesom et Ord indprent i Sten, og fra nu af var hun medgjørlig som e gammel Ven. — Inden Maaltidet var endt, sad hu og Lensmanden dybt inde i Udvekslingen af et fælled Ønske, skjønt der blev ikke udtalt mer end Tredjedele af hvad der tænktes, — men Minerne, som fulgı med, sagde Resten; og da de skiltes, og Lensmande stod bred og skinnende af Selvtillid foran Datteren bød Moderen hende kort og godt at række ham Haan den, og gav selv Løfte om et hurtigt Møde paa han egen Gaard.

Da nu Lensmanden var rejst af Gaarde, hændt det, som forundrede Andrea i en mærkelig Grad hun blev paa en Gang ligesom indflyttet i e

nyt Liv; hun blev tilsmilet og adspurgt, hun blev smigret for den Fagerhed, hun ikke havde Anelse om at hun ejede, og der blev udvalgt Klædningsstykker til hende, som kastede et nyt farverigt Skjær over baade Ansigt og Skikkelse. — Dette betog Gjenten, ikke fordi hun likte det, men fordi det var noget Nyt, hun ikke vidste at staa imod. Og da nu endelig den Dag kom, at Besøget hos Lensmanden skulde foregaa, og Moderen bød hende opføre sig vakkert og være lydig i Alt, tænkte hun knap en Modstand, saalidet forstod hun, hvad det Hele gjaldt; ja der var endog en vis Uro over hende, som lignede Længsel efter det fremmede Sted, — thi det var første Gang i hendes Liv, hun havde hørt Noget blive rost, og tilmed forrost!

Da Moderen og Datteren ankom til Gaarden, stod allerede Lensmanden udenfor paa Dørhellen for at tage imod dem. Men borte ved Hushjørnet rækkede et ungt, leende Ansigt frem med et nysigent Blik, — dette var Lensmandens yngste Søn, og Faderens Yndling; og over paa hin Side af Tunet stod den ældste Søn og keg ud af en Døraabning, — Begge var de truede til at holde sig borte fra dette Møde, som efter Faderens Sigende var en Fordring af Enken. Men de lode sig dog ikke true helt væk, høre fik de vel lade være — men et lidet stjaalent Kig!

Imidlertid førte Lensmanden sine Gjæster ind i Storstuen, hvor et Fæstmaaltid stod opdækket, der nok kunde have mættet tyve Mennesker, endsige disse

Tre, som hver for sig viste god Skik ved at spise Lidt og tale i afmaalt Ordlag.

Andrea, som efterhaanden følte sig mere og mere beklemt, dels ved at sidde indespærret bag en Bordplade med Lensmanden ved Siden og Moderen ret for sig, og dels ved at bemærke de smaa Øjenvink, som disse jevnt sendte over til hinanden, stjal sig omsider til at kigge ud gjennem Vinduet, for at se, om den vakkre Gut endnu var der. Men et Blik af Moderen greb hende i det og tvang hende til at se ret ned for sig igjen, — dog det hun her saa paa det sammenlagte Tørklæde, der laa mellem hendes foldede Hænder, var meget mere ligt det vakkre Ansigt bag Hushjørnet, end det hun kunde øjne gjennem Stuens smaa Vinduesruder. Det anede dog hverken Moderen eller Lensmanden. — Hun sad jo godt og vel klemt ind mellem Bordet og Væggen, hvor kunde de tænke, at hun egenlig nu stod henne bag Hushjørnet og talte med Gutten!

Omsider rejste Moderen sig højtidelig og takkede Lensmanden, fordi han som en trofast Ven af hendes afdøde Mand vilde tage sig af hans Efterladte, og hun bød dernæst Datteren række ham sin Haand og love at være ham en god Hustru. — Imidlertid sad Gjenten dybt nedsænket i sin Drøm og kom først ud af denne, da Moderen gav hende et lidet Tryk paa Armen og gjentog, at hun fik se til at samle sig og give Lensmanden sin Haand.

Andrea rejste sig og rækkede Haanden imod ham;

han tog den og vilde drage hende ind til sig; men Moderen gav ham et hurtigt Øjenvink, og han slap hende straks. Hun kjendte Datterens Natur fra Noget i sig selv.

Endelig var Besøget slut. Lensmanden gav Løfte om snart at komme til Enken, og hun gav halve Ord for, at der kom nok inden ret længe det til Lensmandsgaarden, som vilde drage hende efter sig. — Saa kjørte de da ud af Gaarden. Lensmanden stod skinnende paa Dørhellen og hilsede til dem, og den livlige Unggut keg frem bag Husvæggen, medens den Ældste røg sin Pibe inde bag Halvdøren og lod som han ikke agtede paa noget Andet.

Om Aftenen ved Hjemkomsten var der en vis Ængstelse over Moderen, som gav hende noget Blødt og Tiltalende i Væsen. Hun græd og trykkede Datterens Hoved ind til sig — det var aldrig hændet før, og Datteren keg op med store forskende Øjne. — „Jeg har lovet Dig til Lensmanden," sagde hun. „Skal jeg tjene ham?" spurgte Andrea forundret. — „Nej, Du skal nok ikke tjene, Du!" svarede Moderen lettet. „Du skal være Kone paa Gaarden og raadende for Alt. — Der tør ikke siges et Kny imod Dig."

„Hvem var det, som stod udenfor?" spurgte Andrea uden at svare paa Moderens Tiltale.

„Hvem mener Du? Var det Unggutterne?" spurgte Moderen. „Det var jo Sønnerne til Lensmanden! — De drager nu snart hjemmefra; det var

ikke hyggeligt at have dem paa Gaarden, naar Du skal komme der."

Gjenten taug bumstille, og Moderen var klog nok til ikke at trænge videre ind paa hende. — Jo-mindre der blev talt om den Sag, desmindre vilde hun forstaa af den.

Paa Lensmandsgaarden fik Kvelden derimod en anden Slutning. Sønnerne, som var forbudt at komme tilsyne under Besøget, fik af Faderen en liden Straffetale, der dog endte i al Gemytlighed; thi han var saa velfornøjet med Dagen, at den Vrede, som han ellers brølte ud over dem med sin vældige Røst, og ved den ringeste Anledning, forsøgte bare at gjøre sig selv efter, og fik ingen Liv.

Nu forstod de Unge ret vel heraf, at der var noget Usædvanligt i Gjære, og da de senere gik sammen til det fælles Soverum, gav de hinanden at forstaa, at Faderen vist var paa Vej at gifte sig — naturligvis med Enken! og det tyktes dem ikke saa galt endda. — Hun saa lidt strid ud, men hun var jo noksaa vakker, og paa den Maade fik de en Søster med paa Kjøbet, — en vakker Søster!

„Saa vakkert Kvindfolk har jeg aldrig set!" udbrød den Yngste. „Nej hun var for vakker! — Saa Du ikke paa hende, Du?" spurgte han Broderen.

„Lad mig være i Ro," svarte denne og vendte sig mod Væggen.

Paa Lensmandsgaarden sov nu snart to Mennesker trygt og tungt, skjønt Andreas fagre Skikkelse

var fløjet hid og did, som en guldvinget Sommerfugl, foran det sluknende Syn, — det var Lensmanden og hans yngste Søn. Den ældste Søn derimod, fulgte ikke slig et flagrende Syn i en halvvaagen Drøm, han laa som paa Ild den hele Nat, og først mod Morgenen fik han et flygtigt Møde med Søvnen. — Da tyktes det ham, at han væltede med et Læs Guld, og da han kom paa Ben igjen, stod han i Støv til over Akslerne.

Disse to Brødre vare nu helt forskjellige saavel af Ydre som Indre, men de havde det godt med hinanden, uagtet de ikke var bunden af nogen Samfølelse, og aldrig kom hinanden nærmere end Kjendinger i Almindelighed. — Halkjeld, den ældste, var seks Aar ældre end den yngre. Han var mest optaget af Jordbruget, og var paalidelig og dygtig; men han var lidt grætten i Omgang, skjønt han ikke derved blev umedgjørlig, ligesom han ogsaa var tilbagetrukken og taus, uden at være frastødende. Hans ydre Skikkelse var undersætsig, og hans Hoved ualmindelig stort; hans Ansigt var kort og bredt, Kinderne tykke og Øjnene lidt sky i Opsynet, skjønt gjennemtrængende i Blikket; Munden var bred, som alt det Øvrige, men Læberne smukke, og der laa stundom et blødt Træk omkring dem. Han var idethele en anseelig Mand, der stout og værdig gik frem, hvor han viste sig. Var der Nogen, som med et stærkt Naturskjøn saa nøjere til, da havde dette Ansigt med sine grundmurede Drag vistnok af og til en Sittren

over sig, ligesom Vandet fra en Understrøm, og Næseborene udvidede og trak sig sammen som paa et speidende Dyr, og de vilde have sagt: den Mand har en voldsom Natur, og han er svag. Det ser ud, som han var støbt i Malm, men det er kun Ler.

Den Yngste, som hed Even, lignede deres afdøde Moder. Han var en smuk, tyveaarig Gut, mørkhaaret, med brune, spillende Øjne, solbrændt Hud og Glød i Kinderne. Han var rankvoksen og let i Gang og Væsen; han talte hurtig, lo ret som det var af Ingenting, sang og fjasede; men tog sig alligevel snart sammen i Alvor, naar noget Dygtigt krævedes af ham. — Forresten havde han aldrig nogen ret Ro over sig; hans Hug stod til Sjøen, og Livet med de fremmede Sjøfolk fristede ham uafladelig bort fra det Virke, Faderen havde bestemt ham for.

Disse Sønner havde nu hidtil været Lensmandens Glæde og Stolthed, og at gjøre dem til Storkarle, som han selv, var egentlig hele hans Spekulation; men da nu den Yngste, som var hans Kjæreste, begyndte at drages saa stærkt til Sjølivet, og da Faderen frygtede for, at han en vakker Dag skulde rejse fra Landet med et af de fuldt ladede Skibe, som Saamange før ham havde gjort, fik han den Plan at binde ham til Hjemmet paa en anden Maade. — Han havde nok spurgt, at den afdøde Handelsvens Enke var vendt tilbage til Fødeegnen, og det havde paa ingen Maade rokket ved ham; men da han siden, efter som Tiden gik, bestandig i stigende Grad

hørte Datterens Fagerhed og Stolthed berømme, kom der stundom en Tanke frem for ham, som endelig en Dag tog fuldt Liv. Han vilde drage bort til Enken og se paa hendes Datter, og var hun saadan som Ordet berettede, vilde han, ved et Ægteskab mellem hende og Sønnen, friste denne til at blive, hvor han var.

Men Lensmanden kjendte ikke sig selv. Den Snare, han vilde lægge for Sønnen, faldt han selv i, — da han saa Gjenten, var han ikke længer Fader men Bejler; og da han fik Moderen saa fuldtud med sig, gjorde han pludselig helt om i sine Planer; nu var det bedst, at Sønnen rejste, og jo før jo bedre! Selv den ældste Søn fik han se til at blive kvit. — Men hvad der skulde ske, maatte ske straks, — han havde ingen Tid at spilde! — Denne voldsomme Omvæltning i hele hans Tankegang sprængte et vist Solskjær over hans synkende Livsdag, der lignede Solnedgangen i en Storm, og det virkede som et Blændværk paa Fornuftens Syn. — Han kunde ikke, som Enken havde raadet: fare med Lempe og se Tiden an, — nej, gribe fat i Skjebnens rullende Hjul maatte han og lede det ind i det farlige Spor — det fik da rulle hen over Levende eller Døde — ligegodt!

I Enkens Hus gled, efter dette, Dagene stille hen, og det syntes som om Ingenting forestod uden det, hver Stunds almindelige Stræv bragte med sig; men det lod blot saa for Andre! — Inden de lukkede Rum rørte Enkens flittige Hænder sig til mangen

usædvanlig Gjerning, som hun i Stilhed skjøttede; thi hun alene vidste, hvad der snart maatte komme, — hun forstod sig paa den menneskelige Natur! og Datterens Udstyr skulde ikke savnes, naar Dagen var der. Men under dette gik Andrea mer end nogensinde uvogtet omkring. — Ensom sad hnn paa sin Fjeldknude og tænkte over det Forunderlige, at hun skulde komme til at eje al den Rigdom, som paa Lensmandsgaarden var bleven udkrammet for hende, og det ængstede hende paa en Maade, skjønt ikke til Modvilje; hun snarere fristedes af det. — Et var hende dog imod til Hjertens Grund, og det var Moderens Venlighed; den kom hende for som noget Uhyggeligt, Klamt og Koldt, og hun flygtede for den. — Hele Dagen til sent paa Kvelden var hun ude, og Ingen hindrede hende i det. — Hun kunde gjerne drive nogle Dage bort, naar hun siden godvillig gav Livet for dem!

Da kom der en Kveld efter en glødende varm Dag, hvor hele Naturen ligesom henslumrede i Skyggens Svalning. Ikke et Liv rørte sig, hverken i Luften eller paa Fjorden, hvor Andrea sad ovenover paa en Fjeldhøjde og lod Synet glide drømmende hen gjennem et lidet Dalføre, der fra Siden ledte op til Sætrene.

Paa en Gang saa hun en Unggut komme frem paa Sæterstien, hvor han standsede et Øjeblik, mens han tog Huen af og tørrede sig over Panden. — Hun huskede sig om og saa nøjere til: etsteds

havde hun vist set det Menneske før? Jo hun havde! Det var Lensmandssønnen, han, som stod ved Husvæggen og lo! — Da rejste hun sig hastig op og rettede paa sig; thi hun maatte tænke, at han var kommen i et Ærinde fra Faderen, og at han af hendes Moder var vist hid for at træffe hende.

Imidlertid havde ogsaa Even faaet Øje paa hende, og det varede ikke længe, før han stod ved Siden af hende. — Men det Bud, hun ventede fra Lensmanden, kom ikke. Det, han bragte, var et helt andet, — det var: at han siden hin Dag, da hun havde været i hans Hjem, ikke havde faaet hende ud af Tankerne. — Nat og Dag havde hun staaet for ham, det var til at tabe Bidet over! — Nu havde Faderen sagt til ham, at han kunde faa Lov til at drage tilsjøs; men uagtet det havde været hans Hug bestandig, saa var det nu for ham det Samme som at dø, da han derved maatte saa langt, langt væk fra hende!

Andrea havde først set forskrækket op paa ham — det hørtes underligt, det han sagde! — Men hans Ansigt var saa vakkert, og hans mørke Øjne brændte mod hende, som to Solstraaler; hun vidste knap, hvor hun skulde se hen, og hun lod Synet vanke forskremt omkring, ligesom en Dueunge, der jages af Høgen; thi hvor hun end saa hen for at skjule det, blev det fanget af hans Blik.

Den Kveld traf hun for første Gang Folk, som var ude paa Søgen efter hende; thi Midnat var

allerede nær, da hun naaede Hjemmet. Den Tilrettevisning, hun fik, lod hun som hun ikke hørte og gik tilsengs; men uagtet Moderen som delte Soverum med hende, laa lyttende en Stund, hørte hun dog blot Datterens rolige Aandepust og ikke det hurtige Hjerteslag, som forraadte Livskildens friske Spring fra den nylig aabnede Dybde.

Næste Dag og alle de efterfølgende kom Andrea heller ikke tilbage før Midnat, og da hun i saamange Aar havde udvidet og skjult sit store Ejendomsrigederinde mellem Fjeldene, saa blev det ikke svært for hende at vildlede de Søgende. Hellerikke vedblev Moderen med at udsende Folk, — Datteren kom jo sikkert hjem hver Kveld — og Tiden gik rakst mod det Forventede!

Imidlertid var paa Lensmandsgaarden Evens stadige Fravær bleven paaagtet og udspejdet af Broderen. Dette tause, frastødende Menneske havde lige siden hint Møde hos Faderen baaret paa en langt stærkere Lidenskab for Andrea end Even; medens denne gik omkring som en Halvforstyrret og forkyndte sin Tilstand i alt hvad han gjorde, gjemte hin sig med fuld Sikkerhed bag et afsluttet Væsen.

Samtidig med at Halkjeld nu havde udforsket Grunden til Broderens Fravær, fik han af forskjellige Udbrud og Hentydninger ogsaa Synet opladt for Faderens Plan med Gjenten, og han vred sig mellem disse to Yderligheder, som en Orm, der er naglet gjennem Hoved og Hale. Paa begge Veje var hun

altsaa tabt for ham! Dog saa stort Tabet end var, naar Faderen tog hende, det tyktes ham dog større, hvis det var Broderen. —

Da sagde han en Dag til Faderen: „Det er nok bedst jeg ser til at komme væk herfra, for her skal vel snart flytte Ungfolk ind, og det er ikke godt, naar Saamange skal raade.“

Faderen studsede lidt paa det og skjævede hen til Sønnen. „Du synes vel ikke om det, Du?“ spurgte han.

„Aa,“ svarede Halkjeld, „det kan være mig lige ens, jeg finder altid en Udvej.“

„Ja, jeg trænger til Hygge paa mine gamle Dage,“ sagde Lensmanden lettet, „og jeg tror Andrea vil blive en brav Kone, skjønt det kan jo nok synes, som hun var lidt for ung.“

„For ung?“ spurgte Halkjeld. „Hun er da sytten Aar, og Even er i det Enogtyvende, jeg kan ikke finde der er noget Uligt i det.“

„Even?“ for Lensmanden op, og det Hvide lyste ham ud af Øjnene. „Hvem snakker om Even her?“

„Det er da ham, Du mener, der skal ha' Gjenten, — hvem mener Du ellers?“ spurgte Sønnen.

„Even!“ skreg Lensmanden og lo, saa det klukkede i ham, men han lo ikke af Hjertet. „Slig Pibestilk! ... slig, slig Gjøg, som løber her og galer!“

„Aa Gjøgen er klog nok,“ sagde Halkjeld med Vægt paa Ordet, „den lægger sit Æg i en anden Fugls Rede, saa slipper den for at ruge det selv.“

Lensmanden blev mørkerød og Læberne skjalv paa ham. Dette var Stormen, som brød løs, Halkjeld var kjendt med det og satte sig rolig ned et Stykke fra ham. „Hvor er Even? Er han med hende? — Skaf ham hid!“ brølte han og slog ned i Bordet foran sig.

„Hør Fa'r!“ bad Halkjeld sindig, „Even er der han er, og Du faar Lykke til at lade ham være. Men gjør nu ikke Noget, Du skal angre paa. Har Du andre Tanker med Gjenten, saa ti stille og vent. — Du vil Even skal tilsjøs, godt, der ligger fuldladet Skib inde i Ørskoug og venter paa Vind. — Imorgen tidlig gaar Baad did her fra Sidegaarden, lad ham drage med, jeg skal følge ham. — Vil han ikke, saa faar Du tvinge ham.“

„Det skal være saa,“ sagde Lensmanden efter et Pusterum, og ved hele det sluttede Lag, han med det Samme gav sig, viste han Arten, som Halkjeld var fremgaaet af.

Om Natten da Even i Halvmørket kom smygende ind af Døren og hen til Sengen, laa Halkjeld vaagen, som sædvanlig, men denne Gang lod han ikke, som han sov. — Da nu en Stund var gaaet, talte han til Broderen, og saa vel talte han for ham, at han ikke alene fik ham til at forstaa det Fordelagtige i at følge Faderens Plan, der sletikke blev fremstillet for ham som en Vredesbestemmelse, men som et hurtigt Indfald, — han fik tillige med stor Kløgt pustet Liv i Broderens æventyrlige Higen, saa hele Reise-

livets Blændværke paany gik op for ham. — Even havde den livligste Natur med skiftende Stemninger, han var bløđ og let at bøje; men som sagt: han kunde alligevel tage sig sammen i en Alvorssag, og han var udholdende i Grunden. — Halfjelds listige Forklaringer og Fingerpeg betog ham Evnen til at gjøre Modstand, og han lod sig lede af ham; men det var dog ikke saameget fordi han tænkte det Samme, som fordi han saagjerne vilde give Broderen Ret.

Tilslut endte det med, at Even, dybt rørt over alle de gode Ord, han hørte, udøste hele sit Hjerte, og i Nattens Stilhed fløđ hans varme Følelse over i Broderens Sjæl, hvor den saa at sige gik under i dennes selvgode, altfortærende Lidenskab.

Imidlertid gav de hinanden mange gode og hengivne Tilsagn. Halfjeld maatte love Broderen, at møde Andrea den næste Kveld istedetfor ham, og da give hende alle de Forsikkringer, som han i hvert Aandedrag fornyede, og som dog bestandig bleve ens. — Halfjeld lovede Alt og svor at holde det; og Brødrene syntes i denne Nat at knytte det Broderbaand, som hidtil havde flagret løst imellem dem; — men da det ikke bandt Hjerte til Hjerte og kun Skuffelse til Løgn, saa holdt det heller ikke.

Lensmanden blev nu over al Maade lettet ved Sagens Udfald. Han havde heller ikke sovet videre trygt i denne Nat, og han havde flere Gange kjendt paa sig: at Lykken dog ikke vilde blive saa stor, som den syntes, naar han skulde tage den fra Sønnen.

Men da nu Gutten selv kom ham glad til Mød den tidlige Morgenstund og talte livlig om sin Re og om den Lyst, som drev ham, kunde ikke Fade tænke sig, at Sønnens Kjærlighed var meget s siden han tog Frafkillelsen saa let. — Andrea l ikke nævnt, og da Affkeden kom, græd Lensman Hjertens stride Taarer, halvt af Sorg over at sk affe sin kjæreste Søn, og halvt af Anger, fordi l desuagtet følte det som en Lette, at blive ham fo

Saa drog da Even af Gaarde med Halkjeld Følge, og Faderen blev tilbage med et Hjerte, var delt i To, — og det voxste ikke sammen med Tid

Den Kveld sad Andrea alene paa Fjeldknut Først undrede hun sig og blev stolt forarget, fordi l maatte vente saalænge; siden begyndte hun at æng og fik en plagende Uro over sig, og da fløj hun ru til alle de Steder, hvor hun ellers plejede at h Møde med Gutten. Men da Natskyggen listede over Dalbunden, og den graa Taage hang i Folder ned over Fjeldaasen, kom der en Fornemm af Ulykke over hende, og den sneg sig gjennem Sja som en Anelse — thi det var første Gang!

Livet var hidtil gaaet hen for hende uden Gl og uden Sorg. Nu havde hun i over en Maa følt det tage Vækst og Udspring i sit Hjerte, — nu kom der, ligesom uforvarende, en sort, kold, k gende Ting, der fyldte det ud med Smerte, — h kom den fra? — Stakkels Andrea! hun vidste

Noget om, at Kjærlighedens Liv har sin første svære Fødsel i Angst for Tabet.

Denne Nat kom der dog en sandfærdig Bekymring over Moderen, og hvert levende Væsen, som fandtes paa Gaarden, var tilligemed hende ude at søge efter Datteren. Først mod Morgenstunden fandt Moderen hende selv. — Hun sad paa Randen af en liden Fjeldsti, som ikke laa ret langt fra Hjemmet, men da ingen af de Søgende havde tænkt paa at finde hende saa nær, var Stedet forbigaaet, og først paa Hjemvejen havde Moderen set hende. — Det stakkels Barn havde saalænge tumlet omkring i sin angstfulde Søgen, at hun tilslut var segnet ned af Træthed og var falden i Søvn. — Hendes Hoved laa ind til en afhugget Træstamme, og paa hendes dødblege Ansigt lyste allerede det første Dagskjær. Hendes Haar var faldet tungt ned over Hals og Bryst, og Hænderne laa foldede i hendes Skjød.

Ved første Øjekast skjalv Moderen tilbage, — var dette et Lig eller var det et søvnbundet Menneske? Men Datterens tunge Aandedrag gav Livstegn nok ved et nøjere Tilsyn, skjønt hun lignede i sin Søvn en af de stakkels Levende Døde, der med Hjertets tabte Fred ogsaa har mistet Aandens Styrkraft. — Havde denne Aftens Skuffelse maaske givet hende et Fremsyn paa hele det samlede Livstab, eller havde hun i Drømmens Verden forud oplevet det Kommende? Det fik Ingen at vide. — Da hun omsider vækket af de Søgende slog Øjnene op og

saa deres forskrækkede Miner, gav hun ingen Grund for Dette eller Hint, men fulgte dem rolig til Gaarden.

Her ankom nu senere hen paa Dagen Lensmanden med sin ældste Søn. De bragte Efterretningen om Evens hastige Afrejse, og der blev givet mange Grunde, der allesammen for Enken var temmelig grundløse — men meget forstaaelige! Lensmanden havde nu helt forvunden sin Sorg; han havde grædt den fra sig; og over Graaden var der meget snart kommet en Regnbue, der gav Gjenskin af mange Glæder her i Livet, og ikke mindst af Lensmandens eget lettede Sind! — og dermed var den Mørkedag forbi!

Lensmanden havde nu Saameget at tale hemmelig med Enken om, at han sletikke gav Agt paa Halkjeld. Ved dette Møde var det bare at vise en levende Glæde i Ordlag og Væsen over det Slægtforhold, han saa at sige stod med den ene Fod oppe i; og som hun smilende rækkede begge Hænder til for at drage ham helt over i.

Under denne fornøjelige Samvirken til et fælles Maal gik imidlertid Halkjeld spejdende omkring ved Gaardens Udkanter for at opdage Andrea, af hvem han kun havde set et lidet Glimt ved Modtagelsen — siden var hun forsvunden. Da han nu efter Stunds Forløb ikke var istand til at opdage hen og da han var sikker for de Ældres Indblanden, tænkte han sig ikke, men gik rask ind mellem T dene til det Sted, hvor han mer end en Gang h

været uset Vidne til hendes og Broderens Sammenkomst. Og hun var der ganske rigtig! Hun sad paa sit Barndoms Høisæde, men kold og stiv, som et udskaaret Billede i en Offerlund.

Halkjeld skjalv idet han nærmede sig til hende, og der rørte sig en Følelse i ham af det hellige Urørlige i hendes Smerte; men Lidenskaben tumlede med hans svage Vilje, som Ilden med et Risknippe; i alle dens smaa Forgreninger flammede den op, og den lyste Ønsket frem! — Desuden havde han jo et Skalkeskjul: han skulde jo bringe det hemmelige Bud fra Broderen. — Saa gik han stille og sindig mod hende, hilsede hende deltagende og satte sig ved Siden af hende, medens der var et Rovdyr i hans Indre, som styrtede frem, greb hende og for afsted med hende dybt ind i Naturens vildeste Ensomhed, hvor ikke Mennesker kunde komme.

Andrea saa op og følte sig trøstefuldt berørt af hans stille Væsen, og da han gav hende Broderens Hilsen og Farvel samt det sikkre Løfte at komme tilbage før den nye Vaarsol skinnede over Fjeldet, da vaagnede Livshaabet op igjen i hende; — thi det var jo ikke dødt, det var blot sovnet ind af Træthed under Smertens første, ungdommelige Voldtag.

Fra dette Møde var der ikke mange Dage til det næste og endnu færre til de følgende. — Bestandig havde Halkjeld en liden Anger med sig, naar han kom, indtil han fik Øje paa hende; da styrtede Dyret paanyt afsted og greb sit Rov, medens han

selv gik sindig frem og satte sig ved hendes Side. — Efterat nu en Tid var gaaet, hengav Andrea sig med den samme Styrke i det første Venskab, som i den første Kjærlighed; thi hun anede ikke, at Kjærlighedens Ret derved fordeltes, — hun vidste ikke, at en Kvinde, som elsker, har i den Elskede sin eneste Ven. — Hun længtes efter at møde Halkjeld, fordi han talte om Even; men derved tog hun en fristende Mættelse for sit Savn. — Det tyktes hende lidt efter lidt saa godt at hengive sig i Broderens stille Venlighed; havde han kunnet følge hende over Havet til Even, hun havde lagt sit Hoved til hans Bryst, lukket Øjnene til og været tryg som i Guds egen Favn!

Dette følte Halkjeld nok; der var saameget Blødt i hans Svaghed, at han mangengang græd som et Barn, naar han gik fra hende, men den Slags Graad slukner ingen uren Flamme, den dæmper den i det Højeste. — Imidlertid havde Andrea det dog under disse Forhold bedre end han; thi hun gled saa at sige stille over i en anden Tilværelse, medens han tumlede fra den ene Tilstand i den anden. — Paa et Punkt vilde han sejre med fuld Ret: han fordelte ikke sin Kjærlighed mellem andre Ting, — og da kunde han en Stund rette sig op til et kjækt Syn paa Forholdet. Men der var en Svaghed i ham, som gjorde hans Lidenskab fejg; han turde ikke føje dens Krav, thi han var ræd for Ansvaret, — saa listede han sig i Skjul paa Rov med den.

Imidlertid var der blevet hemmelig hvisket til Moderen om dette Forhold, og det gav hende en liden Betænkning. Halfjeld var ældste Søn, og Lensmanden var gammel, — Andreas Udstyr forholdt sig ikke i Noget til Brudgommens Alder, men vel til hans Kaar, — kunde hun her i al Stilhed faa gjøre et Skifte, lod hun helst Datteren have frit Valg, især da hun bestandig gik med en inderlig Frygt for at støde paa Modstand i den ellevte Time. Men hvordan bære sig ad med Lensmanden? Da greb hun til den Beslutning at tale med Halfjeld, og en Dag lod hun ham kalde hen til sig.

Det var en mærkelig Prøvelse for ham, da han sad der i Enrum med Enken og aftalte den samme hemmelige Bryllupsfærd, som nogle Maaneder i Forvejen var aftalt med Faderen. Han var i den uhyggeligste Tvivl med sig selv; men alligevel blev Planen ordnet, og da han ude paa Tunet mødte Andrea, og hun saa ham klart og ufordulgt op i Ansigtet, kunde han have bandet sig selv ned i Afgrunden for hvad han var tænkt at gjøre, — men han gjorde det alligevel!

Moderen fremsatte nu for sin Datter Lensmandens Ønske at gifte sig med hende; men det blev ikke smigret saasom første Gang! Hun nævnte det blot som Noget, der maatte siges, og da der paa den blideste Maade blev tilstaaet hende fri Raadighed over Svaret, gav Gjenten hurtig sit urtyggelige Afslag. — Saa drog nu Enken i et Slags højtide-

ligt Optog til Lensmandsgaarden, og det slemme Budskab, hun skulde bringe, stod godt udpræget i Minerne allerede hjemmefra; det fik heller ingen Ændring paa Vejen, og da derfor Lensmanden ilede hende imøde til en glad Modtagelse, læste han i lang Frastand, at der ikke var noget Godt ivente.

Enken var klog og behændig. Hun gav Lensmanden med hver Skefuld Sødt en Draabe Bitter, og da omsider hele Beholdningen var udtømt, sad hun med saa mørke, fortrukne Miner, at det syntes, som om hun havde taget hele Bitterheden til sig og givet ham Honningen, og da blev den ulykkelige Lensmand ført ind i et Vilderede, som endte med, at han græd store Taarer over hendes Jammer, medens hun til Gjengjæld trak op en Del hæse Aandepust, der lignede Utrøstelighedens lange Suk. — Saa kjørte hun da fra Gaarden igjen. Lensmanden stod hulkende paa Dørhellen, og Enken lod et utrøsteligt Øjekast glide hen over det vakkre Vaaningshus, — det var som om hun bød det Farvel her for denne Verden, — men hun talte bare Fagene i Storstuen og tog Maal til en ny Kvist med fire Gjæstekammere over Indgangen.

Fra denne Dag var det en anden Slags Venlighed, som vistes Andrea; den var ikke længer slesk, men kom hende imøde med god Samvittighed. Hun lod sig ogsaa tæmme af den, og hendes stilfærdige Stivsind bøjede sig lidt efter lidt for Moderens kloge Raad. Det uvirksomme Liv, hun hidtil havde ført,

begyndte at ængste hende, og hun tog fat paa Arbejdet, hvor det da viste sig, at hun baade var flink og udholdende. — Halkjeld kom nu sjeldnere sammen med hende; thi Vinteren stængte af for de fristende Møder, og de taltes ikke ofte i Enrum. Der maatte desuden lidt Varsomhed til, hvis ikke Lensmanden skulde faa Nys om Sagens rette Sammenhæng; for da kunde det nok hænde, at hans ustyrlige Heftighed vilde gribe ind og ryste hele den Bygning i Grus, som de med saamegen Snedighed havde opført. Saasom nu var, sluttede han sig til Halkjeld og tog sin Trøst af ham. — Men da den taabelige Indbildning om Lykke efterhaanden var veget ud af hans Sind, stod ogsaa Kjærligheden til den bortrejste Søn i klar Bevidsthed, og da sad han uvirksom hen og manede sig ned i en evig Selvbebrejdelse, fordi han ved at følge sin Lyst havde drevet Sønnen fra Hjemmet. — Nu saa han klart, nu vilde han gjerne have hidkaldt den livsglade Søn og sagt: jeg drømte, jeg var ung, og at jeg var kjær i en Gjente; men da jeg vaagnede, saa jeg, det var Dig og ikke mig. — Kom nu og vis mig, hvordan det er at være glad, for ellers glemmer jeg det og dør af Sorg!

Men Vinteren stængte for Alt, og Breve veksledes ikke dengang som nu. Da kom endelig Vaaren igjen med Fuglekvidder og nyvakte Forhaabninger; men Even kom ikke, selv ikke et Budskab fra ham. Det Fartøj, hvormed han var draget bort fra Bygden, vendte ikke tilbage, og da endelig ud over

Sommeren flere Fremmede drog fra og til, hørtes det som et uvist Rygte, at Even var gaaet til Amerika med et større hollandsk Skib. — Men disse løse Efterretninger ændrede ikke Forholdet hverken hos den Ene eller den Anden af de Hjemmeværende. Lensmanden blev ved at savne Sønnen og slap aldrig Selvbebrejdelsen; Andrea bar sin Kjærlighed i alvorligt Sind og troede fast paa den Fraværende og Begge saa de med Længsel mod den kommende Tid, skjønt dens Grænse nu var flyttet hen i de Uvisse, — men Halkjeld kunde ikke give Tid, skjønt han dog levede og virkede i samme Takt som de Andre.

Denne Sommer endte da omtrent som den forrige, og Vinteren lagde paany sine ufremkommelige Veje imellem de ensomme Steder, hvor Halkjeld var vedbleven at møde Andrea, og hvor hun saa trøstig hengav sig i hans Omgang. Men Halkjeld holdt det ikke længer ud! — De Baand, han var nødt til at lægge paa sin Natur, snærede ham tildøde. Enhver Anden var maaske bleven skuffet af Andreas Hengivelse, men ham forblindede den ikke. Han vidste, at han paa en Maade fostrede hendes Kjærlighed til Broderen med sin egen, og at den ligesom voksede sig stærkere i Ly af hans Pleje; ja, der kom Dage, hvor denne Vished næsten gjorde ham gal. — Nu havde han snart i to Aar taget Næring af dette Gjenskin af en Kjærlighed; det blev for hans vilde Natur tilslut det Samme, som at give Løven et Stykke afmalet Kjød.

Endelig kom Vaaren. Stærke Storme raste i Havet og mange Ulykker spurgtes; ja, der gik endog det Rygte, at to Fartøjer, som ventedes til Ørskougs-bygden efter Trælast, vare gaaede under med Mandskab og Alt. Men Sligt blev ikke dengang stadfæstet i offentlige Tidender; hvad der ikke lod sig paavise ved Øjenvidner stod hen til Fremtidens Afgjørelse. Disse Efterretninger havde imidlertid ikke den Virkning paa Lensmanden og Andrea, som Halkjeld havde tænkt; thi istedetfor at betage dem Haab, gav det dem blot ny Forventning, — det tyktes saa rimeligt, at det Budskab, de ventede paa, netop havde været med et af disse to Skibe, — og dermed begyndte denne Sommer netop, hvor de to foregaaende havde endt; men dette stod Halkjeld ikke længer i, Noget maatte ske! — Fra de hemmelige Møder med Andrea holdt han sig mer og mer, han havde tabt den udvortes Magt over sig selv, og det indvortes Menneske brød næsten med Vold igjennem. Ingen skjønnede ham ret, mindst dog af Alle Andrea. — Enken var den Eneste, som fik en Slags Forstaaelse af hans Væsen; men det var langtfra den rette! For hende stod Lensmanden, skjønt han havde opgivet Datteren for længe siden, endnu som en levende Forhindring i den Forbindelse, der var aftalt med Halkjeld, og som efter hans Forlangende skulde være en Hemmelighed, til han fandt det passende at aabenbare den. Flere Gange havde hun forsøgt paa at udforske ham; men han var vøget tilbage fra

enhver Udtalelse. Da bestemte han pludselig ud p Eftersommeren, at han vilde gjøre en Rejse til Berg og han gav som Grund: at man der, mellem mange fremmede Sjøfolk, vilde kunne anstille en nø Efterforsken om Broderen. Faderen var straks e med ham heri, og sendte ham afsted med ma Taarer, og Andrea bød ham et taknemligt Far — Enken derimod gav ham mangt et Ærinde me som vistnok skete i god Tro; hvem var vel nærme til at bebyrdes med Indkjøb af Brudesmykker e han, som selv skulde føre Bruden hjem?

Saa rejste han afsted med gode Ønsker og Vel signelser. — I to Maaneder forblev han i Bergen men da han vendte hjem igjen, bragte han Budskabe med sig om Broderens Død.

Denne sørgelige Efterretning greb Lensmanden dybt, og Voldsomheden i hans Natur slog sit sidste Slag i dette Liv, dog ikke ned i Bordpladen, hvor det saamange Gange havde givet Gjenlyd og udsendt et Varsel til hans Omgivelser; men imod hans egen skrøbelige Legeme! Han blev lam og laa hen i otte Dage som en sørgelig Menneskelevning; da brast de sidste usle Hold, og Livet gav Slip. — Ugen efter førtes han til Graven med stor Stads, og Gravøllet blev drukket af et godt Hjerte.

Saa var nu han afvejen, tænkte Enken, og siden Gud saa vilde, kunde intet Bedre hændes! Selv Andrea fik en Lettelse, uagtet hun følte det som en Smerte, da Dødsbudskabet kom. Men Halkjeld?

– Ja, at han skyede hvert Menneskes Syn og hen-
av sig til den mest tærende Fortvivlelse, betød jo
ıre Godt! Han havde været en god Søn og
ıvde nu paa en Gang mistet baade Fa'r og Bro'r
- og dermed gav Verden ham den Medynk, som
ikik og Brug tilkjendte ham.

Det var isandhed ogsaa mærkeligt at se hans
ybe Smerte under Faderens korte Sygdom. Han
ırlod ham hverken Dag eller Nat, og ofte kastede
an sig over ham og forsøgte paa at vække ham op
l en kort Bevidsthed, saa han endnu en Gang i
ette Liv kunde faa tale med ham. Men Sønnens
eftige Graad og Selvanklage lød for døve Øren;
Sjælen var endnu indestængt i den tunge Bolig og
unde ikke modtage hans angrende Suk. Først senere,
a den blev frigjort fra sin jordiske Tyngsel, hviskede
en maaske et kjærligt sonende Ord ind i den ulykke-
lige Søns Tanker, — hvem ved det? — Hvem ved,
ıvorfra Anelserne komme — og alle Haabets
røstende Forudsigelser!

I flere Maaneder mødtes ikke Halkjeld frivillig
ned noget Menneske. Hans Magt var i det Ud-
ıortes, hans Selvfølelse kom fra det Udvortes, og
ıaar han tabte dette Hold, var hans første Trang:
ıt skjule sig. — Men i en saadan Indelukkethed med
ig selv havde han forhen ikke truffet paa Andet end
n stærkt bevæget og uklar Naturgrund, — det Ud-
ıortes havde ikke været et Bedrag, men kun et Værn,
— nu derimod havde der samlet sig et Bundfald af

Løgn og Synd i hans Sjæl, og da han mødtes i Ensomheden med det, led han gruelig. — Denne Lidelse havde dog maaske gjort ham til et andet Menneske, hvis han havde kunnet udslette af sit Sind det vinkende skjønne Billede af hende, for hvis Skyld alt dette var sket; men Naturen forlangte hende, og Bedraget iklædte sig den ferdige Dragt.

Saa mødtes han da omsider med Andrea, og sandfærdig indtil Døden var den Fortvivlelse, han blandede med hendes Hjertes rene Sorg. Det faldt næsten over hende som en Selvbebrejdelse, da hun saa den Vildhed, hvormed han sørgede, men hun vidste Intet om det: at hendes Taarer faldt som lindrende Dug paa Smertens Grund, medens hans forsvandt i den Ild, som fortærer Alt, og som brænder uudslettelig i en ond Samvittighed.

Enken forstod sig ikke det Ringeste paa en slig Yderlighed, og tog sig heller ikke nær af det. Hun havde nu banet Vej for sig, og da en passende Tid var gaaet, talte hun til Halkjeld om Bryllupet. — Men hvad det skulde til, at han for op som et galt Menneske og hverken svarte hende eller tog Farvel, men drog af Gaarde, som noget Ondt var efter ham, — ja det vidste hun rigtignok ikke. Angrede han paa Løftet? — Hun grundede lidt paa det, og kom derved til at tage et lidet Skjøn op over Datterens Ydre. — Ja, Andrea var blegnet hen, det kunde ikke negtes, og Øjnene laa mat og tungt bag mørke Ringe, — hvad var det, som havde givet Aarsag til Sligt?

Imidlertid mødtes Halfjeld med Andrea som forhen. Ham alene turde hun vise sin Sorg, og han tog ogsaa ydmyg og stille imod den. Men selv gjennem Smertens blege Skjær brød hendes Fagerhed frem, og i sin blide Sørgmodighed endnu mere fristende end før; da voksede hans Lidenskab paany, og ingen Anger eller Sorg kunde mere standse den — om han skulde gaa over et Menneskeliv til for at naa hende, — han gjorde det! — Men som en Moder varsomt flytter det syge Barn fra en Seng over i en anden, listede han sin Fordring ind i hendes uvidende Sind, tog han hende op i sine Arme! — Det var Visheden om, at han sørgede jevnsides med hende — det var den Trøst at komme Tabet nærmere, ved hver Dag og Stund at følges med ham, som gjorde, at han vandt sin sørgelige Sejer; — og da hun endelig fulgte ham til Kirken som Brud, og hans Haand sluttede fast som et Dødstag om hendes, følte hun det som en Vens urokkelige Forsikkring.

Og Halfjeld! Ja han skjalv ogsaa i denne Stund under Voldsherredømmet af to Viljer. Han vidste til ulidelig Kval, at det var Broderens Kjærlighed han tog, — men han vidste tillige, at han maatte dø uden den. — Han frelste Livet, men han stjal Brødet.

Halfjeld solgte nu Faderens Ejendom og kjøbte sig Gaard dybt inde i en Sidedal, hvor der var Frodighed nok, men megen Ensomhed. Den Sum,

der var betalt for de solgte Ejendomme, delte han nøje i to Parter, og gjemte den ene i det hemmeligste Rum han ejede. — Han havde nok plyndret Broderens Hjerte, men hans Gods skulde ikke røres! — Det var et Slags Skalkeskjul han byggede sig op, men meget Ly gav det ham rigtignok ikke. Han vidste jo fra sig selv, at naar man tager Hjertets Glæde ud af Livet, er Mennesket en levende Død.

I Begyndelsen syntes det dog, som deres Ægteskab skulde blive en Lykke for dem Begge. Andrea bar endnu sit vemodig sørgende Skjær som en Tilsløring, hvor hun gik og stod, og Halkjeld turde ikke røre det; — men i Hverdagslivet, indenfor de lukkede Døre, falder Masken snart, eller den opdages! — Der kom den Tid, da Halkjeld tren frem som han var; thi hun var jo hans Hustru med fuld Ret! Dyrt havde han kjøbt hende, længe og taalmodig havde han ventet; nu skulde hun forstaa Altsammen!

Ja, Andrea forstod det ogsaa ganske rigtig; men samtidig forstod hun det med: at forfærdelig var hun bleven bedraget! — Hun havde sat ham til Vogter for sit Livs Helligdom, og med heftig Attraa brød han nu ind og ranede fra den Døde, — ham, hun endnu bar som en Levende i sit Hjerte! — Da veg paa en Gang al Mildhed fra hende, en isnende Kulde sank over hendes strenge Træk, og dog skinnede endnu hendes Fagerhed igjennem den, ligesom Høstblomsterne igjennem Islaget af en tidlig Frostnat.

Mod dette Væsen stred Halkjeld sig til Fortvivlelse; dog det Højeste han vandt var kun en Medlidenheds Gave, som man kaster til den man ynker men ikke agter. — Der fremgik da et ulykkeligt Liv for dem Begge, som vistnok deres ensomme Opholdssted hjalp til at skjule for Menneskene; men som ogsaa netop herved ingen udjevnende Medhjælp fik. — Der udsones Mangt og Meget ved Synet paa Andres Strid og Andres medgjørlige Vilje! — Men Halkjeld og hans Hustru saa kun fra og til hinanden. Han fik efterhaanden et underlig afstumpet Væsen ved at bære paa sin onde Bevidsthed, — og hun gik stiv og stolt som den, der for Verden har begaaet en Fejl, men som ved sig uskyldig i den. — De gik hver for sig i det samme Rum.

Andrea havde et Aarstid efter Bryllupet født en Søn, der i det første halve Aar var rask og trivedes; men som senere efterhaanden blev svagere, og da han var tre Aar gammel, laa han endelig helt lammet og bunden til den lille Verden, et afsides Kammer aabenbarede for ham. Men et ualmindeligt Skjøn traadte lidt efter lidt istedenfor det svage Legem, og han hengav sig med en saa stor Kjærlighed til begge Forældrene, at det var som om han til hvert Møde havde Noget at sone fra det Foregaaende. Denne stærke Barnekjærlighed faldt da virkelig som det første Solskin paa det ulykkelige Ægtepars Vej, men de gik desuagtet paa hver sin Side af den, og Straalen, som lyste paa den Ene, lyste ikke paa den Anden.

Da hændte det en Sommerdag, at en Rejsende kom til Gaarden. Halkjeld mødte ham ude ved Indkjørselen og talte der en Stund med ham; men da Andrea idetsamme gik frem paa Dørhellen for at byde ham sit: Velkommen til, stak Halkjeld hastig Noget til sig, som den Fremmede havde bragt ham, og drog da denne med sig ud af Tunet, og et langt Stykke bort over Vejen fra Gaarden. — Denne Adfærd baade forundrede og bedrøvede Andrea: var det da kommet saavidt, at selv ikke en Vejfarende vilde tage ind til dem? — Mismodig grundende over dette sad hun inde i Kammerset hos det syge Barn, da Halkjeld en Timestid efter kom tilbage fra sin Vandring, og ledet af disse Tanker saa hun forskende ud paa ham gjennem en af Ruderne. — Hans Ansigt var grueslig blegt, hvad var dette? — Først nu blev hun var, hvad hun forlænge siden kunde have set, om hun havde villet, at alle hans Træk vare stivnede i en forhærdet Sorg. Da grebes hun af en dyb og smertelig Medfølelse, og for første Gang gik hun irette med sig selv, uden tillige at gaa irette med ham. For første Gang lod hun sit medlidende Blik følge samme Retning, som de milde Barneøjne, der altid søgte Faderen, hvor han gik og stod, med en forunderlig Længsel, og hun fik en Tanke om, at her var Noget at gjøre godt igjen.

En Stund blev hun staaende med bankende Hjerte, og Blodet steg hende brændende til Kinderne: Hvad vilde det sige, at gjøre det godt igjen? Jo,

det var at bøje sig hen mod ham og sige: her har Du Din Hustru. Men kunde hun det? — Hun saa ned paa de tindrende Barneøjne, der endnu vare vendte mod det Vindu, som Faderen var gaaet forbi: gjennem Glas og Træ, gjennem Rum og lukkede Døre søgte de ham endnu! Kunde Barnet have gaaet, vilde det i samme Stund have fulgt efter Faderen og lagt sig ind til ham for at give Trøst i den Sorg, det ikke forstod. — Godt, hun vilde gaa for det! Hun vilde hente ham ind til det og siden vilde hun give ham saamegen Hygge, at han kjendte det godt at være, hvor hun og Barnet var!

Med en dyb indvortes Skjælven stod hun i samme Stund ved Døren til den Stue, hvor Halkjeld for det Meste holdt til, medens hun var inde hos det svage Barn. — Den hjertesyge Kvinde vilde være ensom, vilde ikke dele sit Liv med en Anden; men Moderen vilde søge sit Barns Fader, vilde, at han og hun skulde sidde som Par ved dets ensomme Leje, — og den sidste Vilje blev den stærkeste, saa lukkede hun rask op og gik ind.

Halkjeld skjalv tilbage, da han saa hvem det var, og rev hastig et Sølvstøb til sig, som stod foran ham paa Bordet.

„Hvorfor skjuler Du det vakkre Støbet?“ spurgte hun, idet hun bøjede sig mildt imod ham.

Halkjeld svarede ikke; og da hun lagde Haanden blødt paa hans Arm, og med et vemodigt Suk hvi-

skede ind til ham: „Stakkers Dig, Halkjeld!“ da bra[illegible] hans sidste Hold, han græd og hulkede som et Bar[illegible]

„Tag Dig sammen Halkjeld!“ bad hun inde[illegible] lig. „Har jeg været ond mod Dig, saa bær ik[illegible] Nag til mig, — jeg vil gjøre det saa godt igjen.“

Halkjeld lyttede til hvad hun sagde, — det hø[illegible]=tes som en Sang i Vaaren! — Han forsøgte at se paa hendes blide Aasyn, — Øjnene lyste mod ham som Solblinket over en Regnsky. — Var hun da hans Ejendom i Liv og Død? — Var al den Sorg og Løgn, som havde skilt dem ad, var den da sunken ligesom en Natskygge, og var det Dag, klar, mild Solskinsdag omkring ham? —

Andrea fulgte med et kjærligt Syn hans Tanker, og hun nikkede med glad Hengivelse til de stumme Spørgsmaal. — Havde Halkjeld i denne Stund kunnet tage imod hende med en god Samvittighed, — eller havde han havt det stærke Mod at blotte sit Hjertes Saar for hende, og vist hende al den Anger og Fortvivlelse, som blødte ud af det, da havde Andrea havt Storhed nok til at magte en fuld Udsoning, fordi hun da i ham havde vedkjendt sig en jevnbyrdig Natur, og de havde maaske gjennem en stærk Smerte og en haard Strid funden Vej til et urokkeligt Forhold; nu blev det svagt midt i Godheden, thi det var egenlig Medlidenhed, — og den er som visse Fugle, der kun give Livstegn ved at kalde paa sit eget Navn.

„Hvorfor gjemmer Du Støbet bort?“ gjentog

Andrea. Og det var mere for at finde Ordet igjen, end fordi den Ting laa hende saa meget paa Hjerte.

Da tog Halkjeld sig rask sammen og satte Stødet igjen paa Bordet: „Det er til Dig," sagde han, „Du faar nu gjøre, som Du vil, men Du ser Navnet Dit staar paa det."

Andrea tog det i Haanden og betragtede det. Det var et vakkert Drikkekar af udarbejdet Sølv med hendes Navn i en Krands af Blomster, og et vajende Flag ovenover.

„Og det har Du ladt arbejde til mig?" spurgte hun bevæget, efter en liden Stilhed. — „Nej, se Flagget der!" udbrød hun. „Jeg skjønner Dig, Du vil, jeg skal mindes Even med det. — Tak Du Halkjeld, Du stakkers Mand! Kom, vi vil gaa ind til Gutten og vise ham det." — Og med et Liv, der paa engang syntes at skyde hele Islaget af sig og sprudle op som et Elveløb, ilede hun forud ind til Barnet, idet hun vinkede ham efter sig med Blik og Miner.

Og Halkjeld fulgte. Han gik nølende, men han kom dog. Han løftede Foden over Dørtrinnet, saa tung som den var af Bly, men han skred alligevel indover efter det fristende Vink; og da han stod med Andrea foran Barnets Seng, skjalv hans Arm, idet han rækkede hen efter hende, — to Gange trak han den til sig igjen; men tredje Gang sluttede han den med al sin Styrke om hendes Liv. — Han havde kjøbt hende saa dyrt! — Da saa Aftenen kom, og

Andrea stelte med Barnet, sneg han sig ind i et lide afsides Rum, hvor Faderens gamle Chatol tilligemed flere Arvestykker var hensat. — Her lukkede han et Skab op, trykkede paa en liden Fjeder, hvorved en Skuffe sprang frem; ud af denne tog han da en gammel Tegnebog, der ogsaa havde været Faderens, og heri lagde han et forseglet Brev, som han trak op af Lommen, — han saa ikke paa det, men det var jo heller ikke til ham! Og dermed lukkede han Tegnebogen ned igjen, laasede Skabet af og stak Nøglen til sig. — Fra dette Foretagende gik han en Stund alene ud over Ageren; men uagtet hans Hjerte bankede og svulmede under Væksten af en nyfødt Glæde, fulgte dog Angsten med og tog Vækst i samme Mon. — — Først da han stod inde i Stuen, og Andrea gik ham venlig til Møde, slap han Striden og tog den fristende Lykke.

Efter dette livsvækkende Moment i deres Ægteskab levede de vistok bedre sammen end før; men der faldt dog saamange Skygger over Livet, at det ingen egenlig Lykke blev. Halfjeld kunde ikke slippe Ængstelsen for den næste Dag, derfor greb han saa urolig fat paa det Nærværende, — og Andrea? — Ja, der lader sig gjøre Meget ud af Medlidenheden, fornemlig hos en Kvinde; men til Kjærlighedens Næring forslaar den dog i Længden som Røg og Avner.

Havde Halfjeld været Mand, som hun var Kvinde, da havde han en vakker Dag sagt til hende: — Nu giv mig enten til Liv eller Død! — Men han var

fejg, han vovede aldrig det Skridt, hvormed man knuser en Vepserede for at drage Honningen ud, — ikke i Nogenting turde han friste til Yderlighed for at komme til sin Ret. Hans hele Væren hvilede paa en fortsat Strid mellem Lyst og Samvittighed.

Omtrent et Aar efter denne Begivenhed sad Halkjeld en solvarm Sommerdag for Bordenden i den store Stue og røg sin Pibe. Hans Hustru stelte et Stykke borte fra ham med den svage Gut, der sad opreist i Sengen, støttet af Puder. — Der var ikke egenlig kommet et kraftigere Livspræg over Barnet i det forløbne Aar, men det var ligesom mærket af en større Glæde. Den lille Verden, hvori hans Forestillinger kredsede, var ikke som før delt i To, saa han maatte søge Faderen paa den ene Side og Moderen paa den anden; de var nu bestandig samlede hos ham, og derfor lukkede Kredsen sig om en hel Forestilling, — Alting var godt, han vidste ikke bedre!

Da kom atter en Vejfarende ttl Gaarden. Det var en høj, rankvoksen, ung Mand, som blev staaende udenfor paa Tunet og saa sig omkring. — Andrea var idetsamme traadt hen til Vinduet for at kigge ud; men pludselig udstødte hun et kort Skrig og greb fat i Karmen: — hvem var det Menneske, som lignede Even paa et Haar? Den Even, som nu havde været død i syv Aar? — Hvem var det?

Halkjeld for uvilkaarlig op ved Skriget; thi en græsselig Anelse slog ham: — Var det Broderen?

— Jo, det var ham! han kjendte ham ved første Øjesyn. — Men det var jo det, han havde ventet paa i alle disse Aar! Hver Morgenstund havde han sagt til sig selv: idag kommer han, og hver Aften sent: han kommer imorgen! — Paa det Uvisse, og ligesom snigende sig til, havde han taget Livsfristen, og nu? Hvad kom nu?

Han saa hen paa Andrea, der havde lænet sig ind til Væggen, Samlingen forlod ham, han seg langsomt ned paa Sædet igjen med lukkede Øjne, og et Sus ligesom af mange Vande slog sammen om ham. — Stunden efter tren den Vejfarende ind i Stuen til dem.

„Goddag Bror!" bød han og tog Hatten af; men hans Syn vendte sig idetsamme mod Andrea, som endnu stod opret ved Væggen, stiv af Rædsel. — „Det lader ikke som jeg er synderlig velkommen," udbrød han og saa mod Halkjeld igjen. — „Men naar En kommer og gjør Spøgeri, faar En ikke vente sig bedre."

Andrea følte det Haanende i Ordene, og ligesom greben af en Beslutning, gik hun rystende hen til Barnets Seng og tog en af dets smaa magre Hænder imellem sine.

„Ja jeg ved jo nok, hvad her er skeet," sagde Even; thi ham var det virkelig, som efter syv Aars æventyrlige Omflakken, med Troskab i Hjertet, var vendt tilbage for at finde den samme Trofasthed hos hende. — „Jeg spurgte det jo allerede i Bergen,"

lagde han til, „men jeg maatte se indom til Jer alligevel. — Jeg havde tænkt det anderledes, og det var min Fejl. — En faar ikke altid tænke fra sig selv til Andre.“

„Even,“ hviskede Andrea, men det var ikke for at sige det sagte, det var fordi Livslyden var uden Tone i hendes Bryst. — Even saa hen til hende; hendes Ansigt var dødblegt, og en enkelt Taare listede kold ned over Kinderne; men i det faste Blik, hun mødte hans Øje med, laa et Hjertes usvigelige Troskab og Uskyld, — ja der laa mere, eller rettere: der kom mere; thi hendes eneste, uforandrede Kjærlighed lyste efterhaanden op fra sit kummerfulde Indelukke, og gled som et rødmende Livsdrag over al hendes Græmmelse og Afmagren. — Even saa dette og han forstod det; men dermed faldt ogsaa hans Værn; thi hvor han skulde virke med Kulden, der maatte det ske hurtigt, ellers tabte han. Hans Sind var saa bøjeligt og saa let bevægeligt, han var vendt tilbage i Ynglingens skjønneste Alder, og hans Hjerte havde vogtet for hans Liv. Uagtet han i mange Ting havde Eventyrerens let fostrede og let opgivne Sindsrørelser, havde han dog Kraft og Lidenskab nok til at bære en dyb Kjærlighed samt til at føle Tabets Smerte, — skjønt han ogsaa nok kunde udtømme begge Dele i en heftig Sorg og siden vende sig mod det Nye.

Even havde som sagt forstaaet hele Sagen: Andrea havde ikke været ham utro, hun var bleven forraadt tilligemed ham. — En Stund hengav han sig

til Smerten alene, da for han pludselig op i Breden og satte begge Næver med Voldsomhed ned i Bordpladen. „Naar fik Du det Bud om min Død, Du?“ tordnede han op til Broderen.

Men Halkjeld havde saa ganske sluppet hele Tid udvortes Hold, det indvortes ejede han jo ikke saa han aandede stønnende op et Par Gange, ligesom for at sige Noget, men det blev til Intet.

„Du faar svare ham, Halkjeld,“ sagde Andrea med Værdighed; thi hvordan det gik: han var dog hendes Mand! „Du ved jo, det var i Bergen, Du fik vide det.“

„Ja megen Løgn kan spørges i Bergen, men denne fik Halkjeld vide hos sig selv, han forstod nok, at der maatte en Løgn til.“

„Halkjeld!“ udbrød Andrea med Rædsel i alle Miner, „hører Du, hvad Du beskyldes for? Hører Du, det er for Løgn?“

„Ja jeg beskylder ham for det, og mere til,“ svarede Even, da Broderen taug. „Jeg har talt med den gamle Tjenestegutten, som var hos vor Far; han har tiet med det indtil denne Stund; men nu har han aabenbaret mig Alt. — Han var nær nok til at høre, hvad Du anklagede Dig selv for, da Du tænkte at skrige den Halvdøde op til Live igjen. . . . Men hvor er Brevene, jeg har sendt, og hvor er Sølvstøbet til Andrea?

„Støbet? Det Støb med Navnet mit paa?“ skreg Andrea og gik lige mod Halkjeld. „Det, Du

gav mig fra Dig selv? Tvi Dig, saa Du sidder der som en Løgner!"

"Ja han har havt det godt inden Døre med alt Mit!" haanede Even.

Men da rettede Halfjeld lidt paa sig. "Arvedelen ligger til Dig, skillingstødt," hvisfede han.

"Aaja, Pengene kan Du maaske klare for, thi ellers var Du skyldig for Loven, det vidste Du nok. — Hende derimod kunde Du rane, det var der ingen Lovbud, som skræmte Dig fra, — men hende kan Du ikke gi' igjen!"

"Nej, det kan han ikke," sagde Andrea stolt, og hendes Øjne skinnede som Nordlys, da hun vendte sig mod Even. — "Dig har jeg havt kjær fra den Stund, jeg først saa Dig, — Dig har jeg baaret i Hjertet lige siden, der bær jeg Dig endnu — og til min sidste Dag. — Men," vedblev hun vendt mod Halfjeld, "Dig har jeg givet det, som Ingen kan tage fra Dig uden jeg selv. Der var ingen Lov skreven, som forbød Dig at lægge Snare for mig, det kunde Du gjøre saameget Du vilde; men nu kjender jeg en Lov, som jeg vil følge, enten den er skreven eller ej." Og dermed gik hun ud af Stuen, streng, haard og ubøjelig. Efter et Par Øjeblikke kom hun tilbage med Sølvstøbet i Haanden, gik rask hen til Guttens Seng, svøbte et Klæde om ham og løftede ham op paa sin Arm, hvor han grædende og klynkende trykkede sig ind til hende; men hun ænsede det ikke. Saa vendte hun sig til Even endnu en Gang: "Nu

Tak for dette Liv," bød hun rolig og besluttet. „Jeg gaar til min Mor; Du og jeg ser ikke hinanden mer, Du ved jeg har svoret Troskab til en anden Mand — Farvel!"

„Gud give jeg aldrig var kommen her!" hulkede Even.

„Nej godt var det, Du kom," afbrød hun og vendte sig mod Halkjeld, „godt var det. Løgnen fik en Ende. Tvi over sligt Liv, som her kunde leves!"

Og saa gik hun. Men idetsamme for Halkjeld op, som en Skrækjaget. „Andrea!" skreg han efter hende. „Jeg har givet baade Liv og Salighed for Dig, lad mig ikke sidde her alene med en utilgivet Synd!"

Men Andrea vendte ikke om. Hun lukkede Døren til efter sig, — gik ud af Svalgangen, — ud af Gaarden, og uden at segne under sin Byrde, skred hun ustandselig fremad paa den Vej, som førte til Moderens Gaard.

Imidlertid svandt Timerne hen, og Brødrene sad endnu som da Andrea havde forladt dem, hver med sin Smerte; men da Solen sank ned bag Fjeldaasene, rejste Even sig for at gaa. — Da samlede Halkjeld sig saavidt, at han fik give Broderen et Vink til at standse, og han gik ind i hint Kammers, hvor han havde gjemt Brevene. Stunden efter kom han tilbage med Faderens gamle Tegnebog, som han rækkede Even uden at mæle et Ord; saa krøb han ind bag Bordenden paany, — og det var som han med

Vilje satte sig hen for til sidste Stund at varetage sin Skam og sin Ulykke.

Even stod oprejst med Bogen i Haanden. — Den syntes saa tung, tungere end Sten og Staal; thi den vejede jo op hele Beviset for hans Tab! Han sukkede og gik nølende mod Døren. — Underlig kjendtes Berørelsen af den gamle Tegnebog! Mange Gange havde han set den i Faderens Hænder, og altid var det sket, naar noget Betydningsfuldt skulde afgjøres. Nu var det næsten som Faderens haarde Haand laa inden i hans og standsede ham i en Afgjørelse. — Men det var saa svært at gjøre den Uret god igjen, som en Anden havde gjort mod ham! — Da vendte han sig endnu en Gang til Broderen for at byde ham det sidste Farvel. Men Ordet døde paa hans Læber. Den Ulykkelige! Han sad jo der som en Støvhob, sammenfalden, usfel og ynkværdig! Og ham var det, han havde taget Alting fra i denne Stund! — Ja rigtignok havde Halkjeld røvet hans Ungdomsglæde, — men saa havde han jo nu til Gjengjæld plyndret ham for et helt Livs Trøst. — Even sukkede dybt, det havde ikke været hans' Hensigt, dertil var han altfor godhjertet. Han var kommen for at give en Bebrejdelse, ikke for at hævne sig. Nu var der øvet Hævn, og Uretten var flyttet, — Broderen skyldte ham Intet, der var kvittet!

Da skjød en ny Følelse hurtig op af hans varme Hjertelag: Halkjeld var jo hans Broder, hans eneste Broder! Det var ham, som var ulykke-

lig, det var ham, som skulde trøstes! — „Halkjeld!" bad han, „tag Dig op, Bro'r! Ulykken er sket, jeg kan ikke gjøre det om igjen lige saa lidt som Du, — lad os skilles med et godt Farvel." Halkjeld aandede tungt op og saa en Stund vist paa Broderen. „Lover Du mig den Ting", hviskede han, næsten som han var ræd for at sige det, „at dør jeg, saa kommer Du ikke hid og tager hende?"

„Holder Du saa svært af hende, Du stakkers Bro'r!" sukkede Even.

„Ja, Du ser jo det. Og det har jeg gjort siden hin Dag, da hun kom til vor Fødegaard med Mo'ren. — Siden har jeg ikke vidst af Fred — og nu kjender jeg, det gaar mod Døden."

„Saa være Gud med Dig!" sagde Even. „Mig skal Du saavist aldrig se mere i dette Liv, hellerikke hun. — Mødes vi hos Gud, skal hun ikke staa imellem, det lover jeg Dig."

Og dermed skiltes Brødrene for Livet.

Even drog til Udlandet igjen, hvor han satte Arven i Skibsparter, og hvor det gik ham godt. Flere af hans Fartøjer for med Fragt paa Norges Vestkyst, og jevnlig spurgtes fra ham. — Halkjeld derimod sank væk fra Livet i Forhold til som Broderen paany steg op imod det. Træt og nødtvungen gik han i Begyndelsen til sin Hverdagsgjerning; men efterhaanden overlod han Gaardens Røgt til Andre og hengav sig i sit ensomme Levesæt. Ugjerne talte han med Nogen, og Ingen talte uden

nødtvungen til ham. Det rejste snart et uoverstigeligt Skjel mellem ham og hans Omgivelse; thi et Nødvendighedsord er koldt og ufrugtbart for Samlivet, naar det kommer alene. — Ingen hyggede om ham, Ingen stelte med ham; syg og magtløs gled han lidt efter lidt ud af det virkende Liv og ind i en sløvende Stilstand. — Han havde stridt saa haardt for et eneste Maal, og det var nu taget fra ham! Men saalænge sad han og stirrede paa Tabet, at selv det gled ud i en Taage for ham, og han fandt sig tilslut ikke frem, hverken til Gud eller Mennesker.

Paa den Maade gik to Aar. —

Andrea levede imidlertid med det syge Barn paa Moderens Gaard. Ingen spurgte hun ud om Halkjeld, og Ingen kom af sig selv med nogen Tidende. Hun levede her paa samme afsluttede Maade som i sin tidlige Ungdom; og om hun stred med sin mørke Skjebne, da gav hun det visselig aldrig tilkjende, — Sjælen var vel indestængt med sit hemmelige Virke.

Barnet syntes nu med hver Dag at blive svagere, og sagte løsnedes det ene Blad efter det andet af den fine Plante; — Moderen saa det imidlertid ikke, — det var som hendes Hjerte var blevet udtørket i den farveløse Ørk, hun med saa haard en Vilje havde bredt omkring sig. — Men Andrea var af de Kvinder, i hvis Naturgrund der ikke er henlagt blandede Korn — enten fuld Livsvarme og Frugtbarhed — eller Kulde og Goldhed. Kun et Forhold dyrkede

og plejede hun med Inderlighed; det var hendes Kjærligheds Tab, — og det gav ingen Frugt! Thi Ingenting er mere ufrugtbart for Livet end Længsler uden Maal, og Haab uden Gjenstand. Da vandrer Aanden i sandhed gjennem „de tørre Steder". — Imidlertid tog Andrea sig et Maal, hvor intet Maal fandtes, og det var i Evens Sorg og i hans Savn af hende. Det blev til et fristende Drømmeliv, som hun mer og mer hengav sig i. Ofte sad hun Timevis paa de kjendte Steder, inde mellem Fjeldene, hvor hun i Ungdommen havde mødtes med ham, og hvor hun livsglad havde plukket friske Blomster til den tørre Krands, som hun nu smykkede sig med.

Da kom endelig imod Slutningen af det andet Aar et Budskab til Bygden: at Even stod i Begreb med at ægte Søsteren til den Mand, som han i det fremmede Land havde knyttet Handelsforbindelse med. Bruden rostes baade for Skjønhed og gode Kaar, og Alt lod til at være godt og herligt. — Den næste Efterretning, som fulgte, var Brev til Halkjeld om Bryluppet.

Da nu disse Tidender endelig ogsaa kom til Andrea, var det først saa, at hun vilde ikke tro det; men Vidnesbyrd efter Vidnesbyrd fratog hende omsider den daarlige Tilflugt, og hun forstod, at det maatte være saa. — Da gjennemtrængtes hun af en gruelig Smerte, og denne rejste endnu en Gang Livet kraftigt op i hende; hun var ligesom skabt til

Strid! — Hjertet svulmede og Pulsen drev sine Hammerslag mod det fine Legeme, — det var næsten, som hun skulde sprænges af Livsstormen! Men det blev kun en kort Tilstand; Voldsomheden dæmmede op for sig selv! — Som hun heftigst fremmanede Tabet, malede Skinsygen sit levende Billede ved Siden af; og da hun ret fik Øjnene op for dette Syn, — da hun saa en ung fager Kvinde gaa frem ved Siden af ham, medens hun samtidig saa en Skygge snige sig forbi dem, bleg og forgremmet og ligesom visnet i Blomstringen af en tidlig Kulde, da kom Bitterheden og gav sin Afsmag til det Hele; — thi hun kjendte nok Skyggen; men sandelig! den skulde ikke kjendes af nogen Anden. — Den visne Krands, hun havde siddet der paa Barndomssædet og leget med, op igjennem alle disse Aar, den vidste hun en Plads til, — og det var paa den Grav, hvor hans Minde skulde nedlægges.

Men denne Grav var ikke let at grave! Andreas blege Kinder fik et Dødsskjær under Arbejdet, og hendes fine Skabning bøjede sig som Grenen under en kuet Vækst. — Dog lykkedes det vel, og uagtet Alle talte om, hvor svag hun var, vidste hun med sig selv, at hun var nu det stærkeste, hun havde været; thi hun havde hele det Overtag i Livet, som Strengheden mod sig selv og Afkaldet paa Lykken altid giver. — Der kan da komme kolde Dage — og tunge Dage, — der er Kulde til at sætte imod det Kolde, og der er ingen Blødhed, som giver efter for det Tunge. — Det er kun saalænge Mennesket har

den dybe Naturlængsel efter Lykke, at det kan blive saa forfærdelig ulykkeligt; naar Ulykkens Optugtelse er gjennemgaaet, slaar Skjebnen ikke sine Dødsslag længer.

Da nu omsider den kvindelige Stolthed var traadt til og havde givet Andrea den Støtte, som hun for det udvortes Menneske tiltrængte, fik hun og saa Synet vendt fra sig selv til Andre, og da, for første Gang efter at hun havde forladt sin Husbond, fik hun Øje for Barnets voksende Hensygnen. Det gik som et Stik gjennem hendes inderste Hjerte. Hvad var dette? Var det kommet af Forsømmelse? Pleje havde der dog været sørget for i rigeligt Maal, — kunde da Barnet forgaa af Mangel paa Kjærlighed? —

Det var for hende i Stilheden, som om hun maatte skrige alle disse Spørgsmaal til sit Hjerte, og som om det fra dybeste Grund skreg sit „Ja“ tilbage.

Havde hun da siddet saa indefrossen i sin egenkjærlige Smerte, at Moderfølelsens varme Kilde laa som størknet Blod om Hjerteroden? Var da Spiren til al menneskelig Godhed uddød i hende?

Nej, — og Gud ske Lov! Kilden strømmede saa rask til Hjertet, at det fik sine fulde Slag tilbage. Endnu var der Livsmon baade til Sorg og Glæde!

Efter dette kom Dage og Nætter, hvor Andrea glemte Alt undtagen det syge Barn. — Dets frygtsomme Kjærtegn viste hende noksom, hvor uvant det længe havde været med Kjærlighed, — og den

Angst, hvormed det holdt hende fast, hvergang hun blot vendte sig fra det, sagde mer til hendes Straf, end Alverdens strenge Ord.

Men en efter en af de svage Livstraade brast, og med al sin Kjærlighed og Anger kunde Andrea ikke spinde nye ind i den svage Væv, — hun kunde blot holde fast indtil Døden! — Da kom der efterhaanden et underligt Væsen over Barnet; han blev urolig, lyttede spændt ud i Stilheden, og saa med de store indsunkne Øjne saa ofte mod Døren, at det var, som om han ventede, En eller Anden skulde træde ind. — Moderen iagttog dette nogle Dage, og da stod paa en Gang den Mærkelighed klar for hende: Gutten havde ikke nævnt Faderen, siden hin Dag hun havde taget ham bort fra Hjemmet med sig. — Var det kanske Faderen han længtes efter, og som han endnu var sky for at nævne?

„Vilde Du gjerne til Din Far?" spurgte hun, idet hun bøjede sig over ham og saa ind i de længselfulde Øjne. „Ja," hviskede han og keg lidt ræd op til hende igjen. „Saa drager vi did imorgen," sagde hun. „Men da maa Du tage Ro, saa Du kan vinde Kræfter til Rejsen."

Fra denne Stund laa Barnet stille, og alle de smaa sorgbundne Træk gled over i Smil, ligesom Blomsterknupperne, der hurtigt udfolde sig i Morgensolen.

Dagen efter gik da Rejsen for sig. — Det var paa en anden Maade Andrea nu vendte tilbage, end

da hun drog bort. Dengang bares hun op af Andens Uret, nu fik hun den smertende Støtte sin egen.

Men da omsider Gaarden laa lige for dem, den menneskeтomme Indgang gabede dem imøde, g der pludselig et Syn op for hende: hun saa att Halkjeld synke ned for Bordenden under Overvælde sen af den gruelige Skam og Ulykke, — og hun sa sig selv rive Barnet ud af Sengen, og med haard nakket Vilje forlade Rummet, uagtet hendes Man kaldte hende tilbage, som En, der kalder til Hjælp Livsfarens Stund. — Det var forfærdeligt! og hu veg ræd tilbage for det næste Fodskifte; — men Barne blikkets Længsel glimtede som Stjerneskin op til hend og Modet kom igjen med sine gode Raad: Det skul tages, det tunge Skridt, enten det saa bar mod On eller Godt!

Saa gik hun med Barnet i sine Arme ind den kjendte Stue. — Der sad Halkjeld oppe Bordenden! — Som han i hin Stund, for to siden, var sunken ned under sin Jammers Vægt han endnu, og det syntes, at han havde ikk sig siden, men stille siddet der og baaret pa indtil der spredte sig en Ørk omkring ham, og drysset langsomt hyllede ham ind til Dødshv

Andrea var bleven staaende nede ved Dø Barnet, som først havde vendt sig imod Fade med et sky Blik krøbet tættere ind til hende. Menneske, som sad der borte, indvokset i

Skjæg, vanvørret og hentæret, var det Halfjeld? — Saa tungt havde han da baaret Savnet af hende, mens Even havde sat sig ung og glad i Højsædet med den vakkre Brud! — Den Ene kunde saa inderlig vel leve hende foruden — medens den Anden maatte dø, fordi hun ikke var der! Ja, saadan var det, hun selv havde ment med sin Kjærlighed: enten til Liv eller Død!

Saa gik hun stille hen til Barnets Seng, den stod urørt, som da hun forlod den, med Støvdrysset over sig. Fra den vendte hun sig til andre Ting i Stuen, men Konglespindet var det eneste Livsvirke hun saa. — „Ja sandelig, og lovet for Gud! her skulde komme menneskeligt Virke igjen!“ Og med denne Tanke, der skjød op af hendes angerfulde Hjerte, ligesom Gjerningen af en stærk Beslutning, tog hun Puderne og rystede Støvlaget af dem, lagde Barnet til Hvile paa Lejet, aabnede Døren ud til Svalgangen, hvor Solstraalerne brød ind i lange Striber og førte op en Dands med de flygtende Støvfnug, — og da gik hun endelig hen til Halfjeld, og satte sig stille ind ved Siden af ham.

Han havde med et underlig halvvaagent Syn set hende komme ind i Stuen og fulgt hendes Færd; men da hun kom ham saa nær, veg han ræd tilside for hende. Andrea tabte dog ikke Modet; mildt strøg hun ham hen over Hænderne, der sammentrukne, ligesom store Knytninger af Smerte og Fortvivlelse, hvilede paa Bordet, og hun saa ham ind i de lysskye Øjne med saa trofaste, kjærlige Blik, at han tilslut

gav sig hen i hendes Omsorg, og slap det usle Hold i sig selv, der hidtil havde baaret ham op ligesom i en Forstenelse.

Og der gik Dage, og de syntes Andrea saa tunge, at om de skulde stige til Uger, maatte de tvinge hende ned i Graven; men Ugerne gik og blev til Maaneder, og endnu bar hun sig trøstig oppe i sin Gjerning. Indøvelsen fordobler Kraften! Derfor gav hun heller ikke tabt, uagtet Støvlaget syntes at samle sig igjen over ham, hvergang hun troede, at nu var det borte.

Paa denne Maade stred hun Vinteren ud. — Da kom Vaarvirket og satte Liv i Alt! Den stille Husgjerning blev lagt hen, og Travlheden bar Lyden af mange Fodtrin, af Tilraab og Svar ind til den Syge. Da lyttede han ud imod Livsrøret, og Synet klarnedes op til en Tanke; men ligesom efter den lange Regntid, Lysblinket kommer og gaar, fordi Skyerne ere endnu for tunge, saaledes kom og gik Livsglimtet i hans trætte Aand, indtil Glimtet blev Lys, og Lys blev Liv.

Endelig kom der en Dag, en lys og skinnende Vaardag! Ikke af dem, der bryde med Vinteren, thi de fryse endnu under sin Gjerning; men en af de velsignede skjønne, der hilse Sommeren velkommen, fordi Bladknuppen er sat, Jordskorpen er brudt, og Spurvene holde Samlingsmøde oppe i

Bierne. — Da tren Andrea let og livlig ind i Stuen til Halkjeld. Hun havde et Brev i Haanden; men det var allerede aabnet og læst. Nu satte hun sig ned paa Sengekanten med det.

„Halkjeld!" bad hun. „Her er Brev fra Even, Bror din; vil Du jeg skal læse det for Dig? Jeg ved, hvad der staar."

Halkjeld slog Øjnene op og rettede et klart Syn mod hende. Da gled et Smil over hans henfaldne Træk; men det lyste op af Bevidstheden. „Du er saa glad ud, Andrea!" hviskede han.

„Jeg er ogsaa glad," sagde hun med et Nik til ham. „Her er Brev fra Even, og han siger Dig, at Alting er saa bra og vel for ham."

„Angrer Du paa det?" spurgte Halkjeld.

„O, nej!" svarede hun og brast i Graad. „Det jeg angrer paa, det er det Du har lidt."

„Aaja, jeg har nok havt det ondt, — Ondt kommer til Ondt."

„Men nu skal det bli' godt," sagde hun og bøjede sig mildt hen over ham. „Even skriver ogsaa det, at hans unge, vakkre Kone har født en Søn."

„Det nager Dig, Andrea," sagde han og saa forskende op til hende.

„Nej, det nager mig vist ikke, Halkjeld; har jeg da ikke selv en Søn?"

„O Gud! Lever Barnet?" brast det ud af ham, det var Klangen af en ny Livsbrydning! og for første Gang ved egen Magt satte han sig op i Sengen.

„Javist lever han! — Nu skal Du holde Dem i Ro, saa kommer jeg ind med ham. Han har længtet saa efter Dig!"

Og dermed ilede hun ind i Kammerset ved Siden af, — Stunden efter kom hun bærende med Gutten, og aandepustende lagde hun ham over i Sengen til Halkjeld. Saa rettede hun paa sig efter Anstrængelsen, og da Barnet trykkede sig ind til Faderen og saa med sine store længselsfulde Øjne op til ham, da hulkede hun højt og sank ned over dem Begge.

„Græd ikke Andrea!" bad Halkjeld. „Jeg skal ikke bli' den jeg var. — Jeg skal kjøbe Hus til Dig, hvor Du helst vil, at Du kan ha' det godt med Barnet. — Saa lever jeg her, til Vorherre kalder mig."

„O nej, o nej, Halkjeld!" udbrød Andrea med Ho'det ind til hans Bryst. „Nu skilles vi aldrig mer!"

Ørstenvig og Bondbalen.

Mellem Voldsfjorden og Ørstenfjord løber en smal Fjeldtunge, paa hvis østlige og vestlige Strande disse to Bygdelag strække sig. Ørstenfjord er i sin Begyndelse bred, men falder siden smalere, i krum Linje, indtil vel en Mil, ind mellem de høje, ofte skovdækkede Fjelde, og ender da ved Ørstenvig. Paa dens østlige Side skjære enkelte smaa Dalstrøg ind og dele Fjeldrækken, og de give ofte et fagert Billede paa Tryghed og nøjsom Velstand. — I en af disse Smaadale staar Naturen og frembyder en mærkelig Frodighed, og dog er der ingen Beboere! Det er sandt, Dalen er halvfyldt med Stenskred; men dette kantede Stenleje er dækket med mange Jordlag, og der er ligesom aandet Mildhed over det. „Her skinner syv Sole" siger Bonden, og fortæller da, at dette uhyre Stenskred er for længe, længe siden gaaet ned fra begge Fjeldsiderne, og har i en eneste Nat begravet den vakkre Bygd, som laa der — baade med Kirke og Præstegaard; — og saa lægger han til, mens han ler af sine egne Ord: at endnu høres der Hanegal ind under Stenrøsene!

Ørstenvig breder sig til et overordenlig skjønt

Dalføre mellem høje imponerende Fjelde. Den nye Kirke, som er Annekskirke til Volden, ligger midt i Dalen paa en Høide, og Solglansen kastes tilbage fra Ruderne i de høje Vindusfag. Der er megen Smaaskov, som bølger hen over et bakket Strøg, og Elvens mange Arme slynge sig med lunefulde Sving, ligesom et Skjønhedssyn, ind imellem de fine Skovbuketter af Birk og Older. Elvens egenlige Hoveddrag gaar derimod som en Flod hen gjennem Dalen, og den kan til sine Tider, naar den, ligesom en Fyrste, der samler sine Vasaler, forener sig med Smaaarmene, skylle ødelæggende hen over Alt; selv den gamle Kirke blev før i Tiden udtaget af den, og derfor staar nu den nye rejst paa en Højde.

Den eneste saakaldt Konditioneret, som bebor dette Arkadien, er en Landhandler, der med sjelden Skjønhedssands har ladet opføre eu Bygning, som ganske træder i Harmoni med Naturen. — Dette store, smukke Hus i Schweitserstil ligger lyst og vinkende til venligt Møde, og det klæder godt til den sortladne Fjeldramme, til Blinket af den blaa Fjord og til det store Smil, som breder sig straalende ud over hele Dalen. — Det er paa saadanne Steder man bindes til Naturens Hjerte og kan ikke rive sig løs uden Savn.

Underlig nok har netop dette skjønne Sted et stærkt Ensomhedspræg, og selv paa sin fagreste Dag. Det er som om hele denne rige Naturtilstelning længtes efter at blive taget tll Eje, — ligesom det fuldmodne

Vær, der sidder paa Tuen i en affides Krog, længes :fter at blive nydt, — thi det er jo derfor det er nodnet!

Men Nydelsens Mennesker ere faa, og tusind'old fordoblet er Trældommens Eksistens! — Tung i Handen, tung i Legemet, siger Ordet. — Saa tager Bonden her som overalt sin Gjerning som et Slid,)g Naturbetragtningens Glæde kjender han lidet til. — Guds Aand, som er indblæst i alle Ting, kan)an ikke skue, den er for lys og klar for ham; han)ar kun Religionen at holde sig til, og den har gjen:em Tiderne lagt sin mørke Skræmsel over al hans Tragten. — Her et Eksempel: Følger man den brede Bygdevej fra Ørstenvig indover mod Foldstaddalen, ligger en lav Bygningsrække til Venstre. Frodige Græsvolde, Skov og brede Agre ligge omkring, og det Hele giver et glad Syn paa Bondens Liv. — Men ud fra et af Husene høres Sang, enstonende og langtrukken, — dog Bondens Sang er jo for det Meste saadan; naar blot han synger, da klinger vel med Tiden gladere Toner ind i! — Men Sangen vedbliver, — tilslut ængstes man ved at høre den. Da gaar man nærmere: indenfor et Vindu sidder en midaldrende Mand med en Psalmebog i Haanden,)et er ud af den han synger. — Og han blader om, 'ynger videre, blader om igjen, videre, videre, med Vanvidets Iherdighed, og til det besynderligste Tone'ald af en Dansetakt. — Det var grueligt at høre! Det var som der blev sunget op til en St. Vejs-

Dans, — og imens stod Naturen og frembød sin dejlige, duftende Rigdom, og sagde: tag mig ind til Dig og vær glad!

Saa førte Vejen dybere ind i Dalen, hen forbi store Engstykker; her laa et ganske lidet Hus, netop til Ly over et Menneske og ikke mer. — Ud af Døren krøb et gammelt Kvindfolk paa en ynkelig Maade frem, og stillede sig op ved Vejkanten for at bede om en Almisse. — Nu, Armod kan der være overalt; den træder ikke op som et Misforhold til Naturen, det er tvertimod Kulturen, som gjør den til et Vrængbillede, — hun fik da sin Almisse, og tilligemed den et Par medfølende Ord, som hendes Alderdom og usle Tilstand indgav. — Men da fik hun Mæle og veltalende Ord! — „Det var ikke Alderdom og Skrøbelighed, der trykkede, — nej Arvesynden, det var Pælen i Kjødet! Det kunde lidet nytte, at hun ikke var sig nogen stor Syndehandling bevidst, at hun havde levet fra Smaat til Smaat, og taget det som Gud vilde, nej! Arvesynden, den trængte paa ligevel! Der var bare Ondt i Ondt! — Hu! den Arvesynden, han er fæl!" — Og derpaa hinkede hun videre, dragende med sig Arvesynden hen over det smilende Land, hvor Alting syntes at sige: glem Arvesynden og husk paa Kjærligheden. Og efter hende løb den vanvittige, ihærdige Psalmesang som en manende Takt.

Dog, der er overalt et Liv, som visner, og et Liv, som spirer. — Kjerringen forsvandt, og det uhyggelige Tonefald afbrødes ved en lystig Fløjten,

— det var en Skydsgut, som kjørte frem, og holdt stramt i Tøjlerne paa en vilter Hest. — „Der skulde Du hørt Musik!" udbrød han og pegte op til den nye Kirke. „Der var en fremmed Mand fornylig og spillede paa Orgelet; — ja det var saa vakkert, at det var fælt!" — Og dermed sprang Hesten paa igjen, indover den brede Landevej, — og Gutten satte i at fløjte paany, som om han selv var sikker paa at gjøre det „saa vakkert, at det var fælt!"

Saa gaar Vejen bred og magelig hen gjennem den skovrige Foldstaddal, forbi flere store Vande, opover til Ejde, som er den første Gaard i Jørendfjordens Præstegjæld.

Her faar man allerede paa den sidste Fjerdingvej en stille Fornemmelse af en Naturforvandling; — Sjælen faar ligesom et Varsko midt i sin blide Skjønhedsnydelse om at berede sig paa en strengere Stemning; thi de høje Fjeldtoppe trænges tættere og tættere sammen, og synes at fylke sig til en evig Kamp mod al menneskelig Rørelse.

Endelig runder Fjeldet sig ved Gaarden Ejde og i langsom Sænkning strækker Bonddalen sig ned over et Højdebrag lige til Jørendfjorden, der løber tvers forbi den. Dalen er lang og temmelig bred, men møder Synet herfra i stærk Forkortning, og de uhyre Fjeldkolosser, som indramme Fjorden paa hin Side, trænge sig saa tæt ind paa dens flade Strand, at det ser ud som de lukkede for den til evige Tider. —

Dette er et stort Skue, større synes det ikke at kunne fremstaa for et Menneskesyn.

Bonddalen er skovrig og veldyrket, og en mægtig susende Elv følger Dalens Sænkning og stiller den i To. Selve Dalføret er ofte fladt i Bunden, og derved udøver Elvefaret en lunefuld Magt: det huler sig ind under Breddene, løsner hele Stykker fra Grunden, og river dem under Vaarflommen med sig, indtil disse drivende Øer tørne imod et eller andet Sted, og enten blive liggende midt i selve Faret eller ved en Side, men i begge Tilfælde danne de nye Skjønhedslinjer i Elvens Løb og frembære altid den frodigste Vegetation. — Men det nytter ikke, at Elven springer afsted, som om den bar Glædesbud til hvert Menneske ned gjennem Dalen, — det kan ikke forslaa, at Træerne flokke sig til Smaaskov og at den rige Vanding giver smukke Blomster og det fineste Græs, — de uhyre Fjelde, som danne Grænserne til begge Sider, lude sine snedækkede Tinder mod hinanden, og sende deres evige Trusel nedover Dalen i Kulde og Mørke. — Her staar til Venstre et uhyre Fjeld, hvis sorte, tappede Top indfatter den evige Sne ligesom i Glugger, og det er, som om den saa ned over Dalen med mange onde Øjne. — Selv den, som blot beskuer det af Lyst og paa Gjennemrejsens „staaende Fod", bæver ved Indtrykkets Storhed, og faar en uvilkaarlig Fornemmelse af: at Naturen her har en ond Hensigt.

Til Højre rejser Olafsdal sin vældige Ryg,

der nok højner sig, midtvejs omtrent, til en opragende Top, men som i sin Helhed dog mest imponerer ved sin uhyre Masse. — Midt paa Fjeldet er en dyb Indhuling, den egenlige Olasdal, som Bonden kalder den, der har sin Benævnelse af Hellig Olaf, som her skal have taget Skjul mod sine Fiender med hele sit væbnede Følge. Nu er Dalen optaget af en vældig Snebræ, der i Sommertiden udsiver mange risiende Smaastrømme. Selve Dalen ser ikke meget stor ud, naar den betragtes fra Vejen; men den staar ganske i Forhold til Fjeldet, og naar man ved at kjøre en fjerdedel Mil fremad bestandig har Olasdalen lige over sig i samme svimlende Højde, og under det samme Synspunkt, da godtgjør det tiltilstrækkelig, hvordan hin Kolos breder sig, og hvor dyb Indhulingen maa være.

Fra Midten omtrent af dette mægtige Fjeld begynder nu Dalføret at brede sig, Elven deler sit Løb og skyder af til Siden. Skovgrupperne blive fyldigere, Englandet fladere og større, Fjorden giver fuldt Skue, og den optaarnede Fjeldrække hinsides Vandet træder frem i hele sin fantastiske Skjønhed; — og her ligger da paa Gaarden Sæbø Jørendfjords ældgamle Stavkirke. Tidligere, indtil hen mod Slutningen af det sekstende Aarhundrede, laa den længere tilbage i Dalen, ved den søndre Side af Bonddalselven, paa Gaarden Hustad, hvor den to Gange skal være taget ud af Elven, der jevnlig paa Vaarparten strømmer over sine Bredder, og som enkelte

Gange, efter meget snefulde Vintere, er stegen til en rivende Flod, der har taget Alting med, hvad paa nogen Maade kunde løsne fra Grunden. — Endnu ses Levningerne af en Kirkegaard ved Elvebakken paa hint Sted, og en kostbar udbroderet Mæssehagel er for længe siden bleven opfisket af Vandet, og hænger endnu som et Skuestykke i Kirkens Sakristi.

Som Kirken nu staar her, lig en knæfalden Alderdom, bær den dog ikke synderlig Vidne for, at den engang har tiltrodset sig sin Plads, og at alle Kræfter, baade de naturlige og de overnaturlige, ere traadte til for at udfægte Kampen. — Der berettes nemlig: at da dens utrygge Beliggenhed paa Gaarden Hustad gjorde det nødvendigt, at den blev henflyttet paa et sikkrere Sted, delte Menigheden sig i to stridende Partier, hver med sin Magelighed til Voldgiftsmand. — Bonddalsboerne valgte Sæbø til Byggeplads, som ligger lige ved Fjordbredden med den største Dalvidde om sig; Fjordfolkene derimod valgte Bjerke, en frugtbar Gaard inde i Bunden af Storfjorden, fordi den der laa dem nærmest. — Imidlertid gik Storfjordingerne af med Sejren, og allerede var Størstedelen af Materialet til den nye Kirkebygning henført paa Stranden og laa der opstablet indtil videre Befordring, da der pludselig en Nat rejste sig en saa forfærdelig Storm, at Tømmerstabelen gik tilsjøs og førtes hele Storfjorden ud lige til Sæbø Strand, hvor den Stykke for Stykke drev op i Fjæren og blev liggende. — Dette antoges nu af

le Sæboerne for et sikkert Varsel — en Gudsdom,
m Ingen turde modsætte sig; men da Storfjordingne alligevel truede med ikke at ville godkjende den
slags Afgjørelse, lagde Sæbofolket om Natten den
rste Grund til Kirken, og saa var Striden dermed
gjort.

Oprindelig har den været en Langskibskirke, men
nere har den faaet en Udbygning til paa søndre
side, saaledes at den danner et halvt Kors. — Den
tjærebredt, lav og uanseelig, men har indvendig
Del udskaarne Billeder, mangefarvede og stærkt
rgyldte. Altertavlen er ogsaa udskaaret og fremiller Christus hvilende sit Hoved i Moderens Skjød;
en det er en Scene fuld af italiensk Operapathos,
ed Smertens Rædsel og ikke Lidelsens Højhed.
dethele forsøge vistnok disse Billeder at sige Noget
n Idealet, men det bliver kun en Vrængning, — alle
sse Forsiringer betyde vistnok Skjønhedslængsel,
en de ere uden Skjønhedssands. — Kirken har
ller ikke, til Trods for sin Ælde, noget Monuentalt ved sig, og den bør falde; thi som den nu
aar der, rugende over en svunden Tids forstenede
Eg, binder den hele Overtroens Apparat til sig.
Den huser endnu Frygtens Gys i de skumle Kroge,
g sender i Mørket sine Spøgelser efter den ensomme
Vandrer. — Hin Bog med de ildrøde Bogstaver,
vorved Præsterne, efter gammel Tro, manede
Djævelen, findes rigtignok ingensteder i Nutiden;
ien saalænge Kirken bærer sig op, som et Grav-

kammer over alle hine balsamerede Præste-Lig, der henstaa under Koret, da er ogsaa „Svartebogen" til med sin hemmelighedsfulde Lænke om Djævelens Fod, der trækker baade til og fra paa samme Tid. — Men naar denne Kirke engang viger Pladsen for en anden, som giver Klarhedssyn og Skjønhedstanke, da vil ogsaa Sagnet gaa i Glemsel, og der skabes ingen flere; thi den nye Tid vil ikke se dobbelt, den vil tage Tingen, som den er.

Imidlertid blander sig paa dette Sted en nærmere Tids mørke Begivenheder, som skarpe Penneridss, mellem Traditionens Skyggebilleder, og i Samfund med dem jage de ubetvungne Naturkræfter lig en Asgaardsreje hen over det vilde Fjordløb og den indestængte Dal, og da er det intet Under, at der har staaet Skræk af Jørendfjords Præstegjæld, selv lige ind i Nutiden. — Men denne Skræk bærer Kirken som sagt endnu op i synlig Skikkelse; thi naar man ser dens lave, sammentrykte Form i Rammen af de mægtige Naturomgivelser, forstaar man, at her er aldrig stillet Magt mod Magt; Naturen har været Voldsherren og givet Loven, Mennesket har været Træl.

Men det er dog ikke Naturen alene, som her har kuet og lammet, — ogsaa Tidsforholdet har været med at drysse sin Meldug over Aandens forkrøblede Liv! — Disse Naturmenneskers Udvikling afhænger jo for største Delen af Præsten, fordi Menighedsforholdet i slige afsondrede Bygder altid

er og bliver det Største, Samfundsforholdet det Underordnede; men Jørendfjordens Præstehistorie er tildels en mørk Billedrække, hvor Individet enten er gaaet tilgrunde i aandelig Spænding, under Kampen mod Naturen, eller ogsaa uden Kamp i modløs Underkastelse.

Aarsagen til dette Misforhold var dog ikke saameget Karakteren som Tidsaanden, der fra andre Steder fulgte med Præsten hid, ja man kan sige: fra den akademiske Bane og lige ind paa denne snevre Sti. Han følte sig som et Væsen af en anden Art, derfor gik han alene med sin Dannelse, — den kunde ikke bøje Naturmagten, og den kunde ikke bøje Hjerterne; — den var uden Varme, saa blev den uden Virkning for Menigheden og til et Harnisk om hans eget Bryst, indenfor hvilket hans Hjerte frøs hen og hans Følelse skrumpede ind, — og da faldt den kolde ufrugtbare Skygge, hvori saamange Sjæle hensygnede til Døden — ja indtil Fortvivlelsens Død!

Men dette var for største Delen en Følge af den klassiske Humanitetslære. Hvorledes skulde den ogsaa kunne lade sig indpode anderledes end som en Fordom, den er jo selv i sin reneste Lære fremstaaet paa en umenneskelig Grund. Mennesket, som Menneske betragtet, var i hine Tider et uforstaaet Begreb. Det er først indfor Christendommens strenge Akademi, at Lærebrevet udstedes med Karakteren for den sande Humanitet. Naar det klassiske Studium skal kunne bære et helt

Livsforhold, maa det gjøres paa en udtømmende Maade, og maa da betragtes som en Specialitet; men det er netop det Specielle, Nutidsaanden saa at sige rejser sig imod. Fælles Rettighed kræver fælles Aand, følgelig fælles Dannelse; — Graden skal gjøre Forskjellen, ikke Midlet.

Dette maa dog ikke forstaas, som der skulde kastes Vrag paa Kundskaben, den er naturligvis altid nødvendig som Grundlag, thi det er jo paa Tilegnelsen det kommer an. Naar Kundskaben gjør Væsenet fremmed for sig selv, saaledes, at det oprindelige Menneske gaar tabt, og der fremkommer et konstrueret isteden, da fører Kundskaben bort fra det Humane; thi det Humane ligger i det Oprindelige. — Men lad blot ikke Universitetet tro, at det længer er istand til at angive Graden i sand menneskelig Dannelse ved sine Karakterbestemmelser; thi hvad der før bar udad imod Abstraktionens Vidder, det trænger sig nu indad mod Livets Kildespring.

Det tause Spørgsmaal, som nu i Menigheden stilles til Præsten, er ikke: har Du haud eller laud; men: har Du Hjertelag til at drages med mig i min Umodenhed, og har Du Dannelse paa saadan Maade, at jeg kan være med Dig og lære af Dig; thi jeg skjønner jo nok, at jeg skal fremad; men jeg magter ikke at gaa efter Ordet alene, jeg maa ha' det for mig i et levende Menneske, da forstaar jeg det bedst. — O, men Kjære! vær ikke fornem; thi da bli'r jeg sky og gaar afvejen for Dig. —

Dog Staten følger jo sit Princip, Ordenen tør ke brydes, det var at bryde Retten — og tabe Magten. Men naar man staar i disse mægtige Naturomgivelser, hvor selve Stilheden er vild, saa jertet bæver ved det, og naar man erfarer, hvordes disse store Billeder sænke sig ned i Sjælen og gne sig i Afspejlinger ligesom ude paa Fjorden — milende i Dagglandsen til den glade Stemning og uende med Skræk i Anfægtelsens og Bekymringens ørke Tider — da er det til Mennesket og ikke til Staten, man vender sig med den urtyggelige Fordring: Du skal forske nøje i Dit Hjertes Dyb, før Du vertager Aandens Ledelse paa disse Steder; thi kan Du ikke medbringe det lyse Syn paa Gud og Livet, ar Du ikke Godhedens hellige Flamme i Din Sjæl, a skal Du selv bygge Dig ind i „Is-Kirken", og Du skal forgaa i den ligesom alle de Andre.

Dog, Paastande og Slutninger taage let hen i et Upersonlige, det er først Eksemplet, som giver em Liv, — men Eksempler findes her af slaaende Art.

Da man for seksten Aar siden foretog en Reparation i Jørendfjords Kirke, saa man blandt flere alsamerede Lig et af en Præst ved Navn Jacob Sandsbild, hvis skrevne Epitafium endnu hænger i oret, indfattet i en stor forgyldt Ramme. Medens e andre Lig mer eller mindre vare sammenfaldne, a hans endnu i uforandret Skikkelse, og som En f de Nærværende udtrykte sig: „vakker som han nys ar indsovnet". — Dette Syn opfriskede da hele

hans mærkelige Saga, og den lever nu jevnsides med denne balsamerede Præst, som i sin Tid skabte den ud af sin mægtige Natur; — thi den er et Billede, som maa betragtes fra et vist Synspunkt for at kjendes og tage Liv.

„Den salige Hr. Jacob Jensen Bandsbild, fordum velfortjent Sjæle-Sørger for denne Menighed, og som salig hensov 1733.“ — Saaledes begynder dette Epitafium i Kirken over en Mand, hvis Liv var som en Vaarflom, der gaar ødelæggende hen over Alt, og som den udholdende Menighed omsider tabte Taalmodigheden med og anklagede for Kirkens Øvrighed. — Naar man betragter hans Billeder, et, som hænger i Kirkens Sakristi, og et, som hænger paa Gaarden Rise, hvor hans Slægt endnu bor, da bærer det storformede, smukke Ansigt et aabent godmodigt Præg og synes med sine talende Miner at ville sige Traditionen imod. Men den er saa levende paa alle Tunger og saa ens i sine Beretninger, at kun Sandheden kan avle en saa stor Overensstemmelse.

Han var allerede som ung, nygift Mand kommen til Jørendfjordens Kirke, og der siges, at hans Hustru var from og eftergivende. Han fik to Døttre, hvoraf den Ene døde som Barn, og den Anden levede hos ham, efter at hans Hustru omsider var bleven nødt til at lade sig skille fra ham. — Efter Sagnet synes det at fremgaa, at han har været i en uafbrudt Strid med sig selv, og at han har søgt

at bryde ind paa Alt og paa Alle, saa at Ingen i hans Nærhed skulde faa den Fred, han selv savnede. Der siges, at hans Hustru engang modtog et udskaaret Kunstværk som Gave til ham fra en Broder, der boede andetsteds, og at hun gjemte det til Julehøjtiden for at overraske ham dermed, men at Præsten, da han saa, hun tog sig en Fornøjelse af dette, næste Morgen lod Kunstværket sønderhugge af en Tjenestedreng, lige uden for hendes Vindu. — Den samme Skjebne havde forskjellige andre Gaver, hvormed hun vilde glæde ham, og det synes næsten, som hendes eftergivende Natur netop har hidset ham til Yderlighed; thi Fromhed var det, han mindst kunde taale. — En dæmonisk Natur vil Magt mod Magt, og den hader Fejghed — den vil kæmpe!

Da nu Hustruen omsider var borte fra ham, og Datteren raadede alene, blev det dog ikke bedre. Sikkert har hun ogsaa bøjet af for ham og har ikke ejet det faste Blik, hvoraf den kolde Flamme skyder ud, som tæmmer Dyret! — Om hende beretter Traditionen, at hun gjennemgik de mærkeligste Ting med Faderen. En Dag havde han siddet stille og set sig til Raseri paa hende. Da befalede han en Tjenestedreng, straks at tage Datteren med sig ud i Baaden og at kaste hende i Fjorden, hvor den var dybest, og drukne hende der. Der hjalp heller ingen Modstand. Gutten maatte i en Fart drage hende med sig ud af en Bagdør, hvor han fik hende skjult, og hvor han hurtig fik fat i et Træstykke, som

han hængte hendes Gangklæder over, bandt en Sten ved det, og roede saa ud paa Fjorden med det, hvor han kastede det i Vandet, medens Præsten stod oppe i sit Værelse paa Præstegaarden og saa til, om hans Befaling blev efterkommet. — Først efter fire Dages Forløb viste hun sig igjen for ham.

Denne Tjenestedreng, som hed Arne, synes at have været hans højre Haand — slige Naturer have i Regelen En, som de holde Fred med —, thi da Arne giftede sig og hans første Barn skulde til Daaben, gjorde Præsten den Stads af ham, at Døbefonten blev baaren hjem i Præstegaardens Storstue, og Daaben blev forrettet der istedetfor i Kirken. Men Døbefonten blev ikke, som Præsten havde befalet, hensat i Kirkens Kor igjen, og nu blev der om Natten Allarm i Huset! Alle Døre sprang op med en Gang, og ind traadte et Spøgelse i Storstuen og slog tre tunge Slag i Døbefonten. — Men Spøgelset, som paa Kirkens Vegne udøvede denne Hevn, var vistnok ingen Anden end Præsten selv, der ved slige Kunster tvang Almuen til Respekt. Datteren maatte nu alene bære Døbefonten tilbage til Kirken og stille den paa sin Plads, uagtet det var mørk Nat og hun var stærkt betagen af Rædsel.

Det hændte ogsaa, at han lod hende vække midt om Natten og tvang hende da til at gaa hen i Kirken og hente ham Alterbogen. Idethele var det, som om han altid maatte se En skjælve for sig! Han truede og udskjældte Hvemsomhelst; men lige

saa snart han havde drevet det til en farlig Yderlighed, trak han sig ud af Sagen med stor Kløgt. — Der foregik da altid Et og Andet, som gav Menigheden et hemmeligt Vink om, at han var stærk i den sorte Kunst og stod ved den i Forbindelse med Djævelen, samt at han havde den Bog, hvori han kunde læse ham baade til sig og fra sig.

Saa turde nu Ingen aabenbart træde op imod ham, men skjult voksede dog Misnøjet alligevel. Da begik han endelig en Voldshandling, som forjog enhver Betænkelighed og rejste hele Menigheden i en samlet Vrede mod ham. Der var nemlig en Klokke i Jørendfjordens Kirke, hvis Klang var saa høj og ren, at den kunde høres paa en Fjeldgaard over en Mil borte; og den lød som en „liflig Sang for Herren“, naar den om Søndagen ringede den spredte Almue til Kirkestevnet. Men denne Klokke, som var til saa stor Glæde for Menigheden, var til en sand Livsplage for Præsten. Da tog han en Dag en vægtig Hammer med sig, steg op til Klokken, og hug nu, Stykke for Stykke den Valts af, som til Styrkning var lagt omkring Randen paa den, og da saa ved næste Kirketjeneste Klokken atter blev svunget, for med sin klingende Røst at kalde til Mødet med Gud, da brast den midt igjennem, og dens glade Sang lød aldrig mere over Dalen.

Men nu blev Præsten alligevel ræd, saa han lukkede sig inde, og da han Søndagen derpaa maatte til Kirke, tren han, efter endt Gudstjeneste, frem i Kordøren for

den samlede Menighed, løftede et massivt Sølvbæger højt i Vejret, saa Solen gav det gyldent Skjær, og sagde med stærk Røst: „Se, denne Kalk skjænker jeg til Jørendsfjords Kirke, og Enhver, som drikker deraf, skal ikke dø for Bly!"

Dermed slog han Breden til Jorden for den Gang, — men han dødede den ikke! Det varede heller ikke længe før den rejste sig paany. — Da tog endelig Folket den Beslutning at klage til Bispoppen, og en Tid efter ankom hans Højærværdighed til Bygden for selv at undersøge Forholdet mellem Præst og Menighed.

Bandsbild tog venlig og værdig imod sin Overhyrde; thi det fremgaar klart af flere Ytringer, at Præsten baade med Klogskab og Finhed har vidst at repræsentere den gejstlige Stand, det vil sige: hvor han mødte frem for sine Jevnlige i Dannelsens Kaar. — Det blev nu bestemt, at han den paafølgende Søndag skulde aflægge en Prøve for Bispoppen; men da denne tilligemed alt Folket var forsamlet i Kirken, var Præsten forsvunden. Der blev spurgt og søgt, baade ude og inde; men Bandsbild fandtes ikke! Da lod Bispoppen Psalmen før Prækenen afsynge, og belavede sig nu selv paa at holde en Tale for Menigheden. Men under Slutningen af det sidste Vers sprang Kirkens Døre op med stort Brag, og Præsten tren ind i fuldt Ornat. Han steg nu op paa Prækestolen og udbad sig af Bispoppen et Thema at tale over, og da dette blev ham givet, udviklede

han dets Betydning med en saadan Veltalenhed og højtidelig Salvelse, at Biskoppen sad som forstenet af Overraskelse.

Der blev da hellerikke Tale om nogen Afsættelse — den hele Akt endte snarere med en ny Indsættelse; thi Menigheden var ligesaa bedaaret af hans Præken som Biskoppen. Han skal desuden ved samme Lejlighed have givet smaa Vink om, at han ejede en vis Bog, som der nok kunde læses lidt mere ud af end et slet og ret Fadervor! Nok er det: han forstod at slaa det store Slag, hvorved han gjorde ryddig om sig, og Ingen vovede fra denne Dag at rejse nogen Anklage imod ham.

Saaledes truede han sig da frem i en lang Aarrække, indtil han i sin vilde Bærsærkergang havde udtømt Legemets Kraft. Da indfandt sig store Lidelser, der fængslede ham til Sygelejet, og her stred han da sin første Strid for Gud, idet han bandt baade Tanke og Tunge og dødede sine rasende Tilbøjeligheder. — Hvori denne svære legemlige Lidelse har bestaaet, vidste Ingen at berette; men dens Aarsag er let at finde: Et Menneske, som Dag og Nat kaster sig hen i et ubesindigt Styrketag med Naturen — ikke for at sejre, men blot for at kæmpe — han er fortabt; thi Mennesket sætter til i hver Stund, medens Naturen evindelig reproducerer det Tabte.

Saa lærte da omsider Menigheden det af ham, at dø som angergiven Synder; men ikke en Eneste havde lært at leve saaledes, at han med Fred kunde dø. — Mørke og Vankundighed havde han lagt efter sig i

det lange, dybttraadte Livsspor, og over dette snublede de Uvidende, medens han selv gik frem paa sin Maade, højt hævet over deres Ringhed ved sin kundskabsrige Aand — og tilslut døde han som en Helgen! Thi da Nabosognets Præst kom til ham, paa Dødslejet, for at meddele ham det hellige Sakramente, fortælles der, at Bibelen, som laa sammenhaget paa et Bord ved Sengen, pludselig sprang op, og da udbrød den ærværdige Sjælesøger: „Om ikke flere end tre Sjæle blive salige, — sandelig Broder, da er Du en af dem!"

Men mærkelig er denne Skikkelse, som Afbildning af et Tidsforhold. Skabt af Naturen med et vildt, ustyrligt Hang til at herske, var han snarere kaldet til at være Høvding, end til at være Præst. Havde han levet sit Liv paa Hærtog, som Strandhugger, med den blodige Økse i Haanden, han havde da tumlet med Dæmonerne i aaben Kamp, nu tumlede de med ham paa Snigveje, hvor han ingen Magt kunde faa over dem, før Legemets Kraft, Led for Led, var brudt, og han i Afmagten omsider skreg til Himlen om Hjælp.

Vistnok trængte han mægtig til Lys og Liv, Begivenhed og Glæde; men indviet til Forsagelsens Tjeneste, indestængt mellem de uhyre Fjelde, uden Hjerteforhold til sin Menighed, skilt fra den netop ved det aandige Aparat, som bandt ham til den, var han ligesom en Sprængkraft i et lukket Rum, han fortærede sig selv.

Det Epitafium, som i Kirkens Kor er ophængt til hans Minde, giver i sine, næsten skamrosende, Vers et klart Syn paa Traditionens Sandhed. Hvert Ord er saa at sige en Protest imod en Mening, som ligger udenfor, og man forstaar, at her sættes Dom mod Dom. Der staar, blandt Andet:

„Se disse fire Fjæle her, hans tomme Støv indrømmer,
Hvis Lige der ej været har — og neppe mere kommer,
Men hvis Dit Øje Dig forklar, Du Sligt ugjerne ser,
Da lad ham være, den han var, og bliv Du den Du er."

Og videre:

„Om ingen Anden vidne vil, hans Vidne Himlen er."

Traditionen kan imidlertid ikke opløses af denne Mening. Hin er fremgaaet af, at en ustyrlig Livskraft var bleven sat i Bur, hvor den da rev og sled i Alt, som kom den paa Taget nær, — denne som Følge af en Afmagt med Graven for Foden, og med Evighedens strenge Domstol for Øje. Begge beviser Sit; den Ene, at Manden kunde ikke leve, den Anden, at han maatte dø.

Senere, i Slutningen af det forrige Aarhundrede, forekommer en Skikkelse af hel anden Art, og hvis Jacob Vandsbild dannede Topmaalet for en urolig Aands Opsætsighed mod Alt, da afgiver denne isandhed Lavmaalet for en medgjørlig Sjæls Lammelse under Forholdenes Tryk. Intet rejste han sig imod, Intet rejste sig imod ham, han flød paa Tidens Vande til han sank, uden Styring og uden Kurs. Han begyndte Kirketjenesten, fortælles der, til sædvanlig Tid, men sen og tung i al sin Gjerning, endte

han den først ud paa Eftermiddagen, og paa Høstens Tid maatte man da tænde Lys, saa Folk kunde se hvor de var. Men da han nu blev ældre, og sikkert ikke blev hurtigere i sin Færd med Aarene, forlod Menigheden Kirken efter som den kjedede sig til, og det hændte, at Klokkeren blev alene tilbage med Præsten; naar da ogsaa hans Taalmodighed var udtømt, listede han sig op paa Prækestolen med Kirkenøglen, og bad „han Far, selv lukke efter sig, naar han gik, — for nu maatte han hjem og faa sig lidt Mad!"

Omsider sluttede han som Oldgammel med at vandre ind i Kirken hver Aften, hvor han lagde sig til Hvile i Koret med en gammel Bibel under Hovedet, og saaledes fandtes han en Morgen død. — Han havde været Menighedens Barn istedetfor dens Fader!

Siden har Aandsmørke, Tungsind og Kuethed hvilet over flere af Jørendfjords Præster. Naturens Vidundere have ikke virket til Beundring, men til Skræk. De Allerfleste have forstaaet sit Forhold til Naturen som et rent legemligt, og ikke tænkt paa, at her ogsaa skulde kæmpes Aand mod Aand, og at derved ikke erobredes mindre for Livet end i de materielle Kampe. — Men naar nu Aandens Mænd, der ved Kundskabens Dyrkelse have vundet sig Ret til at træde ind som Lysbærere i Menigheden, selv kues ned i aandeligt Mørke af sin egen Gjerning, naar de, som udsendes af Staten for at løse den overtroiske og uvidende Befolkning fra Naturgrunden,

selv sidde bundne i den, mon det da ikke er det samme som at give Barnet et Barn til Vogter? Og man ser jo rundtom i Livet de sørgelige Følger af saa- danne Forløftelser, hvor den Ene bliver Krøbling ved den Anden.

Men Herren være lovet! det nye Tidsforhold har alt kastet sin Lysning ind i denne, de store Skyg- gers Dal! Her arbejder nu i Jørendfjorden en frejdig Præst med Livsmod og glad Fortrøstning, og Menig- heden fylker sig om ham i Jevnsideshed. Hans Hustru optager de kvindelige Konfirmander i sit Hjem og giver dem der Belæring i en og anden Haandgjerning, taler med dem, og sætter saameget af Kulturens Skik paa dem, som hver efter sin Evne kan modtage. „Men desværre!" udbrød hun i Sam- tale med en Rejsende, „de Fleste glemmer det snart bort igjen." — „O, man skal ikke tabe Modet for det," tilføjede Præsten. „Kan Du bare vinde To for det Bedre, om Du saa arbejder i ti Aar, da skal Du være glad; thi da er der Fremgang."

Med disse faa Ord er det rette Forhold mellem Præst og Menighed sat, og dermed tillige Kulturens Bane udmaalt, — ikke i Forhold til Tid, men i Forhold til Kræfter.

Dog, naar engang den nye Kirke rejser sig, og den staar lysomskinnet her i Dalen, da er ikke Natur- magten besejret for det, — den ægger ligefuldt til Strid, saalænge Jorden gaar i sin vante Gænge, — men den er underordnet en højere Magt! Naar

Kirken staar som et Skjønhedssyn, vil den vækl
Forestillinger baade om Død og Grav, og ders
atter Livet lægge sin Bane om, ligesom Kul
fra den tunge Kravlen mellem Højt og Lavt t
rasske Gang i et jevnlagt Spor.

Jørendfjorden og Norangsdalen.

Jørendfjordens Præstegjæld bestaar ikke blot af Dalstrøg, men tillige af Strandsider, og da Fjeldene ere overordenlig stejle, afgive de kun ringe Plads til Dyrkning; dog, Folket er flittigt og nøjsomt, og færdes paa Land og Vand med ligestor Udholdenhed til alle Aarets og Døgnets Tider. Men naar man rejser op gjennem denne prægtige Fjord og udbryder i Beundringens Ordlag over de svimlende Fjelde, som saa brat stænger af til begge Sider, da tier Bonden og ser med en vis nøgtern Mine op og ned ad de stejle Fjeldsider; thi han ved, at alle disse nøgne Furer, som i lange Rader løbe ned over Fjeldene og danne Affatser, der give Udseendet af en oprindelig Skabningsform, kun ere Sporene af de utallige Stenskred, som paa Vaarparten skyde nedover, og gjør Fjorden saa utryg at besejle, og han ved hvad det vil sige at sidde paa Glyt i Baaden efter dem, selv om han af Forsigtighed styrer midtfjords hele Vejen.

Jørendfjorden, som aabner sig paa søndre Side af Storfjorden, ser ud som den skjærer ind og deler denne uhyre Fjeldmasse, idet den løber tre Mil sydlig

i ret Linje, saaledes at man fra Indsejlingen kan have det slaaende Skue at følge dens Løb lige ind til Bunden. — Nogle faa Dalstrøg skjære atter ind paa Tvers og give det trøstefulde Syn, at selv disse uhyre Stenmasser kunne brydes og aabne Vej for Kulturen.

For Fjordsejladsen medføre dog disse Gjennembrud undertiden stor Fare; thi idet Fjeldrammen afstænger for de Vindstrøg, der tørne mod den, og hvoraf navnlig Vestenvinden bryder paa med stor Styrke, fare de frem gjennem Dalaabningen, som blæst ud af en Damppibe, og det hænder da, at en Baad, som for en let Brise har styret ind over Fjordløbet, paa engang anfaldes af et sligt Vindstrøg, der krænger Baaden, saa Sejlet kaster sig og Sejlstenene rulle over paa Siden, og da skal der rigtignok et raskt og haandfast Lag til at rette paa Forvirringen; men det Lag har Skydsen i disse Egne, — det er hans Kultur! Et Øjeblik efter sidder hver Mand rolig paa sin Plads igjen, — Baaden glider for den samme Vind, der fra Fjordmundingen stryger lige ind til Bunden, som baaret af Fuglevinger, og man fristes til at tro det Hele et Fantasispil, hvis ikke man saa sig tilbage, hvor den mørke, oprevne Tværstribe over Fjorden endnu betegner Kastevindens voldsomme Gang.

Der er paa Søndmør ikke et eneste Punkt, hvor Naturen er fremstaaet i den gribende Majestæt, som her i Jørendfjorden. — De mægtige Fjeldrækker hæve

sig som stille, højtidsfulde Kirker, der strække sine takkede Gavle og Spir op i den blaa Luft, eller gjennem Skylagene, hvor de da komme tilsyne ovenfor ligesom opdukkende af et Taagehav. — Alt staar som om Naturen havde paatrykket det Kunstens store, ordnende Tanke.

Hvis Almuen her havde set Udlandets gothiske Architektur, havde hvert andet Fjeld faaet Navn af Kirke, en Benævnelse, som allerede forekommer her paa andre Steder, til Exempel Ejdskirken ved Voldsfjorden. — Forresten har paa det Nærmeste hvert Fjeld sit Navn; det, som intet har, ser man straks er blottet for den Fantasi, som gjør at Bonden giver det Navn, og derved ligesom drager det nærmere til sig. — Det navngivne Fjeld er jo paa en Maade med i Livet, det er en Kjending, medens det unavngivne bliver en blot og bar Naturmagt.

Men det er ikke allene Tinderne af disse Fjelde, som fremvise et saa mærkeligt Skue, — ved deres Fod forekommer ofte dybe Indhulinger, som fornemlig mellem Gaarden Standal og Bonddalsstranden, hvor de højne sig og se ud som hvælvede Indgange til dybe Dværgboliger, dem aldrig nogen Menneskefod har betraadt. Og her synes det da atter, som om Naturen havde været Kunstner og skabt i ustadigt Lune, — blot for at skabe! — Alle disse Løngange ere imidlertid fremkomne ved at Isen lægger sig i Stenfurerne og sprænger de store Fjeldstykker fra hinanden, dog endnu mer maaske ved Sjøens uafladelige

Paadrev, thi den ene Naturmagt fortærer jo den anden! Hine takkede Gavle og spidse Taarne, med Skykrandsene om sine kreneleerede Tinder, ere ikke dannede i en af Naturens faste Former, men de ere fremkomne igjennem Tiderne, og ved Forkrænkelighedens Lov. Det er det stormende Havvejr, som pløjer ind paa disse Kolosser, og tærer paa dem saalænge, til det Runde bliver skarpt og det Skarpe rundt, og ligesom Sjøen huler sig Lønveje i Fjeldets Fod, saaledes skjærer Stormen sig Trappetrin og Buegange i de stejle Tinder.

Om flere af disse mærkelige Formationer gaar der de forunderligste Sagn blandt Almuen, og man føres ganske jevnt til den Slutning: at den menneskelige Aand har villet forklare sig Alt, — og at fra denne Vilje skriver sig de mangfoldige Erfaringer i Bondens Liv, paa de for Kulturen saa utilgængelige Steder. Men det er ogsaa disse simple Slutninger, som Mennesket igjennem Aartusinder er krøbet frem til fra Dyrets Instinkt, som nu danne Grundstøtterne i Naturvidenskaben. Maaske har en af disse sammenskrumpne, ludende Oldingeskikkelser paa sin tunge Livsgang udfundet Nytten af det Stof, hvorved en af Kulturhistoriens Koryfæer har vundet sin Berømmelse. Og paa den anden Side er det ogsaa ham, som i sin Iver for at begribe, og i sin uvidende Barnetro paa det Overnaturlige, har skabt Sagnet og de tusinde Fabelskikkelser, hvoraf Digtningen har flettet sine skjønneste Kranse.

Om flere af disse Fjelde opbevares dog forunderlige Sagn, som synes at hensætte et Spørgsmaal til andre Tiders Besvarelse. Der berettes saaledes om Troldgjøllet, at der ud af en dyb Hulning skal være set Røgskyer stige op, blandet med flyvende Gnister, og at samtidig er hørt stærke Drøn i Fjeldet. For tredive Aar siden levede endnu gamle Folk, som paastod at have baade hørt og set det, samt at slige Drøn jevnlig fulgtes af stærke Skred, hvorfor de ogsaa ansaaes som et Varsel for Stenskred. Her synes da at være uddraget en Fornuftslutning af ukjendte Aarsager og Virkninger, som meget godt kunne passe sammen, og da dette har været sagt om flere Fjelde her paa Søndmør, vilde det være urimeligt at henlægge det til en Fabeltro. De Jordrystelser, som til forskjellige Tider ere iagttagne langs Norges nordvestlige Strøg, give dog Vished for, at der i hine Fjelde er vulkansk Stof, som meget vel kan have havt større Udbrud i en forsvunden Tid end i den nærværende; og Fremtiden vil maaske konstatere Fortidens Erfaringer. — Vore Fjelde staa endnu tildels og ruge over sine Hemmeligheder. Bonden, der ogsaa her er den Første, som har trængt paa med sit Instinkt, er ikke kommen videre end til at give dem Troldene ivold! Men uagtet vi ikke kunne følge Naturmenneskets Mening med at give disse skjulte Kræfter Troldnavnet, er det dog sikkert, at om vi fulgte Troldenes Spor, fik vi nok Noget at vide, som vort materielle Skjøn vilde takke for.

En dygtig Bergværksejer sætter maaske engang et sligt „Bergtrold" i Afbildning over Indgangen til sin Drift, — som første Opfinder og Medinteressent!

Den egenlige Jørendsfjord ophører med Sæbo, da dens Fortsættelse 1½ Mil længere ind i Landet kaldes Storfjord; men den danner her en liden Tværfjord, som skraas overfor Bondhdalen skjærer ind til Norangsdalen, og som kaldes Norangsfjorden. Dette er det mærkeligste Dalføre paa Søndmør. Det er over to Mile langt; men da Rebbedalen umiddelbart slutter sig til som en Fortsættelse, har man fulde tre Mil at tilbagelægge, før man naar til Hellesylt i i Søndelvens Sogn, hvorfra Dampbaad fører videre til Aalesund, — Søndre Søndmørs By og Centralpunktet for dens Kultur.

Norangsdalen er kun lidet beboet, og Størstedelen af den bruges til Sæterdal. Den er meget trang, og de uhyre Fjeldmasser, der rejse sig ligesom paa Trods mod hinanden, afgive kun liden Plads til farbar Vej; men denne gaar da ogsaa snart over til en smal Sti, der snor sig hid og did, op og ned, mellem Stenrøsene. — Is- og Snebræer hænge her lige ned til Foden af Fjeldene, og store stille Vande ligge hen gjennem Dalen. — Det Øverste af Højderne, omtrent fra Midten af, er brat med dybe Indhug, stejle Tinder og fremspringende Nuter, det Nederste er Lag paa Lag af udbrustne Sten, som yppige Fjeldvækster have jevnet over og sammenføjet. Et af

Fjeldene rejser sig dog i lodret Højde, og saaledes, at naar man kaster en Sten ud fra Tinden, plumper den lige ned i Vandet, der ligger dybt og mørkt ind til den stejle Væg.

Det hele er et vildt, gribende Syn, som man stirrer paa med en Blanding af Begejstring og Skræk, medens de store Villeder sænke sig ned i Sjælen til evig Ejendom. Der er dyb Stilhed op gjennem Dalen, og dog er det, som om et andet Liv, end det vi Mennesker røres og leve i, bevægede sig med lange Sus hen over Ens Hoved. — Men det er alligevel ingen Ørk; man føler sig i et Forhold til Naturen, og det gjør man ikke der, hvor dens Puls er standset. Man fristes til at sige: at her har Naturen i sin Strenghed vist Menneskene fra sig, forbi den kunde ikke pleje Hverdagsomgang med dem — men den har alligevel et Hjerte. — Og derfor drager man gjennem Norangsdalen som gjennem de store Kirker og Slotte i fremmede Lande, — man er sky, ærbødig og taus.

Men Norangsdalen har alligevel sine Stemninger, — den staar ikke ganske stille som et Billedgalleri og viser hver Dag op igjen det Samme! Dog til at male disse behøves det personlige Indtryk, og dette fremstiller altid Særsynet. Men et saadant faar jo sin Berettigelse, netop hvor Naturen har lukket Mennesket ude fra sit daglige Samkvem; thi da har den jo stillet sig i Forhold til Digtet, —

som er den Enkeltes Syn gjennem hans særegne Opfattelse.

Det er da for at gjengive en af dens mægtige Stemninger, at her skal brydes med den fulgte Retning ved at lade Beskueren selv skildre.

Det var en tung, regnfuld Dag, da vi roede over Fjorden ind til den første Gaard, som ligger ved Dalens Begyndelse. Vi fik Anvisning paa en Røgstue, hvor der kunde være meget godt til et kort Ophold, men lidet indbydende til et længere. Imidlertid laa Alt udenfor Huset hen i Regnens og Taagens graatunge Lag, og da Vognen kom for Døren, fik vi en Fornemmelse af, at det dog vilde være bedre at blive flyttet fra Sted til Sted i denne Tykning end at staa stille og saa at sige ælte i den. Saa tog Rejsen sin Begyndelse. — Regnen var ophørt, men Dalen laa fyldt, lige fra Skyerne og ned til Bunden, af hvidgraa Taager, der saa ud som tætte Dampe. Ingen af Fjeldtoppene vare synlige, vi saa kun frem for os i en Arms Længde. — Det syntes at skulle blive en sørgelig Rejse, meningsløs og tung som en Overanstrængelse; men den var jo begyndt! — Da kom der efterhaanden en vis Bevægelse i Taagerne, en blændende hvid Glans gjennemskinnede dem, og bagved, i de sælsomste Former, fremstod mægtige Skygger. Først løsnede Taagen i store Masser ud fra Fjeldene og løftede sig fra Dalbunden, saa delte disse sig efterhaanden i mindre Former, og da viste sig isandhed

et saa mærkeligt Syn, ja langt mærkeligere end Ord formaar at skildre; thi der foregik en hel Skabnings-akt omkring os, og det var som om et nyt Kaos var fremstaaet, og som om Alnaturens oprindelige Former begyndte at udvikle sig deraf. — Omsider hævede Fjeldtoppene sig ud af de bølgende Omhæng, og kulsorte med hvide Snepletter stod de da mellem de skinnende Taager som Noget, hvorved man uvilkaarlig gøs — som en Form for det Onde, — som mægtige, grinende Troldhoveder!

Men Taagerne vedblev at dele sig. De skiltes og mødtes som i en Leg — de svingede ned langs Fjeldsiderne i bølgende Tog — de svømmede hen over Vandene — de hang sig som Slør i de fine Birketoppe — de svævede som Dunflagger omkring mellem Enerbuskene, og Solen, som synlig svømmede inde under Skylaget, gav Gjenskinnets Glands til det Altsammen, saa hele den fantastiske Taageverden bølgede hen i et blændende Sølvskjær.

Ved dette Syn forstod man, hvorfor Rafael fyldte sine Skyer med Englehoveder, og at Ossian kunde se de Faldnes Aander svævende over Kamppladsen.

Men idet man saaledes beskuer denne mægtige Dal med Digtningens Syn, aabnes tillige Øjet for en Tid, saa langt tilbage, at man uvilkaarlig stanser der, hvor Bonden stanser, foran Sporene af en mægtig Naturrevolution, den han hverken kan forklare ved det Overjordiske eller det Underjordiske, og som han derfor uden videre lægger hen til Syndfloden.

„Skaden har gjort Meget — men saa har nu Syndfloden gjort det Meste“, siger han og er dermed Sagen kvit. — Gjør man da det Kæmpeskridt tilbage, og tager man Norangsdalen straks efter „Syndfloden“, ligesom Bonden, da ser man, at et mægtigt Elvefar har skaaret sig ned gjennem en Sænkning i de ubestigelige Fjelde. Man ser det har malet, udhulet og sprængt paa, saalænge til Stenen er løsnet, og uhyre Skred styrtet fra begge Sider mod hinanden, som i et Ragnarok, og lukket til over Elven. Herved er den da omsider bleven bunden og delt i mange stille Vande, — de samme, som nu ligge og smile over de mægtige Spejlbilleder, de bære op mod Himlen.

I denne Opfattelse støttes Bonden desuden af Kjendsgjerninger; thi af Fjeldformen er det synligt, at umaadelige Skred er gaaet ned paa begge Sider, og at disse Stenmasser, som nu runde og jevne Foden af Fjeldene, have i hine fremfarne Tider rundet deres bratopstigende Toppe; — alle disse stille Vande, som ligge saa smukt hen gjennem Dalen og have underjordiske Smaaveje til hinanden, maa engang have skaaret sig ind i et eneste Løb — og fra Højden af, fra Grunden kunde de ikke komme; — han har da spekuleret over dette, og skjønnet, at det maatte være gaaet naturligt til, — han kjendte ikke Isperioden — saa stansede han ved Syndfloden.

Fra Norangsdalen kommer man, som før nævnt, umiddelbart ind i Nebbedalen, der hører til Søndelvens Præstegjæld. Her mødes man nu efterhaanden

[rigere Egne, rigere paa det, som kaldes menneske-
g Gavn og Glæde, følgelig paa Kultur, — thi det er
) Kulturens Maal at gjøre Livsgjerningen lettere,
ke ved at tage Arbejdet fra Mennesket, men ved at
ige Overanstrængelsen fra Arbejdet.

Denne Dal er som de fleste ogsaa delt af
: Elvefar, men det styrter sig nedover i bratte
;ald og er indfattet i den skjønneste Ramme af Skov
g Eng. — Intetsteds i Hardangers, af Malere og
)igtere forherligede Egne, findes en Trakt, som kan
taale sig i Skjønhed og Naturfylde med dette dej-
ge Højdedrag, som gjennem Nebbedalen bærer ned-
ver forbi Syndelvens Kirke lige til Syndelvsfjorden.

I Norangsdalen blev man sky og taug af Re-
)ekt for Naturmagten, Ordet døde hen i Afmagt;
ıen om det ikke kom til Live her i Nebbedalen, da
ar det visselig, fordi Hjertet blev for stort.

Mærkelig paa en anden Vis er dog Begyndelsen
f Nebbedalen, thi her ligge hele Strækninger hen
ıed Sten paa Sten, som en Virkning af de mangfoldige
5kred, der i Nutiden er gaaet ned paa begge Sider
f Vejen. — Det er en Ørken, som knuger Sindet
ıed sine døde Billeder, og dog har der fæstet sig et
ivsbillede her paa denne farveløse Grund, som ikke slaar
ed Afvexling og Mangfoldighed, men ved det enkle
)rag, — det er som et Blad, der vender sig med
ivet paa den ene Side og Døden paa den anden!

Der laa en temmelig stor Gaard hinsides Vejen,
ıidt op i den værste Stenrøs, og med et uhyre

Fjeldstykke bag ved sig. Her levede for en Del Aar siden et Par unge Folk sammen med deres gamle Forældre. Da kom en Aften ud paa Slutningen af Vinteren, hvor der var stor Bekymring i Huset. Den unge Kone var frugtsommelig, og havde baaret sig sygelig oppe i længere Tid; nu havde hun to Dage i Rad havt et Fremsyn, en gammel Kjærring var kommen hen til Sengen og havde rystet paa Hovedet til hende, og Skrækken havde paaført hende en for tidlig Fødselsve. Midt i denne Jammer hørtes nu med en Gang et Drøn oppe i Fjeldet, — det var som det skiltes ad, og Huset dirrede, som om det løsnede i Grunden. Alle bleve lamslaaede af Rædsel — Konen glemtes — Tilstelningen for hende faldt bort; Nogle laa besvimede og Andre for omkring for at undersøge Skaden, — Gud alene gav Skytsel til den Syge. Men medens Naturen udenfor skrev Dødsruner i store Træk, gik Livet frem derinde i smaa sittrende Drag!

Da Morgenen kom, viste det Forfærdelige sig, at et stort Fjeldskred var gaaet ned lige bagved Huset, og foruden det var et umaadeligt Fjeldstykke løsnet oppe i Aasen, som efter al Rimelighed var gaaet ned først; thi det laa paa en Fjeldhammer lige ovenfor Huset, — og ikke Kant imod Kant, hvorved det vilde have sprængt sig ud over Gaarden og revet den med sig i sit knusende Løb, nej — passet ind til Stedet, som efter en Maaltagning, var den uhyre Kolos faldet lige ned i et fast Leje! — Som et vel beredt Sæde

havde Hammeren staaet der i Aarhundreder, — nu kom Kæmpen og satte sig til Hvile paa den!

Det vistes da ogsaa, at netop dette Fjeldstykke havde givet det efterfølgende Skred en anden Retning. Det havde ikke kunnet rokke Knuden, heller ikke sprænge den, saa delte det sig og gik ned paa hver Side af den, hvorved da Gaarden blev liggende uskadt i Midten, — og der ligger den endnu; Kæmpen sidder lige fast paa sit Sæde, — men den Dag han flytter sig? — Dog det tænker Bonden ikke paa, det er kun den Rejsende, som haster forbi et saadant løsrevet, overhængende Fjeldstykke med standset Aandedrag, fordi han synes, at nu netop maa Øjeblikket være kommet, da det skal falde; men den, som drager Vejen et Aarhundrede efter, vil have samme Følelse.

Aalesund.

Naar man fra Hellesylt en stille Sommernat lader sig ro ud til Dampskibet, som ligger der paa Fjorden og venter med Dampen oppe, er det en mærkelig natlig Færd, naar det tages efter Indtrykket, og ikke efter Begivenheden. — Fra Skydsstationen og de omliggende Gaarde sættes Baade ud, og roes pilsnart hen over det stille Vand, der ligger som et Nattens Billede i Rammen af de sorte Fjelde. — Saa tørne de an ved Skibet, hvem som først kan komme til, og Beholdningen af Mennesker, Dyr og Produkter indskibes i største Hast. Der tales ikke meget, og naar et enkelt Tilraab høres, synker Lyden underlig død hen i Natten; de Fleste tale ogsaa dæmpet, det er som om de vilde vogte sig for at forstyrre Naturens Hvile. — Det hele natlige Foretagende ligner en hemmelig Smuglerfærd.

Herfra glider nu Skibet hen over det mørke Fjorddyb, indtil man i Øst faar den trange Aabning af Gerangerfjorden lige for sig. Denne Fjord er indrammet af de bratteste, og man kunde fristes til at sige: urimeligste Fjelde paa hele Vestkysten. Den er meget trang og har ingen beboelige Strande; thi

steile Højder rejse sig i bratte og knudrede Lag
sten lige op af Vandet, og skummende Fosser styrte
ͻ over dem fra de kløftede Tinder. Her findes
g enkelte Fjeldgaarde, og af disse et Par med saa
:efulde Nedgange — ved Stier, som slynge sig
ndtom bratte Styrtninger, og ved Broer, som ere
'tgjorte i Fjeldet med Jernbolte og Ringe, — at det
a slaaende Maade beviser den mærkelige Opfindel-
ɔaand, som Naturvanskelighederne har udviklet hos
:enneſket. — Naar Vejanlægene i Norge, kraftigere
d mange andre Ting, give Verden det uimodsigelige
evis for dets Kulturudvikling, har Naturmennesket
lærede vovet Livet mange Gange for at hugge ud
n Trappestige, bygget paa simple Erfaringer, fra
ɔis øverste Trin Kunsten har kunnet tage Storskjøn.
- Her har ogsaa indtil sildigere Tider været set
:vninger af Trækors, og om disse ved man, at de
ɪrhen altid rejstes paa Steder, hvor Mennesker vare
ɪnkomne paa mer end sædvanlig Ulykkesmaade.
ɔlige Kors har forøvrigt en gammel Saga her paa
ɔøndmør. Fra Kristnekongens, Hellig Olafs, Tid
al her igjennem Aarhundreder have staaet Rester af
amle Trækors, og disse vare jo ikke blot rejst til
Rinde om Ulykker, men ligefrem til Samlingspunkter
ɔr en religiøs Henvendelse. Derfra har hint gamle
)rdsprog endnu vedligeholdt sig, som bruges om et
ɔrkasteligt Menneske: Han kommer hverken til Kors
ler Kirke!

Saa gaar da Farten videre, ind forbi den mørke

Norddalsfjord og ud i Storfjorden, hvor Bredsundet aabner sig, og deler i ret Løb mellem Sydøerne og Nordøerne, — og endelig ind til Aalesund.

Byen Aalesund hører egenlig med til Nordøerne, eftersom den ligger paa nordre Side af Bredsundet; men da den i Hovedsagen hører mere til Søndre-Søndmør end til det Nordre, skal den her tages med for at slutte Billedrækken.

Hele Søndre-Søndmørs ejendommelige Færden har i Aalesund paa en Maade sin Udfoldelse, og den bærer Kystlivets usvigelige Mærke. — Den Kulturudvikling, som igjennem Tiderne er foregaaet her langs Kysten, og som kun skiller sig fra de store Hovedbevægelser i andre Lande ved sin langsomme Gang og ikke ved sin Karakter, maatte nødvendigvis afsætte en By. Nu er det sikkert nok, at Bergen egenlig er hele Kystlivets Hovedstad; men der ligger saa store Strækninger mellem den og Søndmør — man skal forbi Stat! — at der naturligvis maatte danne sig et Knudepunkt for disse Bevægelser der, hvor alle Traadene nærmest løbe i hinanden.

Denne Kystlivets Kultur ligger nu for en overfladisk Betragtning helt i det Udvortes: det er en Forbedring af Baade, Fiskeredskaber, Klædning og Fødemidler; men det er sikkert, at den alligevel afsætter sit civiliserende Stof. Et større udvortes Behov giver Dømmeevnen og Fantasien et større Omraade, og der fremgaar i de voksende Samtræf med Andre en Forhøjelse af Retsbegrebet. Det ligger endvidere i

Handelens naturlige Udvikling, at Varerne forbedres i Forhold til Omsætningen, og derved udvides baade Sansen og Smagen hos Kjøberne. Men ofte ser man jo ikke Himlen for Stjerner! — og endnu oftere ser man ikke Civilisationens store samlede Drag for det mangeformede Spil af Kræfter, som vi kalde Kultur.

Det er et friskt Syn at se denne lille Kystby med sine nybyggede Huse, strøet ud over de nøgne Houge, der ofte ligne Skjær, og man faar Indtrykket af, at den er rejst i en Fart, bygget op af Slumpelykken og de Stemninger, som følge med et raskt, farefuldt Erhverv. Her gaar ingen jevn, stilfærdig Overvejelse gjennem Noget; selv de store, svimlende Pakhuse og enkelte Pragtbygninger tale kun om Gevinstens hurtige Stigen og det dristige Forhold til store Spekulationer. — Der er naturligvis ogsaa Bygninger, som tydelig vise: at her bor Velstanden i sine trygge Indelukker, her voves ikke mere, — her hviles! Men det Meste giver dog Indtrykket af den hurtige Opkomst.

Aalesund havde allerede i ældre Tider et Privilegium som Losse- og Ladested; men dette var efterhaanden blevet gjort ubrugbart paa Grund af de mange Landhandlerier, som ved det tiltagende Fiskevære fremstaaede omkring paa Øerne, og som naturligvis kappedes om at drage Fiskerne til sig, — men derved spredtes Handelen og fik et Smaaskillingspræg; det førte da ind paa Kulturens Afveje, og affatte

intet Stof for Civilisationen, med Mindre det skulde være i negativ Retning; fordi der efterhaanden fremstod et Savn, som endelig blev til en Trang, — og den vil jo handle! — Det er mærkeligt at iagttage et saadant voksende Tidskrav og se, hvorledes det Sprængstof, som hidfører en ny Tingenes Tilstand, ligger og ulmer i hvert Individ, til omsider det Stadium indtræder, som vi kalde: Tidens Fylde. Og da kan man være sikker paa, at Alt er færdigt — baade den Haand, som kan forme, og det Stof som skal formes af.

Et saadant Tidspunkt var nu her for Haanden. De voksende Tilstande krævede en ny Ordning og hidførte den naturligvis i rette Tid. — En Mand med stor Handlekraft traadte omsider til og gav det Hold, som udkrævedes for at danne et Centrum, og fra nu af grupperede Handelen sig i større og større Drag omkring hans Navn. Denne Mand var afdøde Carl Esaias Rønneberg.

Han var født paa en af Nordøerne, hvor hans Fader var Landhandler, og følgelig gik hans Barnsdomsudvikling i Retning af det Hverv, han som voksen Mand skulde overtage. — Faderen var en vild ejendommelig Natur med store Anlæg, der ofte sprængte ham ind i ubændige Tilstande. Uden Kundskab, som Dæmper og Midler, brød han ved Instinktets Hjælp igjennem Raastoffet og udpegte de nye Baner for Kulturen; og da endelig Sønnen var

voret og stod færdig til et Livsvirke, henviste den Gamle ham med vilkaarlig Bestemthed til Aalesund: der var Stedet, hvor Knuden skulde slaaes, som skulde binde de splittede Handelsinteresser til en samlet Virksomhed.

Nu blev da de henlagte Privilegier fremdragne paanyt og satte i Kraft; men da Carl Esaias Rønneberg i Aaret 1812 tilflyttede Korsen, — det lille Sted, hvorfra engang nogle af de største Udskibninger i Norden skulde foregaa. — var der som Indbyggere i Aalesund kun en gammel ugift Toldbetjent og femten Arbejdsfamiljer. — Der er da paa en Maade en Slægtshistorie knyttet til denne By's Opkomst og Udvikling.

Det mærkeligste Træk ved Stamfaderen var naturligvis, at han midt i sin naturlige Trang til Overmagt forstod sit rette Forhold til Sagen: han var den, som kunde vise, hvor Skatten laa, men det var ikke ham, der skulde løfte den. Saalangt var han naaet, — nu skulde det næste Led hage sig fest! — Og det er Kulturudviklingens sikkre Kjendemærke, at den Mand, som endnu bevægede sig i Tingenes Begyndelse, ligesom med glubske Sprang, kunde se ud over det Nærværende, didhen, hvor de kloge, beregnende Smaaskridt skulde gjøres.

Saa blev da Sønnen den egenlige Bærer af Sagen. Men det blev et Styrketag med umodne, stridige Meninger og Tilstande. — Det naturlige

Menneske bøjer sig ikke ind under den Enkeltes Ledelse uden af Tvang eller Fordel, og i begge Tilfælde er han straks, fra Grunden af, opsætsig.

Det Aar, hvori han saaledes gjorde det første Skridt paa sin mærkelige Bane, — et Skridt, som nær var bleven traadt i en Afgrund; thi hans første Indsats var at udstyre et Fartøj, og det forliste totalt, saa han mistede alt, hvad han ejede, — dette Aar var for Søndmør højst ulykkeligt. — Sommeren blev kort og kold, saa alt Kornet maatte skjæres grønt for Frostens Skyld. Samtidig ophørte Korntilførselen fra Danmark, og en stigende Mangel paa Levnetsmidler udbredte sig overalt. Halm, Bark, Fiskeben og Dyreknogler blev knust og malet til Mel, og af denne usle Næring maatte Livet bæres op! Folk laa omkring paa Vejene, opgivne af Sult og Sygdom, ingen Penge fandtes, og al Omsætning ophørte. — Engelske Krydsere omsejlede Stat, og den mindste Rørelse paa Havet blev udspejdet og forhindret. Mennesker led dengang, hvad de aldrig har kunnet glemme, og hvad der ligesom en bitter Eftersmag har blandet sig ind i den yngre Slægts Tankegang.

Da var det her, at hine dristige Mænd forenede sig om de store Baadlag, hvor 13 Ottringer i Følge vovede sig ud i Jevndøgnsstormenes farefulde Tid, for at snige sig ned til den jydske Kyst efter Korn. — Søgende Skjul om Dagen og i det opklarende

Vejr, læggende ud i Natten og mod Uvejrets Komme, benyttende sig af alt det, som deres Forfølgere maatte sky, — naaede de saaledes frem og tilbage paa den vovsomste Vej, med elleve fuldt ladede Baade, — kun to var gaaet tabt af Laget! Men Hjælpen rækkede ikke langt i saa stor en Nød; det blev for Mange endogsaa til et større Syn paa det bittre Savn. — Senere ankom et dansk Fartøj, ladet med Korn, der ligeledes ved List og Mod var undgaaet Krydserne. Det lagde til ved Nordøerne; Folk strømmede derhen i Mængde — at komme først var Sagen! Paa hvilken Maade, det blev det Underordnede. Imidlertid blev de værdiløse Papirpenge ikke modtagne, og Folk betalte da i dyre Domme med hvad de ejede af Sølv og Kobber. — Siden, efterat Krigen var forbi, indtraf rige Fiskeaar; men selv dette blev til en ny Kilde for Elendigheden. Den let vundne Fortjeneste blev hurtig forspildt, og Armoden tog til med det stigende Erhverv; først senere hen, da daarlige Fiskeaar fulgte paa, rejste Almuerne sig igjen op af den usle Tilstand, Overfloden havde hensat dem i. —

Indtil nu havde Fiskerierne ogsaa været drevne paa naturlig Maade; det vil sige paa Rov; men der var i dette Forhold til Erhvervet en forfærdelig Sprængkraft, og Skillet mellem Godt og Ondt tyndedes mangengang ud til en Hinde, som et Aandepust kunde søndre. Fiskelykken, som det kaldtes, naar En havde mærket sig en Hælde, det vil sige: et

bestemt Sted i Havet, hvor Fisken af en eller anden Grund gjerne holdt til, og han da havde taget sig et Med eller Kjendemærke i Fjeldet, hvorefter han senere styrede sin Baad og følgelig gjorde et usædvanlig rigt Fiske, — rejste ofte en uhyggelig Skinsyge mellem Folket, — men Skinsygen er nærmeste Nabo til Naget!

Og nu et kort Syn paa hele Tilstanden! Se Baadene, hvor de trænges, — se Øjesynet i de magre, vejrbidte Ansigter, hvordan det maaler Himmel og Hav og spejder Kammeraten i næste Baad! Hør hvordan de skrige og skjælde! — Sjøen slaar op om de nøgne Houge, hvor nu de vakkre Smaahuse ligge; dengang var de endnu krandsede af Tang og Tare med Havskummets hvide Flagger til Bræm, og det eneste Liv var et Par Kraaker, som sloges med en Skjære om Affaldet af en Sild. — Der er ingen Forventning med sine lysende Smaablink af Haab, der er ingen Tilfredshed med sit godmodige Skjøn paa det Nærværende, der er kun Egenkjærlighed og Begjerlighed i hastige, truende Vink, i en Forbandelse, naar Aarerne krydse hinanden, eller Baadene ligge ivejen, — det er Sjøfuglenes Kamp om Rovet! — Saalænge der endnu er Plads, gaar Enkeltmanden vistnok fremad med det Ord: Først Vorherre, saa mig selv, og siden min Næste; men naar der trænges paa, da foregaar en hurtig Omskrivning, da er det: Først mig selv — siden det Andet!

Endelig klarede Tingene sig saavidt, at det nye Tidsforhold kunde drage sine første bestemte Grundrids. Fiskerierne indordnedes i 1821 under faste Lovbud; ingen Fisker havde Ret til at udsætte sine Garn, før alle Garnbaadene laa Side om Side, og færdige til at styre ud paa en Gang. — Dette var da at slaa en Jernbom ned for Vovestykket og det æventyrlige Slumpetræf, og det godkjendtes heller ikke uden af Nødvendigheden. Jevnførelsens Trang rejste sig her med hele sin haanende Magt. Der laa Ihærdigheden og det vovsomste Mod ved Siden af en „stakkers Tufs"! — Det var da det Samme som at dele Brød med ham, ja det var mer; det var at dele Lykke! — Og Slumpelykken er jo det naturlige Menneskes Æresmedalje!

Der fortælles ogsaa, at den Mand, Storthingsmand Tonning, hvem denne udmærkede Ordning skyldtes, og som senere var den, der skaffede Aalesund Rettighed som By, — selv skal have tilset om Lovbudet overholdtes, og i den Anledning hvergang med stor Ihærdighed vandret hele Baqdrækken igjennem — fra den ene Baad over i den anden, uagtet disse udgjorde en Strækning af over en halv Mil.

I Aarene 1814 og 15 havde nu allerede Udskibningen taget sin Begyndelse, men maatte i Førstningen indskrænke sig til Bergen alene. Siden mellem 1820 og 30 foregik først den egenlige Udskibning af Rogn og Klipfisk, der omsider, da Aalesund blev By, kom til fuld Udvikling. Fra nu af blev

Udlandet, fornemlig Spanien, de fjerne Markeder for Søndmørs Produkter. — Mægtige Pakhuse rejstes, den naturlige Havn udvidedes, og en beskyttende Molo opførtes, — midt i Udvidelsen var der bestandig en Grændse! — Store Skibe laa under Ladning, og fremmede Nationers Flag viftede et Vink til at gjøre Følge med paa Kulturens store Baner. — Sydens mørke, ildfulde Skikkelser tumlede sig omkring mellem de fra alle Kanter sammenstrømmende Nybyggere. De lærte vistnok ikke Meget ved at mødes, men de saa dog i hinanden noget Nyt! — Hver Dag kom andre Mennesker til, Ungdom for det Meste; thi Arbejdet og Vovet kræver Ungdom. — I det Hele: Livet voksede med en rasende Fart; men der var en ordnende Tanke bagved — det forvoksede sig ikke!

Dette blev da det næste Trin i Kystlivets Udvikling: Jevnførelsen med det Fremmede; men deraf rejste sig ogsaa Højdepunktet i Aalesunds merkantile Liv. Alle Søndmørs Produkter samledes og udskibedes, Varer toges i Bytte, Forbruget voksede med Erhvervet, og Sandsen med det rigelige Udvalg, — det gav den naturlige Fremvækst.

Men dette næste Trin i Kulturudviklingen blev tillige det andet Trin i den nævnte Slægts. Carl Esaias Rønneberg, der som Hovedet for disse Bevægelser havde gjennemskuet og overskuet Alt, var Slægtens andet Led; og medens Faderen havde været et Produkt af den Tid

og de Tilstande, hvori han levede, blev Sønnen det Sideordnede af et Tidsforhold, han selv havde skabt.

Dog det er ogsaa med ham, at den Historie ophører, hvori Kulturen afsatte saa fremspringende Mærker. — Det er kun paa de første Trin i en Udvikling, at det Slaaende og Overraskende træder os imøde; siden føjes Led til Led og Gjerning til Gjerning, som en naturlig Selvfølge; de store Tilstande vende ikke tilbage. — Den enkle Silketraad, som i hine Tider med dristig Haand blev slynget ind i Begivenhederne, og som kun sprængte sig frem hist og her gjennem den grove Rending, ligger nu som en jevn Islæt, og om den end ikke dækker Alt, den lyser dog frem over det Meste.

Den lave Huslænge, hvori Slægten begyndte, staar endnu og lukker sig som et gammelt Bind over hin billedrige Handelssaga, medens det nye Hus med Taarn og Fløje hæver sig straalende paa en Højde og mødes som et Tidens Tegn med Godøens mørke Fjeldkolos, der ligger ligeoverfor, ene og afsluttet, med Havbrydningen rundtom sig, lig et Sagaland fra Gudernes Dage.

Dette Fjeld, der stiger saa truende op midt paa en Ø, som knap maaler en Mil i Omkreds og kun har et Par Beboere, drager ogsaa Synet til sig paa en slaaende Maade. Det er som om det vilde fremvise den Ensomhed og Afsluttethed, det igjennem Tiderne havde forstaaet at hævde ved sine mørke Skygger og ved sin Udsathed for alle Havets Bryd=

ninger, i Modsætning til hine, overfor liggende Smaaøer, hvorpaa Byen har fæstet sig, og som synes i svag Medgjørlighed at have givet Plads for alle Nyhedens Bevægelser.

De to yderste og højeste Punkter af dette Fjeld kaldes „Hest“ og „Læst“. — „Mellem Hest og Læst ligger en Skat“, siger Søndmøringen og ler til det. „Gid Du sad paa Læsten!“ siges ogsaa, og det betyder det Samme som: gid Du sad paa Bloksbjerg! — Idethele er det ikke muligt at beskue dette Fjeld uanfægtet; det hidfører Stemninger, som afmaler det, man ikke ser, og det staar ligeoverfor Byen med dens friske Nutidsliv, som en Historiens og Sagaens Mindestøtte, med Paaskriften: „Jeg er af en anden Mening end Du, og jeg rokker den aldrig i Evighed!“

Det største Liv, som Fiskerierne medføre, yttrer sig i Februar og Marts Maaned, naar Vaarfisket tager sin Begyndelse. De mangfoldige Baadlag, som da udstyres, samle fra 1000 til 2000 Mennesker i Aalesund, og her foregaar da det ejendommeligste Markedsliv — thi det er jo paa en Maade Mennesker, som forhandles! Det er nemlig saa, at Udstyrerne af Baadelagene her tinge sig den nødvendige Besætning, og det gjælder da om for Kjøberne at nedsætte Prisen paa en Mands Gjerning, og for Sælgerne at fremhæve den, — det gjælder om at vise sig udad; det, som er indad, kommer Ingen ved!

Det er et ejendommeligt Skue, at se disse

Menneske-Drifter i flere Dage trække sig omkring her i Byen, dorske og sendrægtige, gabende op og ned ad Husene, og pludselig slaaet som af en Aabenbarelse ved at se en og anden Ting udstillet til Salg, med fristende Vink i Farve eller Smag; og de staa da stille i lange Stunder, som rammet ned foran Skuet. Disse Gjenstande ere naturligvis afpassede efter Kjøberens Fordring — og Lidt til! — Men dette „Lidt til" er jo rigtignok det, hvoraf Kulturen skaber hin Overdrivelse, som man kalder Luksus, et af Kulturens mest relative Begreber; forbi Nødtørftigheden paa en Haand er Overfloden paa en anden.

Saa er nu samtidig Udstyrerne af Baadlagene ogsaa nærværende for at tage Fiskerne i Øjesyn, og dette Forhold skaber mange Smaaoptrin, som hver for sig indeslutter et Punkt af Interesse, der minder om de gamle hollandske Malerier, som nærved ere Klat ved Klat, med Skil mellem Farverne, men som i Frastand glide over i hinanden og jevne sig til et stemningsrigt Hele. — Naar da Rhederne have tinget sig sine Folk, og hele dette Forspil er forbi til det store Drama af Lys og Mørke, Haab og Skræk, som Havfisket ofte skaber, da søger hver Mand sig et Logi, saa godt han kan, til Fisket begynder, og her stuve de sig sammen, oftest saamange som en Stue kan rumme, selv om de skulle staa oprejst Natten over. Fra nu af er der idethele ikke tale om Bekvemmelighed eller Ro; der vandres hid og hid, der spejdes i Luft og Hav, og alle Mærker paa den kom-

mende Fisk paaagtes og drøftes med den yderste Opmærksomhed.

I denne Spændingens og Forhaabningens Tid slutte da disse Mennesker sig lidt inderligere sammen. Folk fra forskjellige Egne træffes, Kjendskab og Venskab stiftes, Erfaringer udveksles, og det hænder mangengang, at Sagnet og Æventyret lever op for deres indre Syn, og at Hver kommer frem med hvad han veed at fortælle fra sin Hjembygd. Men i denne Maade at behandle Overtroens Levninger paa ligger et Bevis for Civilisation, som er større end Nogen tænker; thi Bonden hidmaner paa denne Maade det svundne Tidsforhold, medens han sidder færdig, og saa at sige med udrækket Haand, for at tage fat i den nye Tids Arbejde; idet han saaledes fletter Sagnet ind imellem de friske Tankerørelser, som hans Gjerning fører med sig, bliver det for ham en Digtning, som for os Andre, og stiller ham i et dømmende Forhold baade til det Nærværende og det Forsvundne, — og dette betegner Forskjellen mellem Før og Nu. — Der var en Tid, da Digtningen skabtes — saa kom en anden Tid, da den levedes ind i Livet — nu følger den med over i Hverdagsstrævet, og danner hin Baggrund af Længsel, hvoraf med Tiden kan skabes nye Syner.

Hver Sjæl bærer Digtningen i sig, — det kommer blot an paa, i hvilket Forhold man stilles til den. Kulturtrinet vil afgjøre det. Den tør vistnok ikke

fylde et helt Liv, thi da vilde Handlekraften dø — eller rettere: den vilde aldrig komme tillive; men Ve over den Tilværelse, hvor Digtningen blot staar igjen som de tørre Stængler efter en hurtig Afblomstring, eller hvor den ryddes afvejen som et Ukrud! Der kan af Sligt maaske fremkomme megen Ordenssands, men der spirer aldrig nogen Skjønhedslængsel.

Foruden denne Virkning af Sagnet har det endnu en anden: hvorsomhelst det berettes, der tæmmer det Naturvildheden. Det naturlige Menneske fristes af det Æventyrlige, og hvor To fortælle hinanden det Sagn, som Fædre eller Mødre atter have fortalt dem, der have de ligesom taget Del i hinandens Ve og Vel, og et personligt Forhold er tilknyttet, — det fører ikke altid videre, men Stunden har dog faaet sit Indhold, — og hvad der er begyndt kan fortsættes!

Det var en Aften ud over Midten af Februar Maaned. I et Pakhus nede ved Stranden, egenlig i et Rum, som brugtes til Vejebod, hvor en Del tomme Kasser og Tønder vare henstillede, sad og gik en Snes Mennesker; Nogle spiste og drak, Andre kom fra og til, og et Par ældre Mænd stod paa hver Side af Døraabningen og saa med langtspejdende Blikke ud over Havet. Dette var en Ventestund, det saa man paa Minerne og det sluttede Lag, selv hos den, som tog sig et Maaltid Mad — før det bar afsted!

— Af og til for et Vindstød ind imod Huset og kom som en Vækkelse over En og Anden, der rettede sig op af et hvilende Lag og lyttede; thi dette Sus kom fra Havet, og samlede det sig bare til en Storm af Nordvest, drev det snart den ventede Fisk ind i Bredsund, og derfra til Borgundsund, — og da var snart Fisket i fuld Gang!

„Aaa gav det nu paa, saa Sjøen røg, da fik vi en Slut paa dette Langdraget!" udbrød en vakker Gut, som slængte sig ned i en Krog, hvor han tog Madbommen op paa Knæerne og begyndte at ransage i den.

„Det gi'r sig i Dagskjellet," sagde en Ældre, med et stilfærdigt Lag. „Tykner det til, saa løjer Blæsten af, klarner det op, saa øger den paa."

„Fanden i slig en Venten!" afbrød Gutten.

„Hys! Du faar Lykke til at vente," sagde en Oplænding, der var kommen hid med en Kammerat, og havde lejet sig en Baad med Fiskestel, for at prøve sin Lykke sammen med de Andre.

„Kjender Du Oplændskedybet, Du?" spurgte Gutten med et Haansmil.

„Jeg har hørt om det."

„Jeg skal fortælle Dig, hvoraf det har faaet Navnet sit. — Det var da min Far var en Ungdom, ligesom jeg. Da kom der to Oplændinger hid, ligesom Du og den Hin; og de stelte sig til Fisket. Stort Skjøn havde Ingen af dem, det har Oplæn-

dingen aldrig, derfor gik det som det gik. — Saa hændte det en Dag, de havde været ude for at sætte Garnet, at de styrede Baaden ind under en Fjeldhammer, der rækkede frem over, ligesom et Hvælv. Vandet stod lavt, og der var god Skygge, saa de tænkte: her kan vi faa os en Middagslur i Fred og Ro; og dermed la' de sig til at sove Beggeto i Baaden. — Men nu kom Floden, og Vandet vokste; da for Oplændingen op af Søvnen, — aahej! skreg'en, og satte Ryggen op imod Fjeldet, og stemmede Benene mod Baaden. — Stakker, han mente jo det, at Fjeldet sank, og kunde ikke skjønne, at det var Vandet, der steg. Tilslut la' han sig med Kammeraten fladt ned i Baaden, og Beggeto satte i at skrige, saa det hørtes lang Vej. — Saa kom Folk til, der skjønnede sig paa Sjøen, og de fik Baaden draget ud fra Hammeren; deraf hedder det Oplændskedybet, den Dag idag — saameget Du ved."

„Det var bra', at ikke Sjøormen kom til ogsaa," sagde Oplændingen, og det med en Mine, som tydelig viste, at han agtede at give Spot for Hagn.

„Dere Oplændinger tror kanske ikke paa Sjøormen?" spurgte en gammel Mand med et blidt Ansigt.

„Aa jeg ved ikke, — vi tror det, vi tror," svarede denne.

„Da har jeg set den med egne Øjne, saa jeg kan tale med om det," vedblev den Gamle. „Jeg var ude i Ulvstenvig en Dag for en Snes Aar siden, og jeg havde Gutten, som tjente mig, med paa

Baaden. Da kom der noget Stort væltende ind paa Siden af os, og Gutten blev saa ræd, at han skreg; men jeg tog nøjere Syn paa det, og jeg skjønnede, at det var Sjøormen. Den var saa tyk som en Mand om Livet, Ho'det var som et Hesteho'de med en stor Manke nedover Nakken, og Øjnene var som to Tintalerkener, og den slog i Vandet med Halen, saa Baaden hvælvede, og vi havde saa nær sat Livet til Beggeto."

„Aa skal det være, da er der Andre, som har set den ogsaa," tog en Yngre Ordet, og han satte en Mine op, som sagde saameget: at han ingen Modsigelse taalte — ikke et Kny! — „Min Far havde en Bror, som boede i Skøje Sogn. Han stod en Dag paa Marken, et lidet Stykke fra Sjøen, og der saa han en stor Orm komme ned ifra Lien og skyde ud i Vandet. Den var mindst fine ti Alen lang, og den var saa tyk, som en Mand om Laaret. — Det var som et Lyn, den for nedover med Ho'det oppe over Ener og Smaakrat, og det veg tilsiden for den, ligesom det var slaa't ned med en Liaa."

„Ja det er grejt!" sagde Gutten, som havde bandet Vejret, og som nu sad og pillede i de sidste Trevler af et Spegekjødsben. „Min Farfar boede ogsaa i Skøje. Paa Gaarden Flaate var der en stor Orm, som holdt til i et lidet Krat, og den kom bestandig fra Sjøen. Han saa at den tog og bed Ung-Smaler, naar de gik for nær ind paa den. — Men

der Nogen af Jer, som kjender til Historien om
ın John paa Fokhoug?"

„Det var inde i Stordalen?" spurgte den Gamle

„Ja, — men nu skal J høre noget Rart."

„Spis af Munden Din først," slængte en Anden
od ham og lo til.

„Jeg brødføder mig selv," svarede Gutten. —
Det var en Juledag, og John paa Fokhoug
lde til Kirke; men bedst som han gik, tog det paa
blæse op med en Storm, Sneen føg sammen i store
ouge omkring ham og han kunde ikke se ti Skridt
:m for sig. — Han kom da heller ikke til Kirke
n Gang, og først ud paa Natten naaede han til=
.ge til Gaarden igjen. Men da var han rent, som
:n var tullen; han svor og raste, og bandte paa,
han vilde ikke eje Gaarden en Vinter til, og ud
ıa Sommeren flyttede han ogsaa ganske rigtig fra
okhoug til en anden Gaard. — John var en vel=
ılden Mand, da han drog væk, men inden to Aar
:r omme, blev han saa armodsfattig, at han ejede
:e en Fille. — Paa Fokhoug tog Ingen Bolig efter
ım, for Gaarden laa højt tilfjelds, og Uvejr drog
: hen over det. Men siden den Tid holder en stor
rt Orm til imellem Murene, og den findes ikke paa
ıget andet Sted her paa Søndmør."

„Saa er det Troldskab da?" spurgte en af de
nge. „Det er ikke at tro paa."

„Kan være lige godt," indvendte en Anden, som
ıd ved Udgangen, og han gik med det Samme ind

i Rummet og satte sig. „En kan jo altid høre paa. Jeg kjender ogsaa en vakker Historie; men vil Ingen tro mig, saa faar det være lige godt,"

„Du faar komme med den!" sagde Hin. Og nu tren Nogle nærmere til, som havde holdt sig paa den anden Side.

„Det, jeg vil fortælle, er om Harpeberget; I ved det ligger der ved Starhejm inde i Stordalens Sogn. De Underjordiske spiller der, siger Folk, jeg har aldrig hørt det; men vist er det, at der er nok af dem, som har hørt de vakkre Toner. — Fjeldet gaar ret op i en Spids til den Side, som vender ud mod Vejen, og naar Nogen gaar tæt forbi, helst i Barfrost, høres det under Foden, ligesom En gik paa Bunden af en Kobberkjedel, og det gir slig en fin Klang inde i Fjeldet. — Saa var det nu en vakker Julemorgen, at en velklædt Unggut drog forbi Harpeberget for at komme til Fromesse i Stordalens Kirke. Da kommer der en Mand lige ud af Berget, og gaar ret mod ham med en stor Messing Lysestage i den ene Haanden og en fuld Ølbolle i den anden, og der var et brændende Lys i Stagen. — Gutten blev underlig ved dette; men da Manden rækkede ham Bollen og sa': „Godtaar, Rødsæt-Bonde!" — blev Gutten lidt skremt, og bad høflig om at faa Lov til selv at tage Bollen i Haand. Dette blev nu Huldremanden sint over, — for en Huldremand var det, skjønner I, — og han saa ikke blidt til, at Gutten nægtede at modta' hans Gave. Da tog han i Sinne

og kastede baade Lysestage og Ølbolle efter Gutten, der satte afsted det forteste Hesten kunde løbe med ham, og da han keg sig tilbage, var Huldremanden væk. Saa red Gutten hen for at se paa Lysestagen, og da den var baade ny og vakker, tog han den hjem med sig. Den blev siden givet til en Kirke. — Der ligger ogsaa en Skat gjemt i Harpeberget, det er gammel jendt, og Mange har set Lys brænde der om Natten. Tredive Skridt ud ifra Fjeldet ligger den; men det an lidet nytte, for Ingen ved, hvor han skal be- ynde at tælle fra."

„Ja slig er det", sagde en ældre Mand og ikkede til Ordene. „De Underjordiske vil paa en laade ilag med Mennesker. Jeg har hørt om en g Gjente, som var saa vakker, at der taltes vidt bredt om det. „Den vakkre Brit ifra Nordalen", dtes hun. — Saa var det nu en Sommerdag, hun lde ud med Mad til Slaattefolket, som arbejdede Fjerdingvej fra Gaarden, og hun skulde være nme til en vis Tid, saa hun fik haste paa; men den var svær, for Solen stod ret over Dalen. — t bar da frem en Stund, saa kunde hun ikke mer, hun satte sig ned paa Vejkanten for at hvile. aden stillede hun ved en Side, og nu drog hun ten af sig, og slog Haaret sit ud, saa det faldt over Skuldrene, det var som skinnende Guld! Da kom en Unggut hen imod hende og talte til de: — det var det vakkreste Haar, han havde set, han, og tilslut bad han hende følge med sig.

Brit skjønnede nu, at Gutten var fra en anden Bygd, og hun vilde paa ingen Maade være med ham; men da de skulde samme Vej, tog hun Maden til sig, og de fulgtes ad et Stykke. Noget efter satte hun den fra sig igjen; men idetsamme var hun ogsaa kringsat af en hel Sværm af smaa blaaklædte Folk, ja der var saavist flere Hundrede! Og det var slige snurrige Ting! De plukkede og trak i Klæderne og i Haaret paa hende, og før hun sandsede ret, havde de tullet hende ind i Fjeldet med sig. — Her stod hun da og saa sig om og kunde ikke bli' mæt af at se paa al Herligheden. Alt Bohavet og baade Fade og Kar, var af pure Sølv og Guld. Og mens hun stod slig, hoppede og sprang de Underjordiske omkring hende, og de bød hende Mad og Drikke, talte for hende og fristede hende paa mange Maader. Men hun smagte ikke paa Noget af det, og hun bare tænkte paa at komme væk igjen.

Som nu dette var, stod Slaattefolket og ventede paa Maden, og da Gjenten ikke kom, mente de, der maatte være hændet hende noget Ondt, og Fa'ren gik affted for at se efter hende. Men da han kom til Stedet, hvor hun havde sat Maden fra sig, tænkte han: hun havde vel glemt Noget efter sig derhjemme og var gaaet tilbage for at hente det; og han tog saa Maden med sig. Men om Kvelden var endda ikke Brit kommet, og der gik Nat og Dag, og hun blev borte. Da tog hele Bygdens Folk paa at søge efter hende, og i otte Dage var der Folk

ude overalt, baade sent og tidlig. Men da ikke det hjalp, blev der grebet til det Sidste, og det var at ringe med Kirkeklokken, saa det hørtes op gjennem Dalen. — Da kjendte Brit, at det var Kirkeklokken, som kaldte hende, og mens den ringede, saa det sang og klang i Fjeldet, hugsede hun med en Gang sit Fadervor, — det havde hun rent glemt bort derinde, — og saa læste hun det højt for sig selv, og Hougfolket stod ligesom lamslaaet og hørte paa. — Da det var gjort, gik hun ud af Fjeldet, og Ingen vovede at sætte sig imod."

„Ja, det var nu saa, at hun vilde ud, derfor kom hun", sagde en Gut, som havde sat sig paa Kanten af en hvælvet Kasse og holdt begge Hænder sammenslyngede om det ene Knæ. — „Men jeg kjender En, som vilde bli, og hun blev der ogsaa. — Det var en Gjente inde fra Strandens Præstegjæld, netop der, hvor jeg er fra. Hun hed Mari, og hun var saa vakker som en Dag. Nu var Forældrene Velstandsfolk, saa hun havde det godt i alle Maader. Kjæresten hendes var Søn af rige Forældre, — og det var en Gut, som kunde bære sig!"

„Netop en Slig, som Du!" afbrød Hin, der gnavede paa Spegekjødsbenet.

„Knap nok," svarede denne leende, og rejste sig med et vist Mod. „Naa, saa gik det nu bra en Tid. Da kom fra og til en anden Unggut, som fulgte hende, og tilslut var han med hende paa alle Veje, enten saa Kjæresten var tilstede eller ej. Baade i

Bryllupper og Lag fulgte han; men da han var af Hougfolket, sørgede han vel for, at Ingen fik se ham uden Mari selv. Da nu en Tid var gaaet med det, begyndte Gjenten at bli' lidt rar, hun var ikke længer det Liv, hun havde vær't, og baade Kjæresten og Forældrene tog sig Bekymring af det. — Det hændte sig saa i Gildeslag, naar Øl-bollen gik rundt, at hun, naar hun selv havde drukket, ræktede Bollen over den venstre Akselen, og lod ham drikke med, og da vistes nok, at det minkede paa Øllet, men Ingen blev var den, som drak. Tilslut endte det med, at Kjæresten ikke mer vilde vide af hende. Og dermed var det slut.

Men en vakker Dag efter dette forsvandt Mari, lige med Et, og Ingen skjønnede, hvor hun var. Folk drog ud paa paa Søgen efter hende, baade sent og tidlig, og da hun sletikke fandtes, tog de paa at ringe med Kirkeklokken; men det var det Samme, Mari blev, der hun var, og Forældrene tog sig svært nær af det.

Saa gik nu et Aar hen, og Ingen tænkte mer paa Mari for dette Liv. — Da gaar den gamle Bedstefa'ren hendes en vakker Dag ude i en liden Kratskog nærved Gaarden, og steller med et Smaa-arbejde; men bedst som det er, bli'r Tollekniven hans borte, og han tar paa at lede efter den. Da kommer han til et Sted, hvor der ligger en stor Sten, og førend han sandser sig, er han nede under Jorden i en stor, rummelig Stue, og han ser til sin Skræk,

at Mari sidder med et vakkert Spædbarn paa Fanget.

„Er det Du, Go'far?“ spurgte hun. „Du ska' ikke være ræd, jeg er Mari, Din.“ — Men Gamlingen brast ligevel i Graad, og fortalte, hvordan de havde ledt efter hende, og hvor nær Fa'ren og Mo'ren havde taget sig af det. — „Saa hørte Du ikke Kirkeklokken da?“ spurgte han. — „Aajo,“ svarede hun, „jeg hørte den nok, og jeg vidste nok det, at I var ræd om mig; men sig til Allesammen, at der jeg er, har jeg det godt. Manden min er baade snild og vakker, og jeg vil ikke skilles fra ham. — Saa bød hun ham en Bolle Øl; men han vovede sig ikke til at drikke af den. „Spild Noget af Øllet, drik saa, og spild Lidt igjen, saa kan Du trøstig drikke,“ sagde hun. Gamlingen gjorde saa, og Øllet var baade godt og smageligt. — Men i det Samme stod han ogsaa midt op i Kratskogen igjen, og han skjønnede ligelidet, hvordan han kom ud, som hvordan han kom ind“.

„Gad nu vide, om det ogsaa er sandt alt dette?“ kastede En af dem spøgende hen. „Havde nok Lyst til at se selv.“

„Staake til Jul paa Kvam iaar!“ udbrød en Anden, idet han lo og kradsede sin Pibe ud.

„Hvad mener Du med det?“ spurgte Hin.

„Noget til kort Juleglæde paa Kvam iaar! Det er et Ord, som er vel kjendt og gaar derinde i Nordfjord den Dag idag,“ svarede denne, „og det kommer sig af Hougfolket det ogsaa. — Det var paa Gaarden

Kvam i Indvigens Præstegjæld, der yderst mod Nord i Aaldedalen, hvor Elven løber fra Justedalsbræen lige forbi; der kom en Juleaftens Formiddag en Vejfarende til og bad om at faa bli' Julekvelden over; „Ja Gud bedre mig," svarede Erik, saa hed Manden paa Gaarden, „jeg har ikke selv blivende Sted i mit Hus nogen Julekveld, der holder andet Slags Folk til da; for lige saa saare vi har holdt Non, og det begynder at mørkne, maa vi affted Allemand, det forteste vi orker, og hen til vor nærmeste Grande, hvor vi da bli'r til ud mod Morgenstunden. Dette gaar for sig hver Juleaften her paa Kvam."

Men den Fremmede var nu ble't saa opsat paa at se, hvem dette var, at han bad om Lov til at faa være alene inde i Storstuen, naar de Andre drog væk fra Gaarden. — Ja, Erik havde ikke Noget imod det, vilde Nogen vove paa, saa gjerne for ham! — Da nu Allesammen var borte, og det tyknede til Skumringen, krøb den Fremmede op over Tørkeovnen og lagde sig, og til Værge havde han en vel ladet Bøsse med sig. — Det varede heller ikke længe før en stor Allarm hørtes udenfor paa Tunet, og ind af Døren sprængte nu hele Flokken af de Underjordiske — Unge og Gamle mellem hverandre. Mandfolkene bar Drikkekar og Drikkevarer, og Kvindfolkene slæbte med sig hele Houge af Madvarer. Og nu var det til at spise og drikke, sjoue og danse, og fare omkring med de viltreste Sprang og Fagter! Gælnest af Alle var de Mindste, for de holdt sig ikke

staaende paa en Fod saa lang Tid som de trængte til at bide over en Lefse. —

Nu fik Manden Bøssen sin frem og skjød lige hen over dem Allesammen, men da blev der et Styr! Den Ene faldt over den Anden; Alle saa vilde de først ud af Døren, og Stunden efter satte hele Flokken af Gaarde i vildeste Flugt, skrigende baade Store og Smaa, saa det hørtes længe efter: „Staake til Jul paa Kvam iaar! Staake til Jul paa Kvam iaar!" — Men efter den Tiden holdt Erik Julekveld paa sin egen Gaard, — og Haugfolket kom der aldrig mere."

„Aaja, det skiller nu mellem Hint Folket ogsaa," sagde den Gamle. „For det er ikke Alle, som la'r sig jage. Jeg ved det, at der inde paa Gaarden Overaa, som ligger i Strandens Sogn, er en vakker Sæter, en Fjerdingvej ifra Gaarden. Den ligger lige i Solbakken med slige vakkre Lier om sig, saa mangen brødløs Mand har nok tit tænkt, at tage Bosted der; men Ingen vover det, for er Nogen der bare en Dag over Tiden, da det er Skik og Brug paa Høsten at drage fra Sætrene, saa er der et sligt Staak og Bulder, at der er ikke værendes for Mennesker, og det har hændt, at baade et og to af Kre'turerne har ligget døde om Morgenen. — Saa det viser noksom det, at hvor de Underjordiske vil holde til, der la'r de sig ikke jage ifra."

„Au, au!" skreg Gutten, som sad og vippede paa Kanten af en hvælvet Kasse, og han sparkede vildt ud til Siderne.

„Hvad er der?“ spurgte den Gamle.

„Det er En, som napper mig i Foden.“

„Det er en Dødning,“ svarte en hul Røst inde fra Kassen.

„Aa, er Du En, som gaar igjen?“ sa' den Gamle leende. „Du har en ond Samvittighed da? Du har vel vær't fremme i Flasken min, som staar der inde?“

„Jasaa, Flasken Din staar her!“ svarede Røsten. „Ja da vil jeg leve op igjen og drikke først, saa kan jeg gaa igjen siden. Ser Du saa en Nat et Spøgelse uden Ho'de med en tom Flaske i Haanden, da er det mig — saameget Du ved!“

„Uden Ho'de,“ gjentog Gamlingen. „Ja spot ikke Du; jeg kjender en Mand, som har set en Dødning uden Ho'de, jeg! Det var en kristelig Mand, og bra' i alle Maader; men han havde det med sig, at kunne se, hvad ingen Anden saa, og mangengang bad han til Gud om at slippe fri for det stærke Syn, han havde i Øjnene. — Han fortalte mig, at han engang paa en Sjørejse, hvor han og tre Andre var sammen paa en liden Jægt, var bleven nødt til at søge op iland paa en Gaard for Uvejrs Skyld. Konen, som var alene hjemme, sa' det, at hun gjerne vilde huse dem, men Pladsen var liden, hun havde at by', for i Storstuen havde hendes Bedstefar, en ældgammel Mand, ligget Lig for en otte Dage siden, og efter hans Død havde der ikke været trygt derinde, Ingen kunde være der. Men Manden bad hende aldrig bry' sig med det, vilde hun bare lade

ham og de Andre sove der, saa kom de nok ud af det med Spøgelserne. — Da nu Natten kom og Alle sov vel, vaagnede han med en Gang ved at høre Døren ind til Stuen bli' aabnet. Han vender sig om, og da ser han en Skikkelse komme ind i Stuen, — thi det var ved St. Hans Tider, og Natten var lige lys som Dagen. Hele Skikkelsen var synlig, saanær som Ho'det og Fødderne, og den svævede henover Gulvet 'til det modsatte Hjørne af Stuen.

Da blev han underlig tilmode; men han samlede sig saa godt han kunde og satte sig overende i Fladsengen. „Er Du en god eller en ond Aand?" spurgte han. — Og Spøgelset svar'te: „Jeg ved det ikke; kun Gud alene ved det. Men Du skal mærke Dig, at dersom en sort Skikkelse følger efter mig, naar jeg forlader Stuen, da blir jeg fordømt, og er det en hvid, da blir jeg salig. — Min største Synd var Gjerrighed, og det gjorde, at jeg skjulte mine Penge paa den søndre Side af Kjelderen under en stor Sten i Muren. Sig Du dette til Folket." Men idetsamme gik Døren op igjen, og Dødningen for ud af den med det hvide Gespenst efter sig — akkurat som naar Skyggen følger et Menneske!"

Om Morgenen fortalte han Konen, hvad han havde hørt og set. Der blev da gravet efter i Kjelderen, og under Stenen laa ganske rigtig tre Hundrede Specier, som med Rette tilkom Ejeren af Huset. — Siden blev Manden der endnu to Nætter til for samme Uvejr; men Spøgelset kom ikke mer."

Da den Gamle sluttede sin Fortælling, taug Allesammen stille, den havde lagt et underligt Tryk paa dem; og da nu det ene Vindstød ligesom pustede paa det Andet, til større Styrke, gav Blæstens klagende Sus paa en Maade Lyd til Stemningen, og et Alvorsdrag gik dem dybt gjennem Sindene. — De havde vistnok lyttet troende til, saalænge Huldreæventyret blev fortalt; men det var Fantasiens Tro og ikke Hjertets. — Det var den Tro, hvormed Digtningen tilegnes, saa saare den mødes med Digtningen i Menneskets egen Sjæl. — Men da Gjengangerhistorien kom, da greb den ind i deres virkelige Liv, og de blev spændt og eftertænkende. De havde Allesammen Noget, ugjort eller daarligt gjort, som laa efter dem her i Livet, hvis de blev paa Sjøen! — Og hvem vidste, hvordan det havde sig med Sjælen efter Døden?

„Jeg maa tænke paa'en, Niels Olaus," sagde den Anden af de ældre Mænd, efterat nogen Tid var hengaaet i Taushed. „Han saa alle Verdens Ting forud og han kunde si' paa en Prik, hvem der skulde bli' paa Sjøen. Det var gjernest saa, at de viste sig ho'deløse for ham, eller og var de kulsorte, ligesom Røg; han varede dem ad saamangen Gang, — men det var vel saa, at det skulde ske, for Ingen kommer længer end det er laget for ham."

„Aanej, det er saa," svarede Hin. „Det En skal i, det skal En i."

Efter dette faldt atter en dyb Stilhed, hvor Hver af dem gik i sig selv, ligesom paa Søgen efter det

Uudgrundelige, og fandt det ikke, — men Troen paa det var fast. Der var ikke En imellem dem, som ikke havde hørt om slige Fremsyn, enten hos Slægt eller hos nærmeste Kjendinger. Og hvem kunde sige til den, som havde dem, at det var usandt? — Ensomheden og de store Vidder skabe Syner for Troens Øje!

Endelig rejste de Fleste, som havde siddet omkring i Rummet, sig op. Nogle strækkede paa sig, og Andre samlede sine Ting nærmere ind til sig. Nogle trak sine lange Sjøstøvler paa, og Andre sine Skindklæder; men mange Ord ud over de nødvendige blev ikke talt.

Blæsten, som hidtil havde drevet stødvis ind paa Huset, samlede sig nu efterhaanden til et helt Vindstrøg, og da et Par af de Nærmeststaaende aabnede Døren, rev Nordvestvinden den ud af Hænderne paa dem, slængte den frem og tilbage med Knirk og Brag, og peb imens sin lange Orgeltone hen gjennem Rummet.

Da kom to Mænd gaaende rask op imod Pakhuset fra Stranden. De trængte udenvidere gjennem Flokken foran Døraabningen, og søgte i en Krog de Ting, som vare hensatte der til Brug ved Fisket.

„Det er fælt mørkt," sagde en af Flokken hen til dem.

„Det er ikke fælere, end det har vær't saamangengang," svarede den Ene af dem. „Inden vi kommer saavidt, at Dagen trænges, saa har vi den."

„Vi faar afsted da?" spurgte en af de Unge hurtig.

„Vi faar det,“ svarede en Anden.

Og nu kom der Liv imellem dem, vistnok uden Livlighed, men med desto større Handlekraft. Stunden efter drev de Allesammen ned over til Baadene, hver med sin Forsyning af Mad og Drikke og andre Smaating, som vare fornødne til Rejsen. Og just idet Dagbrudet tegnede en bleg Stribe hen over de mørke Fjeldaase, og hist og her et Lys skinnede frem over en tidlig Gjerning i de smaa Huse langsmed Vandet, styrede Baadene ud mellem Øerne mod det aabne Hav, hvar Sjødrevet allerede kom dem æsende imøde. — Om det bar til Liv eller Død, det tænkte Ingen paa, det fik staa hen til Gud! At det var deres Livsvirkes farefulde Maal, vidste de, og de kjendte Navnet paa hver Ulykke, som kunde hænde dem, ligesaa sikkert, som hvert Ord i deres Fadervor. — Der var sikkertnok Ingen, som ikke vidste: at naar han styrede hen over Stordybet, da var det over Fædres og Venners Grav, — ja maaske over hans egen; — men Livet skulde jo leves — det daglige Brød erhverves, — og her var Vejen!

Slutning.

Med Aalesund slutter da disse Kystbilleder. De ere tagne ud af Stemninger og Tilstande; thi hver Tilstand har jo sin Udfoldelse i en Stemning, og denne skaber da Tidsforholdet. — Der er, som sagt, ved at tage Aalesund med, gjort et Sprang over Bredsundet, der skiller Sydøerne fra Nordøerne; men da disse Skildringer fornemlig slutte sig til Kulturudviklingen, er denne By et nødvendigt Holdepunkt, og hvis det ikke er lykkedes at vinde dette, da er ialfald Hovedtanken forfejlet.

Nordøerne, hvoraf mange visselig helt og holdent ere udsatte for Havets Paavirkninger, er dog i sine Bestræbelser og paa Grund af den større Frugtbarhed mere knyttet til Indlandet. Her findes paa mange Steder en større Udvikling, Jordstellet har et bredere Præg, og Livet leves rigeligere. Her skabes og næres en aandelig Trang, og denne har flere Gange affat sine udmærkede Frugter. Den mærkelige Sproggransker Ivar Aasen er udgaaet herfra, den første Højskole har netop nu rejst sig her, og her lever for Tiden en Sagnsamler ved Navn Per Fylling, hvis sjeldne Naturbegavelse ingensomhelst

Udvikling har faaet af Kunsten, men bevæger sig alene indenfor Kredsen af sin egen Lovgivning. Han gjør af og til smaa Udflugter omkring i Egnen for at indsamle de Sagn, Bønderne paa en Maade ruge over som deres Ejendomsskat, og han nedskriver dem, saa godt han kan. Men naar engang hans Samlinger udkomme, Noget Staten burde være saa klog at give ham en Haandsrækning til, da vil Søndmørs Historie gjennem denne Mand erholde et Bilag af højeste Interesse. — Han er en af de Frugter, Kulturen har afsat i Folket, — men Frugterne, han ved sine Bestræbelser selv afsætter, ere ligesom vilde Skovæbler: de maa omplantes for at nydes.

Allerede langt tilbage i Tiden var Beboerne af Nordre Søndmør heldigere stillet end deres sydlige Frænder, og de fik derved den Overmagt, som større Kaar altid give. Folket fra Sør-Øerne tog derfor Nordø-Folket til Ideal. En ægteskabelig Forening med en af Nordø-Folkets Børn ansaaes som en Ære, der højlig eftertragtedes; og det var nogle af deres største Sommerglæder, især for Ungdommen, at rejse lige fra Herø til Giskøens, og selv til Harams Kirke. Der blev da tillige lagt an paa at eftergjøre Nord-Frænderne i Alt, og fra den Tid, en 80—90 Aar tilbage i Tiden, skriver sig Søndre Søndmørs forkerte Udtale af H, som forhen ikke var brugelig der, og som nu er udbredt over hele Søndmør: H sat foran en Vokal, hvor det ikke hører hjemme, og bortkastet der, hvor det begynder en Stavelse, giver

hele Sproget en bred, noget slæbende, men højst ejendommelig Karakter; Begyndelsen af en gammel Psalme lyder t. Eks. saaledes: „Ho Hægtestand, du vist lyksalig hest!"

I denne Trang til Omformen hos et Folk, med saa stor Oprindelighed som Søndmøringen, ligger vistnok en kraftig Spire til Fremgang, og i hin Tid, da det nordre Søndmør drog det søndre til sig, som et Formaal, der vinkede med Løfter og Syner, foregik Kulturudviklingen selvfølgelig i den Retning, — og Byen maatte afsætte sig i det Nordlige.

Paa Nordøerne er der da ifølge dette Princip ingen Beundring for Sørøernes Befolkning, og det hænder iblandt, at her holdes Dom over de sydlige Frænders Skik og Væsen, som ikke kommer disse synderlig tilgode. — Sørø-Folket er sledsk og snakker Folk efter Munden, de sige Ja, hvor de mene Nej, — anføres der. — I dette er der vistnok noget Sandt; men det har sin gode, forstaaelige Grund. Søndmøringen fra det Sydlige er ualmindelig fredsommelig, medgjørlig og velmenende, og hvor han stundom gjør sig lidt for blid, der er det vissælig ikke et Træk af Naturen, men derimod af Kulturen.

I sit Forhold til Naturen har det oprindelige Menneske i ham formet sig til faste, slaaende Træk: hans Mod, hans sejge Udholdenhed og hans Lyst til Havets Æventyr staar i fuld Overensstemmelse med den Fare, som han hver Dag fravrister sit Livsensophold; i Kulturforholdet derimod er han meget mindre stærkt befæstet. — Der har været en Tid,

da Embedsstanden udøvede en saa imponerende Myndighed i disse som i andre Landegne, at et godmodigt Folk maatte blive fejgt ligeoverfor Mennesker, — og det er det, Søndmøringen har været, og er Lidt af endnu. — Han har set og mærket sig hist og her, at de Konditionerede ved deres Samtræf med sine Lige have udviklet Slebenhed i Væsen og Blidhed i Ordlag, — en Sødme, der rigtignok ikke er bleven ham budt, men som han har smagt paa alligevel! — Og til andre Tider har han hørt de samme Mennesker tale paa en hel anden Maade, i Hverdagssproget! og han har forstaaet, at det vilde være høveligt at lægge lidt Glassur over det naturlige Menneske, — og saa er han bleven fødtalende. Det er Folket med den humanistiske Dannelse, han har villet eftergjøre, intet Andet, og det beviser jo blot hans Medgjørlighed. — Mødes han ret ofte med den ægte Humanitet, den, som ikke har Egoismen til sin hule Baggrund, men som i al sin Fremfærd er en Aabenbarelse af det sande Menneskelige, da lærer han nok at faa bedre Forstand paa sin Værdighed! — Der er jo desværre den forfærdelige Smitte i Samfundet, at Mennesket synker og stiger i Selvfølelse eftersom Beundringen eller Ringeagten er det Luftdrag, hvori han aander.

Tidens store Samfundsbevægelse synes kun at være en uhyre Muddermaskine, som sættes i Bevægelse for at kaste Aarhundreders Bundfald fra sig, og den er hellerikke andet endnu; thi den kjender ikke

ı egen Drivkraft. Men det er isandhed Gud=
kenneskeet, der rører sig dybt nede under al den
hobede Ringeagt, som det saakaldte Folk bærer
.a, — og skjønt det endnu, og længe herefter, vil
rte sig frem med sit udvortes Krav, er det dog
gheden for Gud, som sætter Splid mellem Træl=
msaanden og det naturlige Menneske. — Dannel=
n er vistnok det eneste Middel til Udjevning, men
annelsen har hidtil ligget paa det Hold, hvorfra
ingeagten ligesom et Bortkast er drysset ned over
amfundets lavere Trin, — ingen Under, at det
d en voldsom Rørelse flyver tilbage mod sit Ophav
blinder Synet for det rette Forhold.

Dog, engang faar det nok Støvet gnedet af
ijnene og Synet opklaret, det vil blive en simpel
ødvendighed, og da vil der fremgaa en Trang til
orsoning, som det alene ligger i den sande
umanitets Magt at kunne give, — men da er
saa Christendommens Bogstav blevet til Aand!

Søndmørs ensomme Kystland er imidlertid ikke
t at kultivere; dertil er der formegen Skræk og
are — og fornemlig Ensomhed. — Havets Døn=
nger gaar som dybe Smertensstøn og Suk ind
er Landet, og den eneste Fuglesang er Lommens
Hav=Imbrens vilde Varselskrig før Uvejrets
omme. Vel er der Vidde nok omkring til store
yner, og Havet lægger den brede Vej til Samfærsel,
en dens Baner føre dog Kulturstoffet til de større
teder, og det er, tiltrods for denne Alfarvej lige

forbi Døren, først gjennem mange Omveje, at den magre Tilførsel endelig naaer hid.

Det Ukultiverede vedbliver da paa en Maade at omgive dette Land, thi Havets aabne Slette er som et Raastof at betragte, der ingen Dyrkning kan modtage. Vistnok er det, at kunne magte dets Tilstande, aflure det sine Stemninger og nøje paaagte alle Varslerne, til en vis Grad at dyrke det, men der staar dog Intet fast af det Oparbejdede; om Havet idag er tæmmet og beherſket, imorgen møder det lige utæmmet, og det samme Arbejde maa begyndes forfra. — Anderledes er det jo med Indlandet; der er det Vundne bestandig et Trin, som føjer sig til det næste Skridt, og derved fremkommer det Grundfæstede i de menneskelige Forhold, hvoraf Livet faar sin Stilhed og Aanden sin Forædling.

Søndmøringen er sen, siges der ogsaa, og det er sandt; han forhaster sig ikke! En af Per Fyllings Optegnelser giver et slaaende Billede af Yderligheden i hans tunge, sejgslidende Natur, og den skal her føjes til som et Eksempel. — Det var en Mand, som hed Sydnæs-Peer, og som var stor og sværbygget, men tog sig desuagtet aldrig over det Magelige. Da hændte det, at hans Fa'r en Dag var alene i en liden Baad paa Sjøen, ret udefor Gaarden, hvor Peer boede. Det tog nu til at blæse, og den Gamle kunde ikke ret magte Styret, saa der blev Fare for hans Liv. Da kom Folk hid og sagde det til Peer, som netop sad ved sit Maaltid. Han

rejste sig langsomt op, tog Fadet med sig og vedblev at spise, mens han gik ud af Stuen og stillede sig paa Dørhellen udenfor, hvor han da havde det Syn for sig, at Baaden kæntrede, og Faderen holdt paa, saa godt han kunde, at kravle op paa Hvælvet. Peer saa nu til en Stund; men da Gamlingen vel var naaet op paa Hvælvet, gik han spisende tilbage til Stuen igjen og satte sig for Bordenden. „Skal han komme fra det med Livet, saa kommer han nok", sagde han med god Ro. — Men da der Stunden efter blev raabt til ham, at nu var Faderen gaaet under med Baad og Alt, da rejste han sig paanyt, gik udenfor Huset og saa sig opmærksom omkring. „Aaja!" sukkede han. „Værst var det for de nye Skindbukserne, han havde paa". Og dermed gik Peer tilbage til Maaltidet, og den Dag endte som de andre. — Jevnsides med dette stiller et Mundheld sig op som en Pegefinger til det Afstumpede i Aandslivet, der ganske naturlig ogsaa findes her, og dette har sin Oprindelse i en langt senere Tid. — Det var en Mand, som fulgtes med sin Nabo fra Kirkegaarden, hvor hans Hustru var bleven gravfæstet, og da nu denne saa lidt bekymret ud, sagde Hin trøstende: „Du faar ta' Deg i det, Fa'r, — de var nu inkje nok'en Kyr!" hvilket vil sige: Det var da ikke en Ko!

Men dette var Søndmøringen for femti Aar siden! Det var ham, som endnu i hver Naturmærkværdighed saa en Trolddom og i hver ualminde-

lig Livsyttring et Mirakkel. Han sad endnu med et trosskyldigt Barn i Hjertet, troede paa sin „Lagna“ og gik lige løs paa Faren: den, som omkom, var „fejg“, den, som levede, var „ikke fejg“, det var det Hele. En og anden Særling, som tydede Varsler og Tegn, blev betragtet med Skyhed; thi Ingen var enig med sig selv, om han havde sin Kløgt fra Gud eller fra Djævelen. Et Menneske lagde sig paa Marken og sov, Grunden var fugtig og myrlænt, og han fik Værk i Lemmerne, — dette kaldtes Alvgust og var ham paaført af de Underjordiske; der blev da plukket Knupperne af tre Slags Træer og kastet i en Smedæse, og den Syge blev røget med det — det var Lægemidlet! — Der faldt en bleg Lysstrime ned gjennem en Aabning i Taget, eller fra et andet Sted, — det var et „Naalys“, som brændte, nu skulde En dø! — Der saaes Ildblink over et Hus eller over en Baad paa Sjøen, — dette maa naturligvis have været en Antændelse i Luften, thi det kaldes her af Bonden „Vejrbrand“ — men dette varslede Død og Skade, og til Trods for deres Lagna maatte sligt forhindres! Der maatte gives Noget til de Fattige, helst til en Stiftelse eller et Hospital; thi der var Vorherre nærmest at faa itale! Og da nu Spedalskheden var deres værste Fiende og største Skræk, blev disse Gaver oftest bragt til St. Jørgens Hospital i Bergen, som er en ældgammel Stiftelse for uhelbredelige Spedalske. Paa Vaar- og Høstparten saa man dem da i Bergen, vel belæssede

med Spegekjød, Mælkeost og Smør, ile fra Bryggen opover til Hospitalet, — dette var deres første Gjerning efter Ankomsten; thi de bragte jo ikke Gaver fra sig selv alene, men fra Slægt og Kjendinger, der ligesom de, vilde forsøge paa at bestikke Vorherre en Smule!

Denne stærke Overtro har imidlertid havt sin Grund. Bonden har, som før bemærket, havt stor Trang til at ville forklare sig Alt, og i denne Forklaringsmaade ligger tillige en Trang til at ville beherske Naturmagten. Efter Kristendommens Indførelse da det gamle Hold var faldet og det nye skulde tages, fik de en dunkel Fornemmelse af, at Naturkræfterne skulde besejres og tæmmes ved den nye Guds Hjælp ligesom deres egne Sind, og de stillede da Hellig Olaf op som Kæmper mod dem; han var Manden for at bøje alle Naturlovene! Et Sted blæste det bestandig, det var fordi Hellig Olaf træt og varm havde sat sig der og kvæget sig ved det friske Vindpust, og af den Grund bestemt, at der skulde det nu blæse til evig Tid! Et andet Sted havde hau lagt en Vej gjennem en Urd, som endnu findes, og gjerne den Dag idag kunde kaldes et Mirakkel. Et tredje Sted har han gjennemboret Fjeldtoppen med et Pileskud, men Pilen, som findes et langt Stykke fra Fjeldet med det runde Hul i Toppen, er selv et Fjeldstykke, over al menneskelig Kraft at rokke. Et fjerde Sted har Sjøormen rejst sig mod ham, og han har taget den i Haand og

kastet den ind mod Fjeldvæggen med saadan Magt, at den er bleven hængende fast der, og løsner aldrig mere. Den sees endnu som en hvid Steenaare, der slynger sig i mange Bugter ned ad Fjeldet. — Snart har han paa et Sted forjaget Spøgelser og Trolde, og snart har han paa et andet givet Løfte om, at Sæden aldrig skulde fryse, — men overalt har han kæmpet mod det Onde, fordi han kjæmpede mod de ubetvungne Naturmagter.

Senere, efter Reformationen, da Helgen=Kongens Billede blegnede i den nye Tids Dagglands, stod Folket atter berøvet sit Hold, og greb famlende efter det Næste. Thi samtidig med at Reformationen forviste Fantasien fra Gudstjenesten, at ikke Aanden skulde slippe væk fra Syndsansvarlighedens mørke Strenghed, blev paa Søndmør hele det katolske Billedapparat tilbage i Kirkerne, og det var fast umuligt for det naturlige Menneske, at finde sig frem til Skuet af den usynlige Gud i Hjertedybet, med en Hærskare af slige Trolde, Engle og Helgenbilleder for det udvortes Syn! — Han turde ikke længer finde Troens Tilhold hos dem, saa fik han kun en skrækjagen Fantasi — og Naturkræfterne beholdt sit Herredømme.

Først i Nutiden ere de egenlige protestantiske Kirker blevne rejste, som kunne virke til at skabe Aandsindholdet en Form, og Fantasien har derved vundet nye Baner, hvorfra Kulturen i livfuld Bevægelighed kan afsætte sit civiliserende Stof; thi en fatasiløs

Væren i Noget er en Nøgternhed, hvori Aanden tørker hen, og ligesaavist som Troen maa have sin Gjenstand, ligesaavist maa Fatasien træde til som Mægler mellem Himmel og Jord. — Den protestantiske Religion kan ligesaalidt undvære Fantasien, som den katolske, men den skal ikke behøve Billedet.

Søndmøringen er imidlertid endnu langtfra udløst af Naturmagtens Vold, den truer ham fremdeles ind i tunge, glædeløse Livsforhold med en mørk Gudsbetragtning, og med Rædsel for det onde Princip. Han kommer endnu ikke til Gud af Kjærlighed og Tak men af Skræk for Djævelens Magt. -- Dette er imidlertid spredte Træk, som skyde frem hist og her, ligesom Sop over en venlig Skovsti, og de ville forsvinde. Det er kun i Tingenes Begyndelse, at de ubetvungne Naturkræfter indgive Folket den mørke Gudsrædsel. Hvor Solen, Frugtbarheden og Skjønheden afsætter sine Lysbilleder, der er det Gode, der er Barnehjertets milde Gud! men hvor Mørket, Ufrugtbarheden, det Farefulde og Hæslige rejser sine truende Skikkelser, der er Rædselens Gud, og der er Djævelen! — Men i Skrækken forgaar det egenlige Menneske, og det naar først sin rette Fremvækst, naar det lyse Gudsbillede skinner op over Naturen, saa alle Troldene maa fly.

Mennesket er jo egenlig skabt til Glæde, det Sørgelige skaber han sig selv. Det kan end ikke nytte, at Døden med sin Knokkelfinger peger hen mod Ophøret, den peger tillige udover dette og ind i

en lysende Fortsættelse; og hvad er da Døden? En Kamp, et Suk for den, som gaar bort — en Taare og en frugtbar Længsel for den, som skal følge efter. — Men Glæden, som en blot Naturmagt, tør vistnok ikke gjælde og kan det heller ikke; først naar den er omplantet i Sorgens Grund, afsætter den sin Frugt for Evigheden. Dog maa det nøje mærkes, at hvad der skal modne som Frugt for Evigheden, skal blomstre allerede her i Tiden; thi utallige ere Glædens Frøkorn, utallige de Steder, hvor de kunne nedlægges til kraftig Fremspiren! — Og det er denne Dyrknings-Kunst Mennesket skal lære, gjennem Kultur og Civilisation.

Men al sand Fremgang maa have et udvortes Hold at vise hen til, et Udviklingens Vejmærke, hvorved man skuer baade frem og tilbage, og dette er allerede paapegt i de nye Kirker; men det maa føres videre! Et nyt Stel giver nyt Tænkesæt, gamle og forfaldne Ting lukke sig over gamle Meninger. Dog hvorsomhelst Fremgangen viser sig, — om den ikke er større end det Lys, der skinner gjennem Sprækken af en Dør, — skal den afgive sit Stof til Glædens Dyrkning, da hedder den Skjønhed.

Vistnok er Søndmøringen fra før ikke den han er idag; men saa fast slog ikke Hellig Olaf Sjøormen ind i Fjeldet, at den ikke har kunnet lægge sin Yngel! Der er endnu hver Dag og Stund en Kamp at bestaa med Troldene og Havets Uhyre. — Men naar Menneske mødes med Menneske i

inderlig Samfølelse, af hvad Stand og Stilling han end er, naar Vejrbranden over Hus og Baad tænder Troens og Kjærlighedens Ild i Hjertet og ikke Vantroens Lygtemænd i uklare Hjerner; da faar det nye Tidsforhold sin Farve, og da vil der ogsaa paa Søndmør afsættes et Lysmærke i Kystlivets Kultur.

